

YKSITYISEN JA JULKISEN RAJA POLITIIKASSA
TAPAUSTUTKIMUS TANJA SAARELA

"Jos ministeriksi alan, siitä nousee
aivan jumalaton meteli"

Riitta Säteri
Yhteisöviestinnän pro gradu -työ
Jyväskylän yliopisto
Viestintätieteiden laitos
Kesä 2007

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen	Laitos – Department Viestintätieteiden
Tekijä – Author Riitta Säteri	
Työn nimi – Title Yksityisen ja julkisen raja politiikassa, tapaustutkimus Tanja Saarela. "Jos ministeriksi alan, siitä nousee aivan jumalaton meteli"	
Oppiaine – Subject Yhteisöviestintä	Työn laji – Level Pro gradu
Aika – Month and year Kesä 2007	Sivumäärä – Number of pages 107 + liitteet
Tiivistelmä – Abstract <p>Politiikka on viime aikoina muuttunut viihteellisempään suuntaan, ja muutos näkyy etenkin mediassa. Poliitikkojen yksityiselämästä ja persoonasta kerrotaan nykyään tiedotusvälineissä työhön liittyvien asioiden rinnalla, ja myös yleisön voidaan nähdä olevan aikaisempaa kiinnostuneempi yksityiselämää koskevista aiheista. Tällainen yksityis- ja työasioiden sekoittuminen hämärtää yksityisen ja julkisen välistä rajaa. Tämän työn tavoitteena on selvittää, millainen tuo raja on nykyään politiikassa.</p> <p>Tämän työn teoreettinen viitekehys jakautuu kahteen osaan: julkisuusteorioihin ja vaikuttamisteorioihin. Julkisuusteorioissa pääpaino on yksityisen ja julkisen käsitteiden määrittelyssä, julkisuuden yksityistymisen ilmiössä sekä public spheressa, joka näyttäytyy tässä julkisen keskustelun ja julkisen mielipiteen areenana. Naistutkimuksellisessa osiossa avataan sukupuolittunutta yhteiskuntaa politiikan ja median toimintaympäristönä. Vaikuttamisteoriat painottuvat self disclosureen eli yksityisen tiedon paljastamiseen sekä suostutteluun.</p> <p>Tämä työ toteutettiin tapaustutkimuksena, jonka kohteena oli kansanedustaja, entinen kulttuuriministeri Tanja Saarela. Tutkimuskysymyksiin vastaamalla pyrittiin selvittämään poliitikon mahdollisuuksia hallita julkisuuttaan, tapaus Saarelan yksityisen ja julkisen rajaa, sukupuolen vaikutusta rajan vetämisessä sekä yksityisasioiden paljastamisen hyötyjä ja riskejä. Aineiston analysoinnissa päämenetelmänä käytettiin laadullista sisällönanalyysia.</p> <p>Tutkimuksen keskeiset tulokset liittyvät poliitikkojen toimintaympäristön muuttumiseen. Uusi informaatioteknologia helpottaa ja nopeuttaa tiedon kulkua julkisuuteen sekä tarjoaa julkaistavalle tiedolle uusia areenoja. Muuttuva toimintaympäristö edellyttää yksityisen ja julkisen käsitteiden sekä niiden välisen rajan uudelleen määrittelemistä. Toinen merkittävä tulos on politiikan nopea viihteellistyminen ja henkilöityminen, josta Tanja Saarela on yksi esimerkki. Poliitikkoja arvioidaan aikaisempaa enemmän persoonan eikä niinkään tekemisten perusteella, mikä saattaa toisaalta demokratisoida poliitikon ja yleisön välistä suhdetta, mutta toisaalta ohjata huomion yhteiskunnallisista asioista yksityisen piiriin. Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa julkisuuden henkilöitymisen alkaneen jo vuosikymmeniä sitten, ja kiihdyttäneen vauhtia viime aikoina etenkin politiikassa. Jatkotutkimuksen kannalta työ herätti kaksi mielenkiintoista kysymystä. Parantaako politiikan henkilöityminen demokratiaa vai vieraannuttaako se yksityisasioihin keskittyvän median ja yleisön varsinaisesta politiikasta? Entä mihin yksityisen ja julkisen sekoittuminen lopulta johtaa, onko kehitys päättymätön vai tuleeko jossain vaiheessa raja vastaan?</p>	
Asiasanat – Keywords Yksityinen, julkinen, julkisuuden hallinta, self disclosure, suostuttelu	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopisto / Tourulan kirjasto	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	2
2 JULKISUUS.....	5
2.1 YKSITYINEN JA JULKINEN.....	6
2.1.1 Julkisuus yksityistyy.....	10
2.1.2 Hyvä vai paha yksityistynyt julkisuus?.....	12
2.1.3 (Media)Julkisuuden hallinta.....	14
2.2 PUBLIC SPHERE.....	19
2.3 AGENDA SETTING.....	24
2.3.1 Joukkoviestinnän asema suomalaisessa politiikassa.....	28
2.3.2 Journalistin ohjeet.....	31
2.4 (NAIS)SUKUPUOLI.....	33
2.4.1 Sukupuolen vaikutus yksilön elämään.....	36
2.4.2 Sukupuoli mediassa.....	37
2.4.3 Sukupuoli julkisuudessa.....	40
3 VAIKUTTAMINEN.....	42
3.1 SELF DISCLOSURE.....	43
3.2 SUOSTUTTELU (PERSUASION).....	48
4 EMPIRIA.....	51
4.1 TUTKIMUSMENETELMÄT.....	52
4.2 AINEISTO JULKISUUSTEORIOIDEN VALOSSA.....	59
4.2.1 <i>Inhimillinen tekijä: Muurin murtajat</i> ja julkisuusteoriat.....	62
4.2.2 <i>Elämisen sietämätön keveys</i> ja julkisuusteoriat.....	72
4.3 AINEISTO VAIKUTTAMISTEORIOIDEN VALOSSA.....	81
4.3.1 <i>Inhimillinen tekijä: Muurin murtajat</i> ja vaikuttamisteoriat.....	82
4.3.2 <i>Elämisen sietämätön keveys</i> ja vaikuttamisteoriat.....	86
5 TULOKSET.....	89
6 POHDINTA.....	93

KIRJALLISUUS

LIITTEET

1 JOHDANTO

Politiikan medioituminen on nyky-yhteiskunnassa jo lähes kiistaton asia. Median vaikutusvallan kasvaminen on yksi syy siihen, että poliitikkojen suhtautuminen muun muassa julkisuuteen, imagoon ja maineeseen on muuttunut. Haluttua julkisuuskuvaa rakennetaan ja vaalitaan nykyään enemmän kuin aikaisemmin. (Uimonen 1996, 22.) Tässä työssä poliitikolla tarkoitetaan kansanedustajana tai ministerinä työkseen toimivia henkilöitä, tai siihen asemaan pyrkiviä.

Sekä poliitikkojen työ- että yksityiselämästä kerrotaan nykyään paljon mediajulkisuudessa (sanoma- ja aikakauslehdet, tv, radio, internet). Mitä enemmän yleisö - siis äänestäjät - saavat tietoa poliitikosta, sitä enemmän heillä on materiaalia mielipiteenmuodostuksen pohjaksi. Äänestyspäätökset tehdään muun muassa poliitikkojen julkisuuskuvan perusteella, joko tiedostaen tai tiedostamatta. Media on keskeisessä roolissa tarjoamassa tietoa, jonka perusteella mielikuvat muodostuvat. (Uimonen 1996, 22, 75. Karvonen 1998, 39–40.)

Median perinteisenä roolina pidetään julkisen vallan vahtikoirana toimimista. Yksi median tehtävistä on "valvoa" erityisesti julkisen vallan edustajia tuomalla heidän toimintansa julkisuuteen yleisön eteen - kansalla on "oikeus" tietää. Kuitenkin myös media on koko ajan kriittisen tarkastelun alla: viime aikoina on puhuttu vahtikoiran sijaan myös sylikoirasta silloin kun medialla on liian läheinen suhde valtaeliittiin, tai ajokoirasta silloin kun media toteuttaa niin sanottua ajojahtikäytäntöä. (Ikävalko 1996, 216.)

Viime vuosina julkisuuteen on tullut paljon tietoa paitsi poliitikkojen työstä, myös heidän yksityiselämästään. Kansalla on toki oikeus tietää, mutta julkisen ja yksityisen raja on epäselvä politiikasta puhuttaessa. On pohdittava muun muassa sitä, voidaanko poliitikkoja kohdella tavallisina julkisuuden henkilöinä, joiden yksityiselämän oletetaan kiinnostavan yleisöä. Esimerkiksi yksityiselämän käyttäminen yhtenä aseena vaalikampanjoinnissa on yleistymässä, mistä kertovat muun muassa perheiden ottaminen mukaan vaaliehdokkaiden kampanjoihin sekä naimattomien poliitikkojen uusien nais- tai miesystävien esittely julkisesti.

Nykyisessä mediakielessä katsotaan näkyvän kaksi jännitettä: toinen informaation ja viihteen välillä ja toinen julkisen ja yksityisen välillä. Nämä jännitteet kuvastavat "julkisten asioiden median" muuttumista aikaisempaa jutustelunomaisemmaksi, viihteellisemmäksi ja kaupallistuneemmaksi. "Julkisten asioiden medially" tarkoitetaan tässä yhteydessä muun muassa uutisia ja dokumentteja sekä politiikkaa, yhteiskunnallisia kysymyksiä ja tiedettä käsitteleviä makasiiniohjelmia. (Fairclough 1997, 11, 20.) Makasiiniohjelmilla tarkoitetaan monesta lyhyestä ohjelmajaksosta koostuvaa tv- tai radio-ohjelmaa.

Henkilöityneen julkisuuden taustatekijäksi on nimetty länsimainen nyky-yhteiskunta, jota Sennett (1986) kutsuu intiimiksi yhteiskunnaksi. Tällaisessa yhteiskunnassa myös julkiset ja poliittiset asiat muutetaan persoonallisiksi, mistä seuraa julkisen ja yksityisen elämän sekoittuminen. Ennen pitkää tämä johtaa siihen, että myös julkisissa asioissa toimitaan henkilökohtaisten tuntemusten perusteella, vaikka asiat pystyttäisiin hoitamaan kunnolla vain persoonattoman koodiston kautta. (Sennett 1986, 5; Garam 2002, 29.) Tässä yhteydessä persoonaton koodisto merkitsee toimintatapaa, jossa henkilökohtaiset tunteet ja tuntemukset eivät vaikuta toimintaan.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millainen julkisen ja yksityisen raja on nykyään politiikassa. Tapaustutkimuksen kohteena on kansanedustaja, entinen kulttuuriministeri Tanja Saarela. Saarela valittiin tutkimuksen kohteeksi, koska hän on toiminut näkyvänä esimerkkinä politiikan medioitumisesta ja viihteellistymisestä.

Empiriaosan aineistoksi otettiin *Inhimillinen tekijä* -keskusteluohjelman jakso *Muurin murtajat* sekä Taina Westin ja Tanja Saarelan kirjoittama kirja *Elämän sietämätön keveys*. Aineisto valittiin niin, että sen avulla pystytään tutkimaan aihetta tutkimuksen kohteen näkökulmasta.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Pystyykö poliitikko hallitsemaan julkisuuttaan?
2. Millainen on julkisen ja yksityisen raja Tanja Saarelan kohdalla?
3. Vaikuttaako sukupuoli Tanja Saarelan julkisuuteen?
4. Onko yksityisasioiden paljastamisesta poliitikolle hyötyä vai haittaa?

2 JULKISUUS

Tämän otsikon alla käsitellään julkisuuteen liittyviä käsitteitä ja termejä sekä teorioita. Julkisuus nähdään sekä poliitikkoja että mediaa hyödyttävänä yhteistyönä. Poliitikoille se tarjoaa ympäristön, jossa he pääsevät esittelemään yleisölle ajamiaan asioita, kun taas medialle poliitikot merkitsevät aiheita, joilla viestintävälineiden tuotteita myydään yleisölle. (mm. Karvonen 2000; Ehling & Dozier 1992.) Yksityisen ja julkisen sekä niiden sekoittumisen tarkastelu muodostaa perustan tämän työn käsitteille ja yksityistyneen julkisuuden ja sen seurausten pohtimiselle.

Ensimmäisessä luvussa esitellään yksityiselle ja julkiselle teoreettisessa kirjallisuudessa annettuja merkityksiä sekä niiden välistä rajaa. Yksityistyneen julkisuuden osalta käydään läpi ilmiötä itsessään, sen taustatekijöitä ja positiivisia ja negatiivisia puolia. Lisäksi selvitetään, mistä julkisuuden hallinnassa on kyse, ja mitkä ovat sen keinot ja tavoitteet. Toisessa luvussa avataan public spheren käsitettä julkisen keskustelun ja julkisen mielipiteen muodostumisen alueena. Luvussa kerrotaan myös public sphereen kohdistuneesta kritiikistä sekä informaatioteknologian myötä syntyneestä käsitteen uudelleenmäärittelyn tarpeesta (Sinekopova 2006). Kolmannessa luvussa otetaan esille median esityslista, agenda, joka määrittelee sen, mistä ihmiset puhuvat (Perko 1998; Kivikuru 1995). Huomio kiinnitetään myös uutisagendan päivittäiseen kohdevalikoimaan ja niiden uutisarvoon sekä aiheiden valitsemista ohjaaviin uutiskriteereihin. Lisäksi pohditaan joukkoviestinnän asemaa suomalaisessa demokratiassa ja politiikassa. Neljännessä luvussa tarkastellaan sukupuolittunutta yhteiskuntaa sinä kontekstina, jossa julkisuus muodostuu (mm. Anttonen 1997; Järviluoma, Moisala & Vilkkö 2003). Luvussa käydään läpi muun

muassa eri sukupuoliin kohdistuneita odotuksia sekä sukupuolen vaikutusta jokapäiväiseen elämään.

2.1 YKSITYINEN JA JULKINEN

Yksityisen ja julkisen käsitteiden ja niiden välisen rajan määrittely on tämän työn perusta. Yksityisen ja julkisen välisen rajan vetämisessä on otettava huomioon myös julkisuuden henkilöityminen, joka on nykyinen trendi etenkin politiikassa, sekä syyt sen taustalla (Garam 2002; Jallinoja 1993; Sennett 1986). Yksityistyneen julkisuuden positiivisia ja negatiivisia vaikutuksia voidaan tarkastella esimerkiksi vallanhaltijoiden, median ja yleisön välisten valtasuhteiden muuttumisen sekä yleisön näkökulmasta (mm. Fairclough 1997; Sennett 1986). Yksityisen esille nousun myötä on syytä kiinnittää huomiota myös julkisuuden hallinnan tavoitteisiin ja keinoihin.

Julkinen ja yksityinen eivät ole muuttumattomia käsitteitä, vaan niiden välinen raja vaihtelee muun muassa ajan ja kulttuurin mukaan; julkiseksi tai yksityiseksi määrittymistä ohjaa jatkuvasti muuttuva sosiaalinen konventio eli yleisesti hyväksytty käytäntö (Keränen 1995, 32–34; Rawlins 1998, 369). Käsitteiden välinen jako on performatiivinen eli sitä tuotetaan tai esitetään koko ajan uudelleen. (Keränen 1995, 32–34.)

Muuttuvat sosiaaliset suhteet sekä teknologian kehittyminen edellyttävät yksityisen ja julkisen piirien ja niiden rajojen uudenlaista ymmärtämistä.

Muutosprosessin myötä esille nousee uusia kysymyksiä: missä määrin viestinnälliset käytännöt ja teknologia voivat ja missä määrin niiden pitäisi yhdistää tai erottaa julkista elämää, mitä ideologisia seikkoja julkista ja yksityistä koskevaan keskusteluun on upotettu, mitkä ovat julkisen ja yksityisen rajojen häivyttämisen tai korostamisen poliittiset seuraukset, miten sukupuolirakenteita tehdään ja kartoitetaan joko yhdistämällä tai erottamalla yksityisen ja julkisen alueet toisistaan, ja mitkä ovat julkisen ja yksityisen rajat virtuaalisissa yhteisöissä. (Rawlins 1998, 369.)

Rajanveto yksityisen ja julkisen välillä on tilannesidonnainen. Julkisen elämän henkilön, esimerkiksi poliitikon, yksityiselämä on alue, jonka rajaaminen tuottaa usein vaikeuksia: mitkä asiat kuuluvat yleisölle ja mitkä eivät, missä yksityisen piiriin laskettava asioita esitetään ja niin edelleen. (Keränen 1995, 33.)

Yksityisen ja julkisen käsitteille voidaan antaa useita erilaisia merkityksiä. Kielitoimisto määrittelee yksityisen vastakohtaksi yleiselle, julkiselle ja yhteiselle; yksityinen on henkilökohtaista, omakohtaista ja "privaattia". Julkinen puolestaan tarkoittaa jotakin avoimesti, kaikkien nähden ja kuullen tai tieteen tapahtuvaa tai tehtävää asiaa, ja yleisesti tiedossa olevaa. (MOT kielitoimiston sanakirja.)

Valtavirta-ajattelun mukaan julkisen piiriin kuuluvat asiat ovat merkittäviä, yhteisiä ja politisoitavia. Yksityinen puolestaan on joko triviaalia, jolloin se ei ansaitse julkisuutta, tai intiimiä, jolloin sitä on suojeltava julkisuudelta. (Julkunen 1995, 15.)

Sennett (1986) pitää termien 'yksityinen' (private) ja 'julkinen' (public) historiaa avaimena länsimaisen kulttuurin muutosten ymmärtämiseen. Ensimmäiset todisteet public-sanan käytöstä ovat 1400-luvun

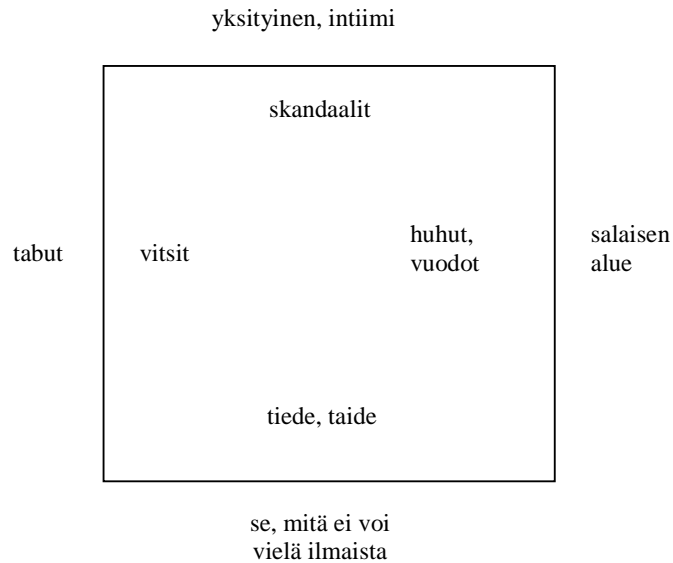
loppupuoliskolta, jolloin termi liitettiin yhteiskunnan yhteiseen etuun. Muutama kymmenen vuotta myöhemmin public-sanaa käytettiin merkitsemään jotakin silminnähtävää, joka on avoin yleiselle tarkkailulle. Private-termiä käytettiin sanomalehti The Chronicen kirjoituksessa vuonna 1542 tarkoittamaan etuoikeutettua hallitustasolla. (Sennett 1986, 16.)

1600-luvun loppuun mennessä public- ja private -sanojen käyttö oli jo muuttunut siihen suuntaan, miten niitä käytetään nykyään. Public tarkoitti kaikkien tarkastelulle avoimena olevaa, ja private perheen ja ystävien määrittämää, suojaisaa elämänaluetta. (Sennett 1986, 16.)

Habermasin (1985) mukaan julkisuudella tarkoitetaan ensisijaisesti yhteiskunnallisen elämän aluetta, jossa voi muodostua jotakin sen tapaista kuin julkinen mielipide. Osallistuminen alueelle on periaatteessa avoin kaikille kansalaisille. Julkisuutta muodostuu jokaisessa keskustelussa, jossa yksityiset kansalaiset kerääntyvät yleisöksi. Yleisö ei tässä yhteydessä viittaa ainoastaan passiivisiin joukkotiedotuksen vastaanottajiin, vaan aktiivisiin toimijoihin, 'julkisuuden subjektin'. Julkisuuden subjektilla tarkoitetaan tässä työssä yleisöä, jonka muodostavat toimivat ja ajattelevat yksilöt. Jos kyseessä on suuri yleisö, kommunikaatioon tarvitaan tiettyjä siirron ja vaikuttamisen välineitä; kuten esimerkiksi sanoma- ja aikakauslehtiä, radiota ja televisiota. (Habermas 1985, 17, 22.)

Partanen (1985) pohtii julkisuuden käsitettä määrittelemällä sille neljä rajaa (ks. kuvio 1). Ensimmäisen rajan takana ovat tabut, jotka julkisuus pyrkii torjumaan. Tabut - esimerkiksi köyhyys hyvinvointiyhteiskunnassa - ovat yhteiskunnallisesti niin tärkeitä asioita, että torjuminen ei koskaan täysin onnistu, vaan torjutut asiat nousevat esiin muun muassa vitseinä, pilailuna sekä sosiaalipornona eli sosiaalisten epäkohtien provosoivana esiintuomisena tiedotusvälineissä. Julkisuuden toisen rajan takana on

byrokratioiden, talouden ja politiikan luoma salaisen alue, jota vastaan julkisuus taistelee huhujen ja taktisten vuotojen avulla. Kolmas raja jättää julkisuuden ulkopuolelle ihmisten yksityisen ja intiimin elämän, jolloin raja-alueella ovat skandaalit ja yksityisyyden loukkaukset. Julkisuuden neljännen rajan takana on kaikki se, mitä ei vielä voi ilmaista. Kun julkisuus törmää sitä vastaan, syntyy tiedettä ja taidetta, tyyliä ja estetiikkaa sekä uutta ilmaisun ja kokemisten tapaa. (Partanen 1985, 31 – 32.)

Kuvio 1. Julkisuuden rajat (Partanen 1985, 32).

Myös yksityisen ja julkisen käsitteet itsessään voi jakaa pienempiin osiin. Lewis ja Ostner osoittivat vuonna 1992 hyvinvointivaltion erityisyyden jakamalla yhteiskunnan neljään eri osaan, jotka kattavat kaikki yksityisen ja julkisen ulottuvuudet. Yksityinen muodostuu heidän jaottelunsa mukaan

yksityisestä yksityisestä, joka pitää sisällään kodin, henkilökohtaisen ja ruumiillisuuden, sekä yksityisestä julkisesta, johon kuuluu markkinatalouden yksityinen. Julkinen puolestaan jakautuu julkiseen julkiseen eli julkisuuteen ja politiikkaan, sekä julkiseen yksityiseen eli ruumiillisiin tarpeisiin vastaavaan hyvinvointivaltioon. (Julkunen 1995, 24–25.)

Yksityisen ja julkisen välille voi luoda vastakkainasettelua myös samaistamalla ne luontoon ja kulttuuriin. Tällöin yksityinen identifioituu luontoon ja luonnollisuuteen, ja julkinen puolestaan kulttuuriin ja sivistykseen. (Sennett 1986, 90.)

Angloamerikkalaisen feministisen kritiikin mukaan jaottelu yksityiseen ja julkiseen tuottaa hierarkkista ja dikotomista eli kaksijakoista sukupuolieroaa. Miesten paikat ja suhteet määritellään julkisiksi, ja naisten yksityisiksi. Yksityinen ja julkinen saatetaan näin hierarkkiseen vastakkainasetteluun, jossa yksityiseen liitetään emotionaalisuus sekä huolenpito, ja julkiseen markkinoiden itseintressi sekä kansalaisen oikeudet. (Julkunen 1995, 15.)

2.1.1 Julkisuus yksityistyy

Julkisuuden henkilöiden yksityiselämä kiinnostaa yleisöä, ja sen ongelmiin sekä riemuihin liittyvät aiheet ovat kasvattaneet suosiotaan tiedotusvälineissä ja julkisessa keskustelussa. Samalla myös poliitikkojen persoona ja yksityiselämä ovat nousseet aikaisempaa näkyvämmiin esille, ja yksityiseen liittyvät aiheet ovat vallanneet oman osuutensa myös poliittisesta julkisuudesta. (Garam 2002, 7.)

Myös Jallinojan (1993) mielestä julkisuuden henkilöityminen, eli julkisuuden henkilöiden yksityiselämän ja persoonan nouseminen esille esimerkiksi työelämään liittyvien asioiden rinnalle, on viime aikoina lisääntynyt etenkin politiikassa. Poliitikon institutionaalinen asema ei ole enää ratkaiseva tekijä, vaan poliitikko ihmisenä on noussut tärkeämmäksi. Henkilöityminen on tullut entistä näkyvämmäksi ja ilmeisemmäksi kaikilla institutionaalisilla paikoilla, jolloin esimerkiksi politiikassa puhutaan vaalien muuttumisesta henkilövaaleiksi. Poliittiset päättäjät ovat aikaisempaa enemmän oman itsensä varassa ammatillisen asemansa sijaan, ja heitä arvioidaan heidän henkilökohtaisten kykyjensä ja ominaisuuksiensa perusteella. (Jallinoja 1993, 51.)

Politiikka muuttuu henkilökohtaisemmaksi, kun ideologioiden uskottavuutta mitataan käyttäytymisen yksityiskohtien avulla. Käyttäytymiseen ja toimintaan liittyviä yksityiskohtia, kuten esimerkiksi pukeutumista tai tapoja, käytetään apuna vieraan ihmisen "tulkitsemisessa", jolloin pientenkin asioiden perusteella saatetaan tehdä johtopäätöksiä koko persoonasta. (Sennett 1986, 238.)

Sennett (1986) nimeää henkilöityneeksi muuttuneen julkisuuden taustatekijäksi länsimaisen nyky-yhteiskunnan, jota hän kutsuu intiimiksi yhteiskunnaksi. Intiimiyteen liitetään lämpö, luottamus ja avoin tunteiden ilmaiseminen, ja niitä ominaisuuksia odotetaan olevan kaikissa koetuissa asioissa. Intiimissä yhteiskunnassa myös julkiset ja poliittiset asiat muutetaan persoonallisiksi, mistä on seurauksena julkisen ja yksityisen elämän sekoittuminen. Tämä johtaa siihen riskiin, että ihmiset toimivat henkilökohtaisten tuntemustensa perusteella myös julkisissa asioissa, jotka pystytään hoitamaan kunnolla vain persoonattoman koodiston kautta. (Sennett 1986, 5; Garam 2002, 29.)

Henkilöityminen ei ole uusi asia. Klapp (1964) totesi jo yli neljäkymmentä vuotta sitten median nostavan symbolisia johtajia, joiden suosio ei perustu niinkään asemaan tai ansiokkaaseen toimintaan kuin persoonaan. Symbolisia johtajia voivat olla esimerkiksi poliitikot tai muut julkisuuden henkilöt, jotka edustavat yleisölle tiettyjä asioita. (Garam 2002, 7, 31.)

Myös Aristoteles puhui aikoinaan siitä, että puhetilanteessa suurin merkitys on puhujan auktoriteetilla. Ratkaisevaa on siis se, kuka puhuu, eikä se, mistä ja miten puhutaan. Aristoteles määritteli kolme keinoa, joilla puhuja pyrkii vaikuttamaan yleisöönsä. Ensimmäinen näistä on ethos eli puhujan luotettavuuden ja uskottavuuden osoittaminen, jonka selkein tapa on viittaus omaan asiantuntemukseensa. Toinen vaikuttamiskeino on pathos eli yleisön myönteisten tunteiden herättäminen sekä puhujaa että hänen sanomaansa kohtaan. Tunteisiin voidaan vaikuttaa esimerkiksi käyttämällä tunneperäisiä sanoja sekä erilaisia verbaalisia ja nonverbaalisia keinoja, kuten esimerkiksi puheen oikeaa rytmiä, eleitä ja ilmeitä. Aristoteleen määritelmän kolmas vaikuttamiskeino on logos eli argumentaatio. Puhujan on siis esitettävä perusteluja väitteidensä tueksi. (Kakkuri-Knuutila 1991, 13–15.)

2.1.2 Hyvä vai paha yksityistynyt julkisuus?

Yksityistynyt julkisuus herättää ristiriitaisia tunteita. Toisaalta sen katsotaan demokratisoivan politiikkaa ja julkisuutta, tuovan niitä lähemmäs tavallista kansalaista ja vähentävän tarpeetonta kunnioitusta. (Garam 2002, 8; Fairclough 1997, 22.) Toisaalta yksityisasioiden esiin nousemisen uskotaan

kuitenkin siirtävän huomiota yhteiskunnallisten ja poliittisten aiheiden sijaan toisarvoisempiin asioihin. (Fairclough 1997, 24.)

Aikaisemmin julkisuus kehittyi yhteiskunnan rakenteesta, mutta nyt se täytyy tuottaa erikseen. Muutos vaikuttaa myös yleisön, puolueiden ja parlamentin väliseen keskeiseen suhteeseen. Habermas (1985) kritisoi julkisuuden roolin muuttumista eturyhmien salailupolitiikaksi. Hänen mukaansa julkisuuden tarkoituksena oli aikaisemmin "alistaa ihmisiä tai asioita julkiselle järjenkäytölle, ja poliittiset päätökset julkiselle mielipiteelle". Nykyisin julkisuus kuitenkin antaa liian usein ihmisille tai asioille julkista vaikutusvaltaa nostaan niiden suosiota julkisessa mielipideilmastossa. (Habermas 1985, 21.)

Yksityisen siirtymisen julkisuuteen voidaan katsoa vaikuttavan yleisöön negatiivisesti. Yleisö alkaa pitää omalla persoonallaan julkisuudessa esiintyviä ihmisiä, esimerkiksi poliitikkoja, itseään ylempiarvoisina ihmisinä, joiden tehtävä on kontrolloida ja hallita muita vuorovaikutuksessa olemisen sijaan. Vähitellen yleisö lakkaa uskomasta oikeuteensa arvioida ja arvostella heitä, ja muuttuu osallistujasta pelkäksi katselijaksi. (Sennett 1986, 261.)

Fairclough (1997) on tarkastellut yksityisen ja julkisen suhdetta "julkisten asioiden mediassa", johon hän laskee mukaan muun muassa uutiset ja dokumentit sekä politiikkaa, yhteiskunnallisia kysymyksiä ja tiedettä käsittelevät makasiiniohjelmat. Hänen mukaansa nykyisessä mediakielessä on näkyvissä kaksi jännitettä: toinen informaation ja viihteen välillä, ja toinen julkisen ja yksityisen välillä. Jännitteet ilmentävät "julkisten asioiden median" muuttumista sekä aikaisempaa jutustelunomaisemmaksi että viihteellistyneemmäksi ja kaupallistuneemmaksi. (Fairclough 1997, 11, 20.)

Fairclough (1997) pitää viihteellistymistä ja kaupallistumista negatiivisena asiana. Kaupallistuminen ja viihteellistyminen vähentävät tiedotusvälineiden julkisuutta, ja siksi huomio kiinnittyy poliittisten ja yhteiskunnallisten kysymysten sijaan toisaalle. Yleisöistä muodostuu sitä kautta katsojia, jotka seuraavat tapahtumia tavallaan ulkopuolisina sen sijaan, että olisivat osallistuvia kansalaisia. (Fairclough 1997, 24.)

Jutustelunomaisuuden eli viihteellisen kielenkäytön hivuttautumisen "julkisten asioiden mediaan" Fairclough (1997) näkee sekä hyvänä että huonona asiana. Hänen mukaansa ilmiössä on yksinkertaistettuna kyse siitä, heijastaako jutustelunomaistuminen tavallista kansaa hyödyttävästä muutoksesta valtasuhteissa, vai ovatko muutokset pikemminkin vallanhaltijoiden strategiaa, jonka avulla ihmisiä värvätään yleisöksi yhä tehokkaammin, ja onnistutaan sitä kautta manipuloimaan heitä sekä yhteiskunnallisesti että poliittisesti. (Fairclough 1997, 24.)

Väittämät julkisuuden yksityistymisen hyvistä ja huonoista seurauksista asettavat vastakkain kaksi tuttua näkemystä tiedotusvälineiden viestien ja niitä vastaanottavan yleisön suhteesta. Toisaalta painotetaan julkisuuden manipuloivaa viestiä ja toisaalta julkisuuden yleisölle tarjoamia mahdollisuuksia. (Garam 2002, 37.)

2.1.3 (Media)Julkisuuden hallinta

Julkisuuden hallinta on suhteellisen uusi tulokas viestinnän käsitteiden joukossa. Läheisiä käsitteitä ovat muun muassa imagonrakennus, tiedotustoiminta ja pr-toiminta. Julkisuuden hallinta kuvaa ehkä muita termejä osuvammin sitä, että yhteiskunnan eri toimijat yrittävät yhä

päämäärätietoisemmin ja ammattitaitoisemmin vaikuttaa joukkotiedotuksen luomaan julkisuuteen. Julkisuuden hallinnan päämääränä saattaa olla myönteisen julkisuuden hankkiminen, mutta yhtä hyvin myös pysyttäytyminen poissa julkisuudesta, kielteisen julkisuuden estäminen tai vaikuttaminen tiedotusvälineissä käytävän keskustelun aihevalintoihin ja painotuksiin. (Luostarinen 1998, 189.)

Kaikkiin yhteiskunnallisten toimijoiden tekemisiin, jotka tähtäävät menestykseen, sisältyy riskejä. Oikeat valinnat tuovat menestystä, ja väärät vastoinkäymisiä. Julkisuuden riskien hallinnassa on viime kädessä kysymys siitä, millaisilla tekemisillä yhteiskunnallinen toimija saavuttaa avainyleisöjensä luottamuksen, ja mitä se kertoo itsestään yleisöille. (Lehtonen 2002, 6.)

Epävarmuustekijät ovat lisääntyneet julkisella alalla. Poliittisiin, taloudellisiin, teknologisiin ja yhteiskunnallisiin muutoksiin varautuminen merkitsee riskien tiedostamista ja niiden ennakointia. Muuttuva ympäristö synnyttää uudenlaisia odotuksia yhteiskunnallisia toimijoita kohtaan. (Lehtonen 2002, 7.) Esimerkiksi tietotekniikka on muuttanut kaiken tiedottamiseen liittyvän; matkapuhelimet ovat lyhentäneet tiedottamisviiveen lähelle nolaa, ja valtaosalla ihmisistä on pääsy internetiin. Etenkin internet on uudenlainen haaste julkisuuden tapahtumisen seurantaan. Uutiset leviävät sähköisessä verkossa valon nopeudella, ja samalla nopeudella etenevät myös huhut, kuulopuheet ja väärät tiedot. (Lehtonen 2002, 79–80.)

Julkisuuteen vaikuttaminen

Julkisuuden hallintaan on alettu kiinnittää yhä enemmän huomiota sekä tutkimuksessa että journalismissa itsessään. Luostarinen (1998) kritisoi julkisuuspuolien ja imagonrakennuksen saaman huomion synnyttäneen myös ylilyöntejä. Hänen mukaansa journalistisen julkisuuden ja erityisesti siellä syntyvien imagojen ja mielipiteiden merkitystä eri organisaatioiden toiminnalle korostetaan liikaa. Toisaalta myös tiedotustoiminnan ammattilaisista on luotu kuvaa manipulaation mestareina, jotka pystyvät pyörittämään sekä yleisöä että journalisteja. (Luostarinen 1998, 189–190.)

Journalistisen julkisuuden hallinnalla on Luostarisen (1998) mukaan ainakin kolme pääulottuvuutta: julkisuuteen pääsy, lähtevän sanoman kontrolli sekä vaikutus. Julkisuutta hallitsemaan pyrkivä lähde etsii ensinnäkin julkisuudesta tilaa, joka mahdollistaisi pääsyn oikeaan yleisöön oikeaan aikaan. Toiseksi lähde haluaa kontrolloida sanottavaansa päättämällä, mitä sanoo, eikä sanottua editoida tai kommentoida haitallisesti. Kolmanneksi lähde yrittää vaikuttaa journalisteihin, muihin organisaatioihin ja yleisöön joko suoraan tai välillisesti esimerkiksi pyrkimällä vaikuttamaan journalismin agendalla oleviin asioihin tai yhteiskunnalliseen toimintaympäristöönsä. (Luostarinen 1998, 192.)

Julkisuuteen pyritään vaikuttamaan pääasiassa kolmella eri menetelmällä. Ensimmäinen menetelmä on painostaminen, jota esiintyy eniten rajoitetun sananvapauden ja heikkoperustaisen journalismin maissa. Painostuskeinot voivat olla esimerkiksi fyysisiä tai taloudellisia. Toisessa vaikuttamismenetelmässä pyritään rajoittamaan informaation saantia ja käyttöä; kyse on usein julkisen ja yksityisen rajan määrittelystä niin, että kysytyt informaatio katsotaan yksityisen, salassa pidettävän tiedon piiriin. Tällaisten rajoittavien toimien heikkous on se, että journalistit saattavat etsiä muita lähteitä, joilla voi olla vastakkaisia intressejä. Kolmas menetelmä on

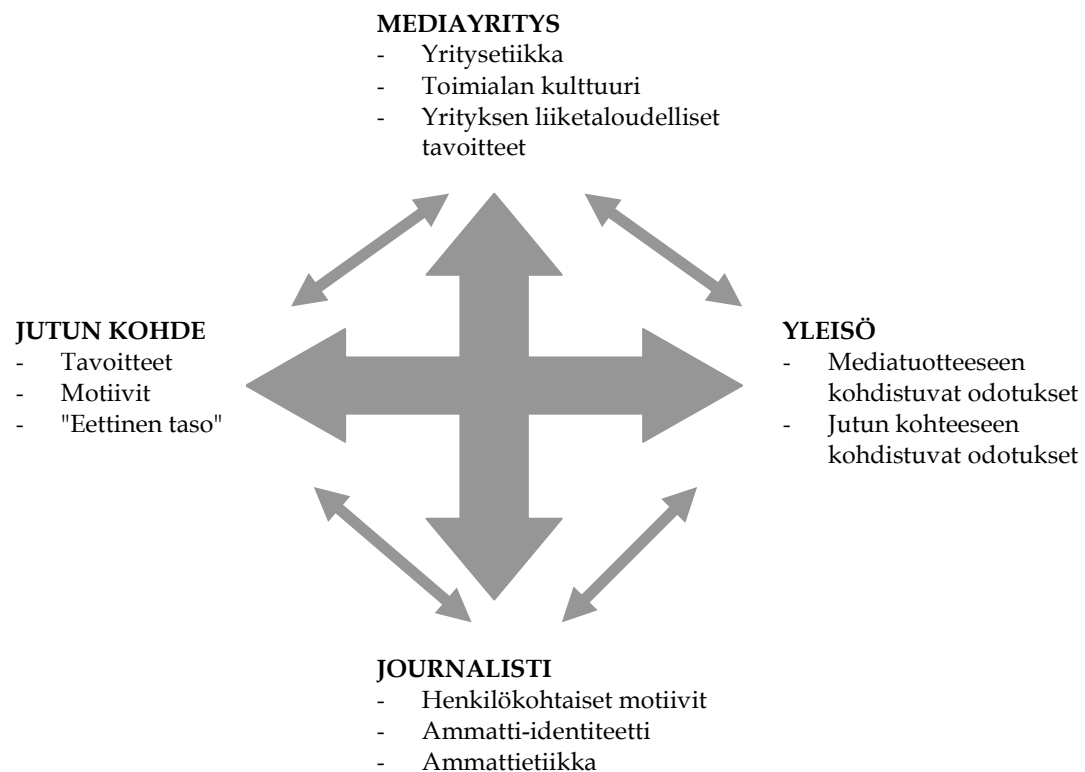
suostutteleva julkisuuden hallinta, johon voidaan käyttää esimerkiksi lahjontaa, henkilökohtaisia suhteita tai vuotoja. Suostuttelemisessa tärkeintä on oman tiedotustoiminnan suunnittelu niin, että se tuottaa käyttökelpoista ja houkuttelevaa journalistista materiaalia. (Luostarinen 1998, 199–200.)

Yksi julkisuuteen pyrkivän toimijan tärkeimmistä tehtävistä on oikeanlaisen viestintävälineen ja -kanavan valitseminen. Valintaprosessi jakautuu kahteen osaan: pitää määritellä tarkkaan ne seuraukset ja tulokset, jotka haluaa päästä median kautta, ja sen jälkeen löytää paras mahdollinen viestintäkanava, jonka avulla toivotut tulokset voidaan saavuttaa. Miller ja Starr totesivat jo vuonna 1961, että oikeanlaisen viestintäkanavan löytäminen on äärimmäisen vaikeaa, sillä erilaisia kanavia on paljon ja niiden kautta välitetyn viestin vaikutuksia on mahdotonta ennustaa. (Ehling & Dozier 1992, 254–255.)

Mediajulkisuus voidaan nähdä julkisuuteen pyrkijän ja median välisenä symbioottisena vuorovaikutussuhteena, joka hyödyttää molempia osapuolia. Julkisuuteen pyrkijä, tässä tapauksessa esimerkiksi poliitikko, tarjoaa medialle juttuaiheita, ja vastineeksi siitä media tarjoaa hänelle julkisuutta. (Karvonen 2000, 61, 63.)

Median kautta välittyvät viestit vääristyvät matkalla yleisölle tuomalla todellisuuskuvaan sekä mediayrityksen että toimittajan oman näkökulman. Lehtosen (2002) mukaan median välittämä tieto muokkautuu neljän voiman ristipaineessa (ks. kuvio 2). Yhtäällä on uutisen kohde, sen todellisuus ja medialle lähettämä, yleisölle kerrottavaksi tarkoitettu viesti. Viestin muokkautumiseen vaikuttavat sekä yleisön mediaan kohdistamat odotukset että mediayrityksen omat liiketaloudelliset tavoitteet, kuten motiivi aikaansaada tuotteita, jotka kiinnostavat yleisöä. Tietoa muokkaavat myös toimittajan henkilökohtaiset motiivit, mieltymykset ja työtavat. Pienemmät

nuolet viittaavat siihen, että toimittaessaan informaatiota medialle jutun kohde pyrkii ottamaan huomioon sekä median että vastaanottajana toimivan toimittajan odotukset. Myös toimittaja huomioi työssään sen, minkä tietää jutun kohteen odotuksista ja tiedottamisen motiiveista. Journalistin toimintaa ohjaavat työnantajan odotukset hänen suhteensa ja myös odotukset yleisön ja jutun kohteen suhteen. Yleisö antaa tuloksena olevalle sanomalle merkityksiä, joihin vaikuttavat yleisön tiedot ja luulot jutun kohteesta sekä oletukset kyseisen median luotettavuudesta tiedon lähteenä. (Lehtonen 2002, 62–63.)

Kuvio 2. Media viestien välittäjänä (Lehtonen 2002, 62).

2.2 PUBLIC SPHERE

Public sphere näyttäytyy tässä työssä alueena, jossa käydään julkista keskustelua (mm. Habermas 1989). Julkisen keskustelun pohjalta on mahdollista muodostaa julkinen mielipide, joka heijastaa kansalaisten kantaa yhteiskunnallisiin asioihin ja vahvistaa demokratiaa (Sinekopova 2006; Kellner). Habermas'n alkuperäinen public spheren ajatus on peräisin usean vuosikymmenen takaa, ja teknologiavälitteiset uudet viestintäkanavat ovat nyt luoneet tarpeen sen uudelleen määrittelylle (Habermas 2006; Sinekopova 2006).

Habermas kirjoitti *The Structural Transformation of the Public Sphere* -teoksensa vuonna 1962 tutkiakseen yleisen mielipiteen asemaa edustuksellisen hallituksen toiminnassa Länsi-Euroopassa (Soules 2001).

Teoksessaan Habermas (1962) määrittelee public sphere -käsitteen perustaksi julkisuuden piiriin liittyviä termejä. Hän näkee julkisuuden (*publicity*) subjektina yleisön (*public*), joka vie julkista mielipidettä (*public opinion*) eteenpäin. Yleisön toimiminen kriittisenä tuomarina tekee erilaisten menettelyiden ja prosessien, kuten esimerkiksi oikeudenkäyntien, julkisesta luonteesta merkityksellisen. Julkisuuden (*publicity*) alkuperäinen merkitys on muuttunut massamedian vaikutuspiirissä: aikaisemmin se merkitsi julkisen mielipiteen tarkoitusta ja tehtävää, ja nyt se tarkoittaa jonkin sellaisen ominaispiirrettä, joka vetää puoleensa julkista mielipidettä. Suhdetoiminta (*public relations*) ja pyrkimykset, jotka on nimetty julkisuustyöksi (*publicity*

work), tähtäävät tämänkaltaisen julkisuuden tuottamiseen. Public sphere puolestaan merkitsee aluetta, joka on vastakkainen yksityisen (*private*) alueelle. Joskus julkisuus (*public*) näyttäytyy vain alueena julkiselle mielipiteelle, joka on auktoriteettien vastainen. Julkisiksi elimiksi (*public organs*) voidaan luokitella olosuhteista riippuen joko valtiolliset toimielimet tai media, joka järjestää tiedonvälitystä yleisön keskuudessa. (Habermas 1989, 2.)

Habermas nimeää public spheren virtuaaliseksi tai kuvitteelliseksi yhteisöksi, joka ei välttämättä tarvitse olla käytännössä olemassa missään tunnistettavassa tilassa (Soules 2001). Ideaalisessa muodossaan public sphere muodostuu joukosta yksityisiä henkilöitä, jotka ovat kokoontuneet yleisöksi keskustelemaan vapaasti ja rationaalisesti yhteisestä edusta ja yhteiskunnan tarpeista valtiossa (Soules 2001; Sinekopova 2006, 505).

Habermas'n mukaan public sphere sai alkunsa 1700-luvulla porvarillisena (*bourgeois*) public spherena, alueena, jolle yksityiset ihmiset kokoontuivat yleisöksi. (Habermas 1989, 27). Alue toimi välittäjänä yksilöiden yksityisten, perhettä, taloutta ja sosiaalista elämää koskevien huolien sekä julkisen elämän vaatimusten välillä. Porvarillinen public sphere koostui sosiaalisista tiloista, joihin yksilöt kokoontuivat keskustelemaan yleisistä julkisista asioista, ja organisoitumaan julkisen vallan mielivaltaisuutta ja epäoikeudenmukaisuutta vastaan. Käytännössä keskustelua käytiin esimerkiksi sanoma- ja aikakauslehtien sivuilla, sekä poliittisissa klubeissa, kokouksissa, kahviloissa, ja muissa julkisissa tiloissa. Yksilöt ja ryhmät pystyivät ensimmäistä kertaa muodostamaan julkisen mielipiteen ja ilmaisemaan suoraan tarpeistaan ja kiinnostuksen kohteistaan, ja näin vaikuttamaan poliittiseen toimintaan. (Kellner, 4–5.) Public sphere muodostui foorumiksi, jossa yleisöksi kokoontuneet yksityiset ihmiset

valmistautuivat pakottamaan julkisen vallan legitimoimaan itsensä julkisen mielipiteen edessä. (Habermas 1989, 25).

Poliittisella alueella toimivalla public spherella oli myös epäpoliittinen, kirjallinen edeltäjä, joka tarjosi harjoitus pohjan yleisön kriittiselle pohdinnalle. Edeltäjä muodostui perheen henkilökohtaisesta piiristä alkunsa saaneesta subjektiivisuudesta joka muodostui yleisöksi. Tämä tapahtui jo ennen kuin public sphere omaksui poliittisen toiminnan valtion ja yhteiskunnan välisten suhteiden muodostamalla alueella sekä kyseenalaisti ja lopulta kaappasi julkisten toimijoiden vallan yleisön yli. (Habermas 1989, 29.)

Public spheren käsite yhdistyy tiiviisti demokratiaan ja erityisesti sen puutteisiin. Sinekopova (2006) jakaa Baumin (2001) ja Gandyn (2002) näkemyksen siitä, että public sphere nähdään demokratian kasvun lähteenä, joka edistää keskusteluja yhteiskunnasta ja julkisesta elämästä. (Sinekopova 2006, 505). Habermas korostaa nimenomaan poliittista osallistumista sekä demokraattisen yhteiskunnan ytimenä että välttämättömänä tekijänä yksilöiden kehittämisessä. (Kellner, 3).

Sinekopovan (2006) mielestä Habermas'n työ ulottuu kuitenkin myös demokratiaa ja yhteiskunnallista elämää käsittelevien keskusteluiden yli. Se nostaa yhteiskunta- ja käyttäytymistieteessä esille tärkeitä aiheita, esimerkiksi totuuden, vapauden, vastuullisuuden, normit, tiedon ja representaation. Habermas'n teoria kommunikoivasta toiminnasta pyrkii yhdistämään muun muassa klassisen yhteiskuntateorian, hermeneutiikan, fenomenologian ja kehityspsykologian. Public spheren käsite näyttää uhmaavan kaikkien näiden tieteenalojen selittäviä mahdollisuuksia, ja vaativan lisää tutkimusta. (Sinekopova 2006, 505–506.)

Public spheren kritiikki ja kehitys

Public sphereen kohdistuneessa kritiikissä yhdeksi sen pääongelmaksi on määritelty se, että sen mahdollisuuksiin muuttua ei uskota. (Sinekopova 2006, 506-507). Habermas'n työtä on arvosteltu myös toisaalta sen liian jäykän, modernin perustan vuoksi, ja toisaalta sen seuraajien joustavammasta mutta ristiriitaisemmasta public sphere -tulkinnasta. Kritiikkiä on esitetty lisäksi Habermas'n tekstien myöhäisestä kääntämisestä saksasta englantiin sekä public sphere -termin valitsemisesta alkuperäisen Öffentlichkeit-termin käännökseksi esimerkiksi termien publicness tai publicity sijaan. Kritiikkiä on tullut myös siitä, että Habermas suhtautuu uuteen informaatioteknologiaan ristiriitaisesti, vaikka julkinen keskustelu on saanut jo postmodernin sävyn, ja public spherea on pyritty esittämään muuttuvana eikä pysähtyneenä teoriana. Sinekopova (2006) siteeraa Robertsia ja Crossleyta (2004) todetessaan, että Habermas'n työn ilmeiset ongelmat ovat saaneet jotkut tutkijat hylkäämään ajatuksen public spheresta ja käyttämään samankaltaisia, vaihtoehtoisia käsityksiä. Habermas on kuitenkin myös itse nostanut esille public sphereen liittyviä ongelmia huolimatta aikaisemmista argumenteistaan, joten häntä on ehkä kritisoitu kohtuuttomasti. (Sinekopova 2006, 511.)

Naisliike, etunenässään filosofi Nancy Fraser, on kritisoinut Habermas'n näkemystä julkisuuden rakennemuutoksesta. Vuonna 1990 julkisuusteoriaa erittelevän esseen julkaissut Fraser on Habermas'n kanssa samaa mieltä siitä, että julkisuus voisi olla kriittinen, kansalaisten ylläpitämä julkinen keskustelutila. Vaikka julkinen keskustelu perustuu vapaalle pääsulle julkisuuteen, pääsy on kuitenkin oleellisesti rajattu; pystyäkseen toimimaan julkisuudessa on osattava sen usein miestapaiset säännöt ja oltava

tasaveroinen osallistuja. 'Miestapaisella' tarkoitetaan tässä yhteydessä muun muassa järjen ja tunteen jyrkkää erottamista tarkasteltaessa konkreettista toimintaa; termi ei ole sukupuolisidonnainen, vaan myös naiset voivat olla miestapaisia. Fraser kritisoi sitä, ettei Habermas ottanut huomioon esimerkiksi sukupuolen, tuloluokan ja muiden sosiaalisten tekijöiden tuomia epäkohtia ja näin noteerannut julkisuuspiirin toimijoiden epätasa-arvoisuutta. Habermas'n on arvosteltu myös naamioivan miesten maailmaan liitetyt keskusteluareenat universaaleiksi marginalisoimalla naisten julkisuusmuodot; nykyään tunnetuin näistä keskusteluareenoista on uutis- ja ajankohtaismedia. (Ruoho 2006, 173–177.)

Habermas on muokannut alkuperäistä public spheren ideaa vastaamaan paremmin nykyaikaa. Vuonna 2006 hän esitteli poliittisen public spheren (ks. liite 1), jossa on huomioitu yleisöjen ja median lisäksi myös muun muassa poliitikot sekä sidosryhmät. Media-ammattilaiset tuottavat eliittisen diskurssin, jota ruokkivat mediassa esille yrittävät ja mediaan vaikuttamaan pyrkivät toimijat. Nämä toimijat astuvat public spheren näyttämölle kolmelta eri suunnalta: poliitikot ja poliittiset puolueet poliittisesta järjestelmästä, lobbaajat eli eturyhmien epäviralliset painostusjärjestöt ja erityissidosryhmät toiminnallisista järjestelmistä, ja kannattajat, yleiset sidosryhmät, intellektuellit ja asiantuntijat kansalaisyhteiskunnasta. Sekä media että nämä toimijat osallistuvat julkisen mielipiteen rakentamiseen. (Habermas 2006, 14–15.)

Julkisen mielipiteen vaikutus leviää vastakkaisiin suuntiin; toisaalta kohti sitä valvovaa hallitusta ja toisaalta kohti yleisöä, josta se on peräisin. Hallituksen ja poliittisten eliittien näkökulmasta katsottuna julkiset mielipiteet asettavat kehykset sille, mitä kansalaiset voisivat hyväksyä laillisiksi päätöksiksi. Kansalaisille taas julkiset mielipiteet esittelevät

todennäköisiä vaihtoehtoja sille, mikä lasketaan järkeväksi mielipiteeksi julkisissa asioissa. (Habermas 2006, 15–16.)

Public spheren käsitteen uudelleen määrittely on tarpeen etenkin nyt, kun multimedia ja tietotekniikka ovat kehittyneet. Public spherea on tarkasteltava nyt paitsi tilaan, myös aikaan liittyvänä käsitteenä. (Sinekopova 2006, 507.) Ennen kaikkea digitaalisten, interaktiivisten, ylikansallisten verkostojen leviäminen on vaikuttanut keskusteluihin public spheresta. Public spheren katsotaan olevan nykyään jo enemmän kuin pelkkää kasvokkain puhumista, ja Posterin (1997) sanoin demokratiakysymyksessä pitäisi nyt ottaa huomioon sähköisesti välittyvät keskustelut. (Sinekopova 2006, 511.)

Uudella informaatioteknologialla on tärkeä rooli erityisesti poliittisen viestinnän alueella. Habermas (1998) ei kuitenkaan ole vakuuttunut siitä, että uusien teknologiamuotojen kasvattama tietoisuus voitaisiin automaattisesti yhdistää "yksilöiden välisen jaetun maailman laajenemiseen", joka johtaisi todellisen poliittisen public spheren kehittymiseen. Myös Sunstein (2001) uskoo, että internetin ja monikanavaisen tv-toiminnan aiheuttama ryhmäpopularisoituminen saattaa pikemminkin olla uhka todelliselle demokratialle. Public sphere kehittyy nyt suullisesta keskustelusta tekniikkavälitteisen demokratian (*e-democracy*) suuntaan. Sinekopovan (2006) mielestä on tärkeää korostaa median roolia muutoksen aiheuttajana sen sijaan, että se nähtäisiin ulkoisena voimana, joka johtaa joko yhteenkuuluvuuden tunteeseen tai yhteiskunnan pirstoutumiseen. (Sinekopova 2006, 516.)

2.3 AGENDA SETTING

Agenda setting -teoria selittää julkisten puheenaiheiden määrittelyä joukkoviestinnän näkökulmasta. Yksityistyneen julkisuuden myötä on tullut tärkeäksi selvittää ne kriteerit ja arvot, joiden perusteella jokin asia nousee esille mediassa ja sitä kautta myös yleisessä keskustelussa. (McCombs & Shaw 1993; Kunelius 1998). Samalla voidaan tarkastella joukkoviestinnän asemaa suomalaisessa nyky-yhteiskunnassa. Julkisuus toteutuu pääasiassa erilaisten joukkoviestintien välityksellä, ja niiden valinnat vaikuttavat myös yleisöön. (mm. McCombs & Shaw 1993; Nieminen 1998; Nousiainen 1998). Lopuksi tarkastellaan vielä Journalistin ohjeita, joihin on tiivistetty journalistien ja julkaisijoiden näkemys eettisestä joukkoviestintätoiminnasta (Journalistiliiton verkkosivut). Tässä työssä agenda setting -teoriaan, joukkoviestinnän yhteiskunnalliseen asemaan ja Journalistin ohjeisiin tutustuminen tarjoaa tietoa siitä, millä perusteella tiedotusvälineet nostavat aiheita julkisuuteen, mikä on niiden asema julkisen keskustelun ylläpitäjänä, ja millaiset säännöt ohjaavat tiedotusvälineiden toimintaa.

Päiväjärjestysteorian eli agenda settingin mukaan media luo esityslistan, agendan, sille, mistä ihmiset puhuvat. Tämä vaikuttaa myös siihen, minkä asioiden ajatellaan olevan tärkeitä ja keskustelun arvoisia. Tiedotusvälineet eivät pysty selvästi sanelemaan sitä, mitä ihmiset puhuvat tai ajattelevat heille tarjotuista asioista, mutta niillä on kuitenkin vaikutusta siihen. (Perko 1998, 14; Kivikuru 1995, 99.) Päivittäiset agendat rakentuvat lähdeorganisaatioiden, journalistien ja uutistoimistojen verkostoyhteistyönä (Sirkkunen 1996, 67).

Media siis valitsee tietyt asiat huomion kohteeksi, ja määrittää myös ne kehykset, joissa näitä asioita tarkastellaan. Tapa, jolla journalistit kertovat agendalle nostetuista asioista, vaikuttaa siihen, mitä yleisö ajattelee kyseisistä asioista; esillä olevaan aiheeseen liittyvien ominaisuuksien painotukset tai

sanavalinnat voivat esimerkiksi vaikuttaa suoraan yleiseen mielipiteeseen. (McCombs & Shaw 1993, 62–63.)

Agenda setting on yksi niistä harvoista median vaikutusta tutkivista malleista, jotka antavat tietyn tavan median sisällön käsittelyyn. Pohjimmiltaan kyse on siitä, että yhteen aiheeseen mediassa käytetty aika ja tila pitää olla mitattavissa, ja mittauksien pitäisi olla liitettävissä siihen huomion määrään, jonka yleisö kohdistaa tiettyyn aiheeseen, tai siihen, mitä aiheita yleisö pitää tärkeänä. (Kosicki 1993, 104–105.)

Agenda setting -teoriaa tarkentaa ajatus joukkoviestinnän priorisoivasta vaikutuksesta. Sen mukaan yleisö arvioi esimerkiksi poliitikkoja sen mukaan, miten nämä esiintyvät niissä asioissa, jotka joukkoviestintä on sillä hetkellä nostanut esille. Ottamalla tiettyjä asiakysymyksiä esille ja samalla jättämällä tiettyjä taka-alalle joukkoviestintä muokkaa sitä mittaria, jolla vaikkapa poliitikkoja tarkastellaan. Tästä näkökulmasta katsottuna voi olla merkittävää, mikä on esimerkiksi työttömyyden sijoittuminen median asialistalla tai miten tärkeäksi ulko- ja sisäpolitiikka arvioidaan. (Kunelius 1998, 127.)

Journalistit tarkastelevat uutisagenda ja sen päivittäistä kohdevalikoimaa - asioita, henkilöitä, tapahtumia ja niin edelleen - niiden uutisarvon kautta. Journalistinen näkemys jonkin aiheen kyvystä ylittää uutiskynnys ohjaa yleistä huomiota tiettyihin asioihin, ja jättää tietyt seikat vähemmälle huomiolle. (McCombs jne. 1993, 62.)

Uutiskriteerit vaihtelevat jonkin verran viestintävälineittäin. Galtungin ja Rugen vuonna 1965 laatiman luettelon mukaan tapahtuman uutisarvoon vaikuttavat toistuvuus, voimakkuus, yksiselitteisyys, kulttuurinen merkittävyys, odotettavuus, yllätyksellisyys, jatkuvuus, päivän valikoima,

uutisen kohteen asema, henkilöitävyys sekä negatiivisuus. Sellaisenaan nämä tekijät ovat monitahoisia ja keskenään ristiriitaisia, ja yksittäisten tapahtumien uutisarvo koostuukin näiden ominaisuuksien yhdistelmästä. (Kunelius 1998, 171 – 172.)

Erityisesti Yleisradion käyttöön jo vuonna 1969 määritellyt informatiiviset uutiskriteerit rakentuvat kolmelle uutista koskevalle vaatimukselle. Ulkoinen kriteeri arvioi sitä, missä määrin uutistapahtumat vaikuttavat informaation saajien elämään riippumatta siitä, onko informaation saaja itse tietoinen tuosta vaikutuksesta. Sisäinen kriteeri tarkoittaa vastaanottajan itsensä uutiselle antamaa arvoa. Yleinen kriteeri puolestaan määrittelee uutisen sitä tärkeämmäksi, mitä suurempaa vastaanottajajoukkoa se koskee. (Sirkkunen 1996, 64.)

McCombs ja Shaw (1993) referoivat useiden tutkijaryhmien tutkimustuloksia todetessaan, että uutismedian agendat edistävät sosiaalista yksimielisyyttä. Kyse ei ole yksimielisyydestä esimerkiksi siinä, onko maan presidentti hoitanut työnsä hyvin vai huonosti, vaan yksimielisyydestä niiden kriteerien suhteen, joiden perusteella presidentin työtä arvioidaan. Media myös luo yhteisöllisyyden tunnetta tarjoamalla agendalla yhteisiä puheenaiheita. (McCombs et al. 1993, 63 – 64.)

Kosicki (1993) tarkastelee agenda setting -teoriaa sen laajimmassa mahdollisessa muodossa, joka pitää sisällään kolme alakohtaa. Ensimmäinen alakohta on *public agenda-setting*, joka ponnistaa McCombsin ja Shaw'n alkuperäisestä agenda setting -artikkelista vuodelta 1972. Public agenda setting käsittelee mediassa esitettyjen asioiden ja yleisön tärkeinä pitämien asioiden välistä yhteyttä. Toinen alakohta, *policy agenda-setting*, tarkastelee yhteyksiä julkisten toimijoiden sekä median sisällön ja käytäntöjen välillä. Kolmas alakohta on *media agenda-setting*, joka tutkii median sisällön taustoja

liittyen aiheiden määrittelyyn, valintoihin ja painotuksiin. Jokainen alakohta itsessään on vaillinainen, mutta yhdistämällä ne päästään lähemmäs sitä, minkälainen yhtenäisen, nykyaikaisen medianvaikutusmallin pitäisi olla. (Kosicki 1993, 101.)

Kosickin (1993) mukaan yksi McCombsin ja Shaw'n alkuperäisen artikkelin suurista saavutuksista on se, että he onnistuivat oikeuttamaan ja popularisoimaan käsityksen, jonka mukaan agendalle nostetut aiheet ovat laajoja ja sisällöttömiä, eikä niissä ole mitään kiistanalaisuutta. Tyypillisimmät aiheet käsittelevät esimerkiksi taloutta, luottamusta hallitukseen tai ympäristöä. Tämä käsitys julkisista aiheista on yksi agenda settingin tunnuspiirteistä, mutta juuri sen vuoksi mallia on myös kritisoitu: muun muassa Swanson (1988) ja Weiss (1992) ovat sitä mieltä, että agendan muodostavien aiheiden sisällöttömyys estää perusteellisen tutkimuksen median käsittelemien kiistanalaisten aiheiden luonteesta ja kehityksestä. (Kosicki 1993, 104.)

1970-luvun alussa ensimmäistä kertaa esitelty agenda setting -teoria on McCombsin ja Shaw'n (1993) mielestä edelleen hedelmällinen, minkä todistavat sen kolme ominaispiirrettä. Agenda setting on ensinnäkin tuottanut jatkuvasti kasvavan määrän kirjallisuutta. Lisäksi sen avulla pystyy yhdistämään monia viestinnän tutkimuksen osa-alueita saman sateenvarjokäsitteen alle. Teoria myös herättää edelleen kysymyksiä ja nostaa uusia tutkimusongelmia viestinnän saralla. (McCombs et al. 1993, 58–59.)

2.3.1 Joukkoviestinnän asema suomalaisessa politiikassa

Suomessa vallitsee demokratia eli kansanvalta (Nurmi, Rekiaro, Rekiaro & Sorjanen 2004, 80). Ihanteellisessa demokratiassa enemmistön tahto voi toteutua vain julkisen keskustelun kautta, jolloin osallistumisoikeus keskusteluun on kaikilla, joita käsiteltävänä oleva asia koskee. Demokratia ja siihen olennaisesti kuuluva sananvapaus voivat toteutua vain viestinnällisten suhteiden kautta, sillä minkäänlainen demokraattinen päätöksenteko ja sitä edeltävä keskustelu ei voi toteutua ilman tätä palvelevaa viestintäjärjestelmää. (Nieminen 1998, 275.)

Keskustelun tuloksena muodostuu enemmistön tahtoa ilmentävä julkinen mielipide. Julkisuus toteutuu tässä olennaisilta osiltaan viestimien (lehdistö, radio, televisio, tietoverkot) välityksellä. Viestimillä on viisi tehtävää ihanteen mukaisen demokraattisen julkisuuden toteuttamiseksi. Niiden on 1) levitettävä tehokkaasti tietoa, 2) turvattava avoin ja kriittinen julkinen keskustelu, 3) informoitava päättäjiä keskustelun tuloksena muotoutuneesta julkisesta mielipiteestä, 4) julkistettava tehdyt päätökset ja 5) seurattava ja tiedotettava päätösten toimeenpanosta ja seurauksista. (Nieminen 1998, 275.)

Myös 1970-luvun alkupuolella toiminut viestintäpoliittinen komitea on normittanut yleisessä tavoitteenasettelussaan joukkoviestinnän tehtäviä demokraattisessa valtiossa. Sen mukaan kansalaisilla on oikeus lähettää ja vastaanottaa tietoa kenenkään estämättä sitä ennakkoon. Kansanvaltaisen yhteiskuntajärjestelmän toiminta edellyttää myös sen, että sananvapaus ja vapaa mielipiteenmuodostus on myös käytännössä turvattu monipuolisen tiedonvälityksen avulla. Kun lähtökohtana pidetään demokratian yhtä perusarvoa, vapaata mielipiteen muodostusta, medially on kolme keskeistä tehtävää: viestintäjärjestelmä toimii tiedottajana, kriitikkona ja keskusteluareenana. (Nousiainen 1998, 116.)

Rajaamattomalle yleisölle julkisesti, epäsuorasti ja osittain yksipuolisesti vertikaalisessa suunnassa välitettävä joukkoviestintä voidaan käsittää myös

suhteellisen eriytyneeksi ja autonomiseksi poliittiseksi toiminnoksi. Siten joukkoviestimien katsotaan olevan nyky-yhteiskunnassa puolittain julkisen instituution asemassa. Etenkin lehdistöä on nimitetty myös neljänneksi valtiovallaksi Montesquieun funktionaalista kolmijakoa täydentäen. (Nousiainen 1998, 115–116.)

Viestinnän ja politiikan suhdetta kuvattaessa käytetään 'viestinnällistymisen' käsitettä, kun puhutaan politiikan kentällä tapahtuvasta viestintään mukautumisesta. Viestinnällistymisen käsite rakentuu neljälle perusolettamukselle. Ensinnäkin oletetaan, että yhteiskunnassa on ylitarjontaa poliittisesta informaatiosta, eräänlaiset "kuluttajan markkinat". Toiseksi oletetaan, että tärkeimpien tiedotusvälineiden toimintaa ohjaa oma suhteellisen autonominen, "professionalisoitunut" medialogiikka. Poliittinen journalismi on nykyisellään riippumattomampaa kuin aikaisemmin, ja siinä on nähtävissä selkeä muutos kriittisempää keskustelua kohti. Kolmas oletus on se, että poliittiset toimijat huomioivat toimintansa suunnittelussa tiedotusvälineiden kautta syntyvän julkisuuden, eli "pelaavat julkisuuspelejä". Tavoitellessaan julkisuutta poliitikot joutuvat sopeutumaan toimittajien rakentamaan poliittiseen keskusteluympäristöön. Neljänneksi oletetaan, että joukkotiedotusvälineiden viestinnän merkitys äänestäjille on kasvanut, ja joukkoviestinnän suora vaikutus äänestäjäkunnan käyttäytymiseen on lisääntynyt. (Moring & Himmelstein 1993, 18–19, 157, 159; Nousiainen 1998, 136.)

Media ei ole riippumaton instituutio, vaan sillä on erilaisia sidoksia julkisiin ja yksityisiin toimijoihin (Nousiainen 1998, 116). Joukkotiedotusvälineiden toimintaa ohjaavat myös muun muassa taloudelliset ja tavoitteelliset tekijät. Mediaryitykset ovat keskenään taistelevia, asiakkaista kilpailevia liikeyrityksiä, joiden asiakkaita usein kiinnostavat enemmän rikokset ja skandaalit kuin hyvät uutiset. (Lehtonen 2002, 62–63.) Yleisöjä kohdellaan

yhä enemmän kuluttajien tapaan ja tuottajilla on jatkuva viihdyttämisen paine. (Fairclough 1997, 23).

Joukkotiedotuksen uutisaineistossa on näkyvissä viestintävälineen avoimen poliittisen kannan tai julkilausumattomien mieltymysten mukainen väritys. Se saadaan aikaan muun muassa julkaistavan aineiston valikoinnilla, asioiden painottamisella sekä ilmaisukeinojen valikoinnilla. Avointen poliittisten kannanottojen paikka on kuitenkin pääkirjoituksissa ja poliittisissa pakinoissa. (Nousiainen 1998, 129.)

Suomalaiset ovat varsin hyvin keskeisten joukkoviestintävälineiden saavutettavissa. Lähes joka kodissa on radiovastaanotin, ja yli 90 prosentissa talouksista on televisio. Vain kymmenen prosenttia suomalaisista asuu taloudessa, johon ei tule yhtään sanomalehteä. (Nousiainen 1998, 131.) Medialla on jokapäiväinen, lähes koko elämän kestävä vaikutus ihmisiin. Esimerkiksi suomalaiset viettävät lähes kolmanneksen vuorokaudestaan tiedotusvälineiden vaikutuspiirissä. (Uimonen 1996, 12–16.)

2.3.2 Journalistin ohjeet

Journalistin ohjeet ja Julkisen sanan neuvosto (JSN) ovat Suomessa joukkoviestinnän itsesääntelyn perusta. Uudet Journalistin ohjeet tulivat voimaan vuoden 2005 alussa, ja niihin on kiteytetty journalistien ja julkaisijoiden näkemys siitä, millaisten eettisten periaatteiden mukaan he haluavat suomalaisen joukkoviestinnän toimivan. Ohjeet on laadittu vain alan itsesääntelyä varten, eikä niitä ole tarkoitettu käytettäviksi esimerkiksi rikosvastuun perusteena. (Journalistiliiton verkkosivut.)

Journalistin ohjeilla on käytännössä koko joukkoviestintäalan hyväksyntä ja tuki, sillä ohjeet on vahvistettu Julkisen sanan neuvoston kannatusyhdistyksessä, joka edustaa itsesääntelyyn sitoutuneita journalistien ja julkaisijoiden yhteisöjä sekä Julkisen sanan neuvoston perussopimuksen erikseen allekirjoittaneita joukkoviestimiä (Journalistiliiton verkkosivut).

Julkisen sanan neuvosto toimii ohjeiden tulkitsijana ja erotuomarina. Sille voi tehdä kantelun, jos haluaa asiantuntevan tulkinnan siitä, onko mediassa toimittu vastoin hyvää journalistista tapaa. Julkisen sanan neuvosto voi myös ottaa kantaa pyrkimykseen rajoittaa sananvapautta ja julkaisemisen vapautta. (Journalistiliiton verkkosivut.)

Journalistin ohjeiden tavoitteena on "tukea sananvapauden vastuullista käyttämistä joukkoviestimissä ja edistää ammattieettistä keskustelua". Ne tarjoavat oman ohjeistuksensa muun muassa journalistien ammatillisen aseman, tietojen hankkimisen ja julkaisemisen sekä haastateltavan ja haastattelijan oikeuksien osalta. Toimittajien ammatillisen aseman sekä tietojen hankkimisen ja julkaisemisen osalta ohjeet painottavat journalistien vastuuta, velvollisuuksia, oikeuksia ja etiikkaa. Journalistilla on muun muassa oikeus ja velvollisuus torjua tiedonvälityksen rajoittamiseen tai ohjaamiseen tähtäävät toimet sekä velvollisuus oikaista virheet ja pyrkiä totuudenmukaiseen tiedonvälitykseen (Journalistiliiton verkkosivut.)

Oikeuksista puhutaan myös haastateltavan tai julkaisun muun kohteen näkökulmasta niin, että haastateltavalla on muun muassa oikeus tarkastaa lausumansa tai esittää perusteltu kannanottonsa jälkikäteen. Mikäli selvästi tunnistettavissa olevan henkilön tai tahon toiminnasta aiotaan esittää tietoja, jotka asettavat tämän erittäin kielteiseen julkisuuteen, kritiikin kohteelle pitää ennen tietojen julkaisemista antaa tilaisuus esittää oma näkemyksensä

jo samassa yhteydessä. Ellei se ole mahdollista, kritiikin kohteeksi joutunutta voi olla tarpeen kuulla jälkepäin. (Journalistiliiton verkkosivut.)

Ohjeisiin on kirjattu oma osionsa yksityisen ja julkisen välisestä rajanvedosta. Tekstin mukaan yksityiselämään kuuluvia erityisen arkaluonteisia asioita voidaan julkaista vain asianomaisen suostumuksella, tai jos niillä on poikkeuksellista yhteiskunnallista merkitystä. Yksityiselämän suoja on otettava huomioon myös kuvia käytettäessä. Julkisella paikalla tapahtuvaa toimintaa on ohjeiden mukaan yleensä lupa selostaa ja kuvata ilman asianosaisten suostumusta. Kaikki julkinen ei välttämättä kuitenkaan ole julkaistavissa, vaan myös julkista aineistoa julkaistaessa tulee huomioida yksityiselämän suoja. Erityistä varovaisuutta vaativat esimerkiksi alaikäisiä koskevat asiat. (Journalistiliiton verkkosivut.)

2.4 (NAIS)SUKUPUOLI

Naistutkimuksellisen näkökulman ottamiselle mukaan tähän työhön on kaksi syytä. Ensinnäkin politiikkaa voidaan pitää jossain määrin miehiseksi miellettyä alana, ja toiseksi tapaustutkimuksen kohde Tanja Saarela tuli aikoinaan julkisuuteen nuorena kauniina naisena. Hänen siirtymisensä politiikkaan liitti perinteisen naisellisen alan perinteiseen miehiseen alaan, joten on mielenkiintoista tarkastella, miten alojen yhdistäminen on onnistunut. Tässä luvussa painopiste on naissukupuolella. Sitä tarkastellaan kuitenkin sukupuolittuneen yhteiskunnan kontekstissa, jossa nais- ja miessukupuoli nähdään toisaalta toisiaan täydentävinä ja toisaalta toisilleen

vastakkaisina ilmiöinä (mm. Ruoho 2006; De Lauretis 2004; Ojajarvi 2004; Anttonen 1997).

Sukupuoli on toiminut yhteiskunnan ja yksilöiden elämää jäsentävänä periaatteena historiasta asti. Se on myös yksi ihmisten elämää ja valintoja eniten muokkaavista tekijöistä. (Anttonen 1997, 16.)

Anttonen (1997) käyttää Hardingin (1986) esittämää tapaa tarkastella sukupuolta kolmella eri analyysitasolla. Sukupuoli on ensinnäkin yksilöön sidottu ominaisuus, joka muokkaa ihmisen käyttäytymistä, odotuksia ja valintoja (*individual gender*). Sukupuoli voidaan ymmärtää myös yhteiskunnan rakenteeksi, sukupuolijärjestelmäksi (*gender structure*). Kolmannella analyysitasolla puhutaan symbolisesta sukupuolesta (*gender symbolism*), mikä tarkoittaa sitä, että sukupuoli on osa kieltä ja kulttuuria, tieteitä ja taiteita. (Anttonen 1997, 16–17.)

Anttosen ja Hardingin tavoin myös De Lauretis (2004) puhuu sukupuolijärjestelmästä (*gender system*). Hänen mukaansa sukupuolijärjestelmän muodostavat kulttuuriset käsitykset mies- ja naissukupuolesta kahtena kategoriana, joihin kaikki ihmiset asettuvat. Kategoriat sekä täydentävät toisiaan että sulkevat toisensa pois. Sukupuolijärjestelmä on symbolinen eli merkitysjärjestelmä, joka saattaa biologisesti määräytyneen sukupuolen vastaavuussuhteeseen kulttuurisisältöjen kanssa yhteiskunnallisten arvojen ja arvorakennelmien mukaisesti. Biologisen ja sosiaalisen sukupuolen järjestelmä on aina sidoksissa yhteiskunnan poliittisiin ja taloudellisiin tekijöihin, vaikka merkitykset vaihtelevatkin kulttuurista toiseen. (De Lauretis 2004, 41.)

Biologisen ja sosiaalisen sukupuolen järjestelmä on sekä yhteiskunnallis-kulttuurinen rakentuma että representaatiojärjestelmä. Se antaa yksilöille

yhteiskunnassa merkityksen; identiteetin, arvon, arvostuksen, paikan suvussa, aseman yhteiskunnallisessa arvoasteikossa ja niin edelleen. Sukupuolen rakentuminen on sekä sen representaation tuote että prosessi. (De Lauretis 2004. 41 – 42.)

Ojajärven (2004) mukaan kulttuuri on läpikotaisin sukupuolittunut, ja on vaikea kuvitella elämänaluetta, jolle sukupuoli ei ulottuisi tai jota ei voisi ajatella jommallekummalle sukupuolelle ominaiseksi. Samalla kulttuuri myös määrittää sukupuolta, sillä mikään elämänalue ei ole yksiselitteisen naisinen tai miehinen ilman kulttuurin sukupuolittavaa voimaa. (Ojajärvi 2004, 255.)

Järviluoma, Moisala ja Vilkkö (2003) konkretisoivat maailman ja yhteiskunnan sukupuolittuneisuutta esimerkkien avulla: luontoa kutsutaan usein nimellä luontoäiti kun taas kotimaata nimitetään isänmaaksi, heavymusiikki mielletään enemmän maskuliiniseksi kuin feminiiniseksi ja niin edelleen. Ymmärrys sukupuolittuneesta maailmasta on myös hierarkkisesti järjestäytynyt, sillä tiettyjä ominaisuuksia arvostetaan enemmän kuin toisia juuri niiden sukupuolittuneisuuden vuoksi. (Järviluoma, Moisala & Vilkkö 2003, 5.)

Nyky-yhteiskunnassa sukupuoli on jatkuvasti jollain tavalla läsnä. Se on usein poissaoleva, mikä Anttonen (1997) mukaan ilmenee näennäisenä sukupuolettomuutena tai androsentrisminä eli yksisukupuolisuutena. Yksisukupuolisuus tarkoittaa sitä, että mies tai miehisuus on normi silloinkin kun puhutaan ihmisistä yleensä tai ihmisistä jossain erityisessä merkityksessä: miessukupuolta pidetään itsestänselvyytenä, johon nähden nainen tai naisinen on toinen, vajaa ja vähempiarvoinen. (Anttonen 1997, 55–56.) Tästä voidaan pitää esimerkkinä sitä, että moniin ammattinimikkeisiin lisätään etuliite nais- selvittämään sitä, että kyseinen

henkilö onkin ehkä poikkeuksellisesti sukupuoleltaan nainen: puhutaan muun muassa naispoliitikoista, naisministereistä, naislääkäreistä, naispapeista ja niin edelleen.

2.4.1 Sukupuolen vaikutus yksilön elämään

Naisellisuus on kulttuurinen rakennelma. Moi (1990) käyttää de Beauvoirin lausahdusta todetessaan, että naiseksi ei synnytä, vaan naiseksi kasvetaan. Tiedyt yhteiskunnalliset naisellisuuden standardit määrätään ominaisiksi kaikille biologisille naisille, ja standardien avulla pyritään luomaan mielikuva "luonnollisesta" naiseudesta. Sitä kautta naiset, jotka eivät mukaudu standardeihin, voidaan leimata sekä epänaisselliseksi että epäluonnollisiksi. Naissukupuolisuus ja naisellisuus nivotaan näin toistensa edellytyksiksi. (Moi 1990, 25.)

Sukupuoli on siis yksilöön sidottu ominaisuus, joka muokkaa ihmisen käyttäytymistä ja valintoja, sekä häneen kohdistuvia odotuksia: yhteiskunta ja kulttuuri tuottavat naiselliseksi luonnehditut määreet. (Anttonen 1997, 16-17.)

Järviluoma, Moisala ja Vilkkö (2003) lainaavat useita feministisiä tutkijoita (mm. Marshall 2000) todetessaan, että sukupuolta voidaan tarkastella diskurssina, ideologisena ilmiönä, fiktiona tai rakenteena. On kuitenkin muistettava, että tietystä sukupuolesta on myös tiettyjä käytännöllisiä ja materiaalisia seurauksia sekä naisille että miehille. Sukupuoli on tärkeä osa ihmisen identiteettiä; se voi helpottaa tai hankaloittaa elämää ja laajentaa tai rajoittaa mahdollisuuksia. (Järviluoma, Moisala ja Vilkkö 2003, 6.)

Sukupuolella on kiistämätön vaikutus myös jokapäiväiseen elämään. Naiset ja miehet on esimerkiksi sosialisoitu käyttämään keskenään erilaisia vuorovaikutustapoja. Siinä missä naiset oppivat korostamaan asioiden välisiä yhteyksiä, miehet keskittyvät enemmän viestikeskeisyyteen. (Lederman 2001, 78.)

Zeprowitz ja Montepare (2005) antavat sukupuolella olevaan vaikutukseen psykologisen näkökulman huomioimalla ulkonäön. Lapsenkasvoiset ihmiset, joilla on pyöreät kasvot, suuret silmät, pieni nenä ja leuka, korkea otsa, arvioidaan yleisesti ulkonäön perusteella vähemmän päteviksi ja asiantunteviksi kuin henkilöt, joilla näitä piirteitä ei ole. Lapsenkasvoisia pidetään pätevyyden sijaan lämpiminä ja rehellisinä ihmisinä. Lapsenkasvoisuutta esiintyy kaikilla ihmisillä rotuun tai sukupuoleen katsomatta. Se on kuitenkin yleisempää naisilla ja saattaa olla haitaksi esimerkiksi pyrittäessä johtaja-asemaan. (Zeprowitz jne. 2005, 1565–1566.)

Todorov, Mandisodza, Goren ja Hall (2005) kirjoittavat samasta aiheesta, ja toteavat, että ulkonäön perusteella tehdyt päätelmät henkilön luonteesta ja/tai pätevydestä syntyvät nopeasti ja vaivattomasti. Sen sijaan päätelmät ja mielipiteet, jotka muodostetaan informaation saannin jälkeen, syntyvät hitaasti, tarkoituksellisesti ja tietoisesti. Ulkoisen ensivaikutelman perusteella tehdyillä päätelmillä voi olla vaivihkainen, tiedostamaton vaikutus myöhempisiin, tietoisiin päätelmiin. (Todorov jne. 2005, 1623–1624.)

2.4.2 Sukupuoli mediassa

Eri sukupuolilla on erilainen asema median esitys- ja tuotantokäytännöissä, minkä osoittaminen on myös feministisen viestinnän tutkimuksen kohteena. Median tuotanto- ja esityskäytännöt ovat sukupuolittavia, eli ne rakentavat kahta erilaista sukupuolta. Viime kädessä median esitykset saavat kuitenkin merkityksensä vasta sukupuolittuneen yleisön tulkinnoissa. (Ojajärvi 2004, 255.)

Esimerkiksi naistenlehdet toimivat aina suhteessa vallitsevaan sukupuolisopimukseen. Ne eivät ole ainoastaan sukupuolitettuja painotuotteita, vaan ne myös rakentavat miesten ja naisten erillisiä elämänalueita. Naistenlehdet ovat siis sekä sukupuolijärjestelmän tuotteita että sen tuottajia: sitä mukaa kuin sukupuolisopimuksen ehdot ovat muuttuneet, myös naistenlehtien konseptit ja lukijoiden puhuttelutavat ovat vaihdelleet. (Töyry 2006, 214–215.)

Journalistinen kulttuuri määrittää ne tavat ja kontekstit, joilla sukupuoli esitetään mediassa. Etenkin niin sanotussa keltaisessa lehdistössä eli sensaatiohakuisessa lehdistössä sukupuoli on etualalla, kun taas "asiajournalismissa" se ei ole niin näkyvästi esillä. Iän myötä karttuva kokemus legendarisoidaan mediassa, ja sitä kautta ikääntyvät naiset saavat osakseen enemmän uskottavuutta ja kunnioitusta kuin nuoremmat naiset. (Halonen 2003, 2–3, 9.)

Media esittää naisia usein stereotyyppeinä, mikä todennäköisesti tuottaa naisille negatiivisia ja epämieluisia sosiaalisia seurauksia. Stereotyyppi määritellään tässä yhteydessä naisista muodostetuksi mielikuvaksi, joka symbolisesti vahvistaa naisten alistettua asemaa patriarkalisessa yhteiskunnassa. (Carter, Branston & Allan 1998, 6.)

Journalismi käyttää kuvauksia naisten kokemuksista tehdäkseen uutisteksteistä täsmällisempiä, ja tuodakseen ne lähemmäs tosielämää, kun taas mediassa esiintyvät miehet toimivat asiantuntijatahoina (Carter, Branston & Allan 1998, 5–6). Journalismissa on jo pitkään pyritty pitämään erillään maskuliinisina pidetyt "kovat uutiset" kuten esimerkiksi valtiontaloutta ja politiikkaa käsittelevät aiheet, ja feminiinisiksi mielletyt "pehmeät uutiset", esimerkiksi henkilöjutut ja kuluttajauutiset. (Ruoho 2006, 182–183). Feministien vaatimukset stereotyyppisten journalististen käytäntöjen parantamiseksi ovatkin keskittyneet juuri tähän asiaan. Kuitenkin osa feministeistä kyseenalaistaa stereotyyppien käyttämiseen kohdistetun arvostelun, sillä sen katsotaan peittävän niitä ristiriitaisuuksia ja voimia, joita feministit nimenomaan haluavat tehdä näkyviksi. (Carter, Branston & Allan 1998, 5–6.)

Määrällinen sisällönerittely on soveltunut hyvin journalismikritiikiksi, sillä se on tuonut esille journalismin vanhanaikaisen ihmiskuvan. Se on myös kritisoinut journalismin julkisen ja yksityisen sekä "kovien" ja "pehmeiden" aiheiden arvohierarkioita, jotka ovat selvästi sukupuolittuneita. Saman aiheen tarkastelu osoittaa toisaalta kuitenkin myös määrällisen tutkimuksen rajat. Yksityisen alue on 1980- ja 1990-luvuilla muuttunut journalismissakin aikaisempaa mediakelpoisemmaksi, mikä on lisännyt naisten näkyvyyttä mediassa. Tämä ei ole kuitenkaan välttämättä merkinnyt sukupuolirepresentaatioiden tasa-arvoistumista ja moninaistumista, vaan journalismin viihteellistymistä ja "intimisaatiota": naiset ja naisten aiheet kelpaavat keventämään ja markkinoimaan vakavampaa journalismia. Samoin esimerkiksi politiikan popularisoituminen mediassa on tuonut naispoliitikkoja aikaisempaa enemmän julkisuuteen. Määrä ei kuitenkaan korvaa laatua; kun yksityisen esille nostaminen vaikuttaisi inhimillistävän miespoliitikkojen asiallista julkisuuskuvaa, naisista puhuttaessa pääaiheiksi nousevat helposti esimerkiksi ulkonäkö ja ihmissuhteet. (Aslama 2006, 53.)

Tapa, jolla media esittää naiset miehisen katseen kohteena, on vain yksi objektivoivan katseen muoto. Naisia objektivoidaan nykyään enemmän kuin koskaan, mutta kuvien ja visuaalisuuden dominoima nykykulttuuri asettaa myös miehet objektin asemaan useammin kuin ennen. (Bordo 2003, 273, 118.)

Halonen (2003) nostaa naisia objektivoivan katseen esimerkiksi missikisat ja missijulkisuuden, jotka yhdistävät nuoren iän sekä ruumiin kontrollin ja muokkauksen miehisen katseen alle. Hän siteeraa Hännistä (1997) todetessaan, että missikisojen myötä "ulkonäkötyöstä" tulee legitimoitu ammatti, jonka harjoittaminen merkitsee ulkoisen olemuksen muokkausta kaupalliseksi hyödykkeeksi. (Halonen 2003, 5.)

"Ulkonäkötyön" suurin uhka on ikääntyminen, johon liittyy ruumiinkuvan muuttuminen. Erityisesti lasten synnyttäminen on uhka naisen tekemälle ulkonäkötyölle, mutta samalla lapset ja mies turvaavat yhteiskunnallisen olemassaolon senkin jälkeen, kun ulkonäkö ei ole enää houkutteleva. Avioliitto voidaan nähdä ulkonäkötyötä tekevän vanhenemisturvana, jossa ruumiin itsekontrollista siirrytään aviomiehen kontrolloimaan heteroseksuaaliseen parisuhteeseen. (Halonen 2003, 10–11.)

2.4.3 Sukupuoli julkisuudessa

Poliittisessa tutkimuksessa jako yksityiseen ja julkiseen nähdään osana asioiden tärkeysjärjestyksiä tuottavaa ja normittavaa valtaa, joka marginalisoi naiset yksityiseen. Julkisuuden käsitteen alkuperä on jo sinällään sukupuolittunut, sillä latinan kielestä periytynyt aikuisten miesten

'publicus' kuvastaa avointa, manifestoitua "yhteistä" hyvää erotuksena julkisuudelle. 'Julkinen mies' edustaa yhteistä hyvää ja toimii sen eteen, kun taas 'julkinen nainen' määritellään prostituoiduksi, yhteiseksi ja jaetuksi naiseksi. (Ruoho 2006, 171 – 172.)

Journalismin ihanteena ovat julkiset asiat. Yksityiselämä nostetaan esille useimmiten häiriötekijänä ja julkisuuden rapauttajana eivätkä sen valtasuhteet kiinnosta uutis- ja ajankohtaisjournalismia. On kiistanalaista, muuttuisiko kuva oleellisesti esimerkiksi naispuolisten uutistuottajien myötä. Journalismin varsin vakiintuneiden normien voi joka tapauksessa nähdä idealisoivan yhdenlaista käsitystä julkisuudesta ja uutisarvosta toisen kustannuksella. (Ruoho 2006, 172.)

Uutisarvo ja etenkin yksityisyyden ja julkisen rajanveto ovat feministiselle mediatutkimukselle hankalia aiheita kahdesta syystä. Ensinnäkin naisten elämänalueeksi ja luontevaksi kiinnostuksen kohteeksi mielletään perinteisesti yksityinen silloinkin, kun he toimivat julkisuuden alueilla esimerkiksi poliitikkoina tai toimittajina. Toiseksi rajanvedolla on monenlaisia tehtäviä, mikä on otettava huomioon käytettäessä esimerkiksi mediajulkisuuden tai journalismin käsitteitä. Rajanvedolla voidaan yrittää suojella yksityisyyden piiriä, naisten ja miesten intiimin aluetta esimerkiksi tunkeilevilta katseilta. Journalistisessa julkisuudessa sen sijaan naispuoliset yksityishenkilöt sopivat toimimaan esimerkkeinä "virallisissa asioissa", kuten vaikkapa hallituksen tekemässä päätöksessä päivähoidon järjestämisestä. (Ruoho 2006, 172.)

Feministit eivät ole yhtä mieltä siitä, mitkä ovat naisten yhteisiä asioita ja kuuluisivat julkisuuteen. Ei ole olemassa jotakin yhteisen hyvän ideaa, jonka naiset yksimielisesti jakaisivat, vaan heidän intressinsä voivat olla toisilleen vastakkaisia. (Ruoho 2006, 179.)

3 VAIKUTTAMINEN

Seuraavaksi käydään läpi vaikuttamiseen liittyviä viestinnän malleja. Julkisuuden henkilöt, muun muassa poliitikot, pystyvät vaikuttamaan yleisöön esimerkiksi median kautta lähetettyjen viestien avulla. Etenkin ennen vaaleja poliitikoilla on suuri tarve muodostaa jonkinlainen yhteys äänestäjiin, jotka tavoittaa laajana joukkona esimerkiksi median kautta.

Ensimmäisessä luvussa esiteltävä self disclosure keskittyy viestien lähettäjiin ja tarkastelee informaation tarjoamista yksityisen tiedon jakamisen näkökulmasta. Poliitiikan ja poliitikkojen ollessa kyseessä self disclosurella on merkittävä rooli yksityisen ja julkisen rajojen kartoittamisessa, sillä vapaaehtoisesti kerrottu yksityinen tieto saattaa lähentää viestin lähettäjän ja vastaanottajan suhdetta, mutta ulkopuolisen "vuotamalla" tiedoilla saattaa olla päinvastainen vaikutus. (Petronio 2002; Borchers 1999; Rosenfeld 2000.)

Toisessa luvussa kerrotaan suostuttelusta ja suostuttelevista viesteistä, joiden tavoitteena on saada aikaan jonkinlainen muutos viestien vastaanottajissa. Suostuttelu nivoutuu tässä työssä yhteen sekä self disclosuren tavoitteiden että aikaisemmin käsitellyn julkisuuden hallinnan kanssa, sillä esimerkiksi julkisuuteen pyrkivän henkilön on ensin toimitettava medialle suostuttelevia ja houkuttelevia viestejä päästäkseen julkisuuteen suostuttelemaan yleisöä.

Joukkoviestinnän vaikutusten tutkiminen on vaikeaa, sillä on olemassa toisistaan poikkeavia tapoja määritellä, mitä vaikutuksella tarkoitetaan. On pohdittava muun muassa, keneen tai mihin vaikutus kohdistuu, missä muutos tapahtuu, tarkoitetaanko vaikutuksella ylipäätään muutosta ja millä aikajänteellä vaikutusta tarkoitetaan. (Kunelius 1998, 112–113.)

3.1 SELF DISCLOSURE

Self disclosure eli itsestä kertominen avaa vaikuttamisen prosessia lähettäjän näkökulmasta. Kyse on yksityisen ja julkisen tiedon välisen rajan määrittelemisestä, johon vaikuttavat useat eri taustatekijät. Poliittisessa kontekstissa painopiste on yksityisen tiedon paljastamiseen liittyvissä riskeissä ja hyödyissä.

Self disclosure ei ole ainoastaan informaation tarjoamista, vaan se määritellään sellaisen yksityisen tiedon jakamiseksi, jota muut eivät muuten tietäisi tai saisi selville. Self disclosurea pidetään myös hyödyllisenä taktiikkana suhteiden luomisessa, sillä yksityisen tiedon jakaminen lähentää ja vahvistaa yksilöiden välistä suhdetta. (Borchers 1999.) Sen avulla voidaan myös saada sosiaalista tukea, "ajatella ääneen" ja saada mahdollisuus purkaa huolia (Rosenfeld 2000, 4).

Sekä verbaalinen että nonverbaalinen viestintä paljastaa aina jotain henkilökohtaista viestijästä. Kaikki viestintä ei kuitenkaan ole self disclosurea. Cozbyn (1973) mukaan self disclosure sisältää henkilökohtaista tietoa viestin lähettäjistä, lähettäjä kommunikoi verbaalisesti ja viestin kohteena on toinen henkilö. Rosenfeldin (2000) mielestä määritelmä ei

kuitenkaan huomioi sitä, että viestien välillä on eroja siinä, miten paljon yksityistä tietoa niissä paljastetaan, kuinka tarkoituksellisesti tietoa kerrotaan, ja kuinka rehellisiä ja syvällisiä sekä negatiivisia tai positiivisia viestit ovat. Määritelmässä olisi otettava huomioon myös se, onko paljastettu tieto saatavissa myös muista lähteistä. Monien tutkijoiden arvion mukaan vain kaksi prosenttia viestinnästä voidaan luokitella self disclosureksi. (Rosenfeld 2000, 6.)

Petronio (2002) lainaa useita eri teoretikkoja määritellessään yksityisyyttä. Schoemanin (1984) mukaan yksityisyys tarkoittaa yksilön oikeutta päättää itse, mistä häntä itseään koskevista tiedoista voidaan keskustella muiden kanssa. Yksityisyyden suojele liitetään itsekunnioituksen ja itsenäisyyden säilyttämiseen sekä itsen suojeleluun. Aldermanin ja Kennedyn (1995) mukaan yksityisyys antaa meille halutessamme luvan pitää joitakin tietoja itsellämme. Oikeus yksityisyyteen on se, mikä tekee ihmisistä sivistyneitä. (Petronio 2002, 9.)

Yksityisyys on yksilöille tärkeää, koska se erottaa heidät muista, ja antaa tunteen siitä, että he ovat itseään koskevan tiedon oikeutettuja omistajia. Yksityisen paljastaminen ja yksityisistä tunteista puhuminen julkisuudessa ei ole aina yksinkertaista. Se on usein riskialtista, koska yksityisestä puhuva saattaa tuntea olonsa epä mukavaksi, kiusaantuneeksi tai jotenkin paljaaksi. Voi olla vaikeaa päättää, milloin kertoa myös yksityisistä asioista, ja milloin pitää ne luottamuksellisina. Yksityisistä asioistaan kertomisesta saattaa olla myös hyötyä esimerkiksi silloin, kun puhumisen avulla pyritään selviytymään nopeammin traumaattisista kokemuksista. (Petronio 2002, 1–2.)

Yksityisten asioiden paljastaminen tai itsellä pitäminen on luottamukseen liittyvä seikka. Kun yksityisen ja julkisen välinen raja on määritelty, myös

muiden odotetaan noudattavan ja kunnioittavan tätä rajaa. Jostakusta toisesta yksityisiä asioita tietävän henkilön oletetaan ymmärtävän, että myös hän on vastuussa paljastetusta informaatiosta - etenkin jos informaatio on kerrottu luottamuksellisesti. Yksityisistä asioista kertominen kolmannelle osapuolelle ilman lupaa, on yksityisyyden rajojen tahallista rikkomista, joka voidaan ymmärtää merkkinä epälojalisuudesta ja petoksesta. (Petronio 2002, 178 – 179.)

Petronio (2002) esittelee *Boundaries of Privacy* -teoksessaan *Communication Privacy Management* -teorian (CPM), jonka avulla hän tutkii yksityisen paljastamista. Teoria on suunniteltu selittämään yksityisyyden viestinnällisiä kysymyksiä, joihin ihmiset törmäävät päivittäin. (Petronio 2002, XVII.)

CPM-teoria käyttää "rajan" (boundary) metaforaa kuvatessaan julkisen ja yksityisen välistä rajaviivaa. Rajan sisällä on yksilön yksityinen informaatio, jota saatetaan kuitenkin paljastaa muille. (Petronio 2002, 6.) Yksityisen ja julkisen välinen raja määritellään CPM-teorian mukaan käyttämällä yhteiskunnallisia sääntöjä, jotka ovat jatkuvasti muuttuvassa tilassa. Luodessaan yksityisyyttä koskevia sääntöjä yksilöihin vaikuttaa viisi eri kriteeriä: kulttuuri, sukupuoli, motiivit, konteksti sekä riskin ja hyötyjen välinen suhde. (Petronio 2002, 38 – 39.)

Jokaisella kulttuurilla on omat yksityisyyteen liittyvät arvonsa ja odotuksensa sekä sosiaaliseen käyttäytymiseen liittyvät norminsa, joiden mukaan yksilöt joko avaavat tai suojelevat yksityisen ja julkisen välillä olevaa rajaansa. Myös sukupuolella on vaikutuksensa, sillä se luo normeja, jotka säätelevät naisten ja miesten yksityisyyden rajoja; useat tutkimukset osoittavat, että naiset paljastavat yksityisiä asioitaan enemmän kuin miehet. Motiivit vaikuttavat rajojen luomiseen esimerkiksi silloin, kun yksilö kaipaa lisätietoa päästäkseen eroon monitulkintaisuudesta. Silloin hän

tydyttääkseen tiedontarpeensa luottaa niihin sääntöihin, jotka sallivat yksityisen tiedon keräämisen ja levittämisen. Yksityisten asioiden paljastamisen alttiuteen vaikuttaa myös suhde siihen henkilöön, jolle asioita paljastetaan: jos henkilöstä pidetään, yksityisistä asioista kerrotaan herkemmin etenkin jos paljastusten tekeminen on molemminpuolista. Kontekstilla on vaikutusta erikoistilanteissa, joissa esimerkiksi traumaattisista kokemuksista tai vaikeista elämäntilanteista selviytyminen vaatii yksityisen rajan siirtämistä. Myös yksityisen paljastamisesta seuraavien riskien ja hyötyjen välinen suhde saattaa siirtää yksityisen rajaa. Yksityisten, vaikeiden asioiden käsitteleminen saattaa helpottaa, kun niistä puhuu jollekin ulkopuoliselle, ja omista tunteista kertominen voi parantaa läheisiä ihmissuhteita. Yksityisten asioiden paljastamisessa on kuitenkin omat riskinsä, esimerkiksi muiden suhtautumisen muuttuminen negatiiviseksi, itsensä nolaaminen tai aseman menettäminen. (Petronio 2002, 38–71.) Yksityisasioiden paljastaminen voi myös tuottaa paljastuksia tekevästä henkilöstä negatiivisen vaikutelman, joka vähentää henkilöön kohdistuvaa kunnioitusta (Rosenfeld 2000, 8).

Politiikassa etenkin jälkimmäinen kriteeri, eli riskin ja hyötyjen välinen suhde, on merkittävässä roolissa. Poliitikon on punnittava tarkkaan mahdollisten paljastusten mukanaan tuomat hyödyt ja haitat, ja kerrottava yksityisasiastaan harkiten. Yksityisasiosta kertominen julkisuudessa saattaa parantaa poliitikon julkisuuskuvaa inhimillistämällä häntä yleisön silmissä. Se voi kuitenkin myös antaa medialle tavallaan oikeutuksen ryhtyä selvittämään yksityisasiota yhä tarkemmin, koska poliitikko itse on jo avannut oven yksityiselämäänsä.

Self disclosuren molemminpuolisuutta on tutkittu, mutta niiden tulokset vaihtelevat tutkimusmenetelmien mukaan. Tulosten yhteinen piirre on kuitenkin se, että kun yksi henkilö kertoo yksityisasiastaan, myös toiset

tekevät paljastuksia jossain määrin helpommin. Molemminpuolisuudelle on useita selityksiä, esimerkiksi luottamus, sosiaalinen vaihtokauppa, molemminpuolisuuden normi sekä keskustelulliset rajoitteet. (Rosenfeld 2000, 24–27.)

Etenkin tämän työn yhteydessä tulee muistaa, että mediajulkisuudessa paljastusten tekeminen ei ole koskaan molemminpuolista. Median kautta välitetyn viestin vastaanottajalla, yleisöllä, ei ole pääsyä mediajulkisuuteen, joten paljastukset jäävät yksipuolisiksi (Orrego, Smith, Mitchell, Johnson, Ah Yun & Greenberg 2000, 256). Viestin välittäjä, eli joukkoviestintävälineen edustaja, saattaa tehdä vastavuoroisia paljastuksia saadakseen julkisuuden henkilön avautumaan helpommin, mutta hänen kertomansa yksityiset asiat eivät missään vaiheessa päädy julkisuuteen.

Self disclosurea on tutkittu myös televisiovälitteisenä. Heatonin ja Wilsonin (1995) mukaan talk show -vieraat kutsutaan ohjelmaan esiintymään jonkin epätavallisen tai oudon tapahtuman vuoksi, jolloin kokemukset tästä tapahtumasta muodostavat ohjelman keskeisen aiheen. Televisioitua henkilökohtaisten asioiden paljastamista pidetään saman tyyppisenä kuin ihmistenvälinen self disclosure, koska talk show'ssa vieraat kertovat henkilökohtaisista kokemuksistaan ja tuntemuksistaan. (Orrego jne. 2000, 249–250.)

Greenberg, Smith, Ah Yun, Busselle, Ramboldi-Hnilo, Mitchell ja Sherry (1995) ovat löytäneet tutkimuksissaan erilaisia tapoja, joilla talk show'n juontaja, muut vieraat tai yleisö reagoivat yhden vieraan tekemiin henkilökohtaisiin paljastuksiin. Reaktiotavat on jaettu rankaiseviin ja negatiivisiin, neutraaleihin ja positiivisiin. Negatiivisessa reaktiossa yksityisen tiedon paljastanutta henkilöä paheksutaan, kun taas rankaisevat reaktiot voivat pitää sisällään muun muassa vihamielisyyttä, moralisoivia tai

johdattelevia kysymyksiä sekä jostakin asiasta kertomisen vakavuuden korostamista. Neutraalit reaktiot ovat pääasiassa objektiivisia ja informatiivista sisältöä tavoittelevia, ja ne näkyvät muun muassa lisätiedon pyytämisessä, paljastuksissa kerrotun tiedon vahvistamisessa totuudeksi ja kertomisen jatkamiseen johdattelussa. Positiiviset reaktiot pyrkivät tukemaan yksityisasioistaan kertovaa henkilöä esimerkiksi huumorin, myötätunnon tai neuvojen avulla. Tutkimuksissa neutraalit ja negatiiviset reaktiot olivat yleisempiä kuin positiiviset reaktiot, jotka tavallaan palkitsivat yksityisasioistaan kertovan henkilön tämän avautumisesta ja henkilökohtaisista ongelmistaan ja asioistaan kertomisesta. (Orrego jne. 2000, 252 – 253.)

3.2 SUOSTUTTELU (PERSUASION)

Suostuttelulla on merkittävä rooli suomalaisessa demokratiassa, jossa yhteiskunnan päättäjät valitaan yleisissä vaaleissa. Jotta päättävään asemaan pyrkivä ehdokas saisi äänensä kuuluviin, hänen on saatava yleisö puolelleen suostuttelevien viestin avulla (Larson 1998; Bostrom 1983). Suostuttelun taustalla ovat aina subjektiiviset tavoitteet, joten tietty kriittisyys on hyvä säilyttää suostuttelevia viestejä käsitellessä (Larson 1998). Tässä työssä selvitetään suostuttelu-teorian kautta niitä keinoja, joiden avulla vastaanottajat pyritään saamaan myöntyväisiksi. Vastaanottajina nähdään tässä työssä sekä media että yleisö. Samalla tarkastellaan myös niitä tekijöitä, joilla on merkitystä suostuttelun vaikutuksen kannalta. Kuten julkisuuteen pyrkimisessäkin, myös suostuttelussa yksi merkittävä tekijä on viestin välittämisen kanava, joka vaikuttaa muun muassa siihen, miten luotettavana viestiä pidetään. (Ehling & Dozier 1992; Bostrom 1983).

Suostuttelu ja pyrkimys vaikuttaa muihin ovat olleet yhteinen nimittäjä talouden, politiikan, uskonnon ja liiketoiminnan aloilla sekä ihmissuhteissa niin kauan kuin ihmiset ovat olleet vuorovaikutuksessa keskenään. Nykyään, kun ihmiset ovat suurimman osan ajastaan jonkinlaisten suostuttelevien viestien ulottuvilla, suostuttelulla on suuret mahdollisuudet vaikuttaa jokapäiväiseen elämään. (Larson 1998, 2.) Etenkin nyt, kun suostuttelevia viestejä on joka puolella, suostutteluun kannattaa suhtautua kriittisesti (Larson 1998, VIII).

Suostuttelu on viestinnän muoto, jonka pyrkii aiheuttamaan ihmisissä jonkinlaisen muutoksen. Informaation jakaminen on viestinnälle olennaista, mutta se ei yleensä edellytä avointa vastareaktiota. Suostuttelu kuitenkin eroaa muista viestinnän muodoista siinä, että se vaatii vastaanottajalta jonkinlaisen reaktion. Tämä reaktio voidaan määritellä asenteiden muutokseksi. Se on kuitenkin vain osatotuus, sillä monet asenteet ovat tiedollisia ja siten liittyvät vain osittain käyttäytymiseen. Tarkemman määritelmän mukaan suostuttelu on siis viestinnällistä toimintaa, joka tuottaa asenteita tai käyttäytymistä. (Bostrom 1983, 8–9.)

Suurin osa ihmisistä on yleensä suostuteltavan eikä suostuttelijan roolissa. Suostuttelevien viestien lähettäjinä toimivat esimerkiksi kaupallisten tuotteiden mainostajat, poliitikot, valtio, jonkin tietyn ideologian kannattajat, ja ihmiset, joiden kanssa ollaan päivittäin tekemisissä muun muassa työpaikalla. (Larson 1998, 2, 4.) Viestin lähettäjällä ja hänen / sen uskottavuudella on vaikutusta suostuttelun kautta saatuun lopputulokseen, sillä luotettavaksi mielletyltä lähettäjältä saatuja viestejä ja niiden sisältöä pidetään vakuuttavampina kuin epäluotettavaksi mielletyn lähteen viestejä. (Bostrom 1983, 64–65.)

Suostuttelun tarkoitus ei ole niinkään pakottaa ketään toimimaan, vaan pikemminkin saada heidät harkitsemaan toimimista. Tavoitteeseen pyritään pääsemään kertomalla hyviä loogisia, tunteisiin vetoavia ja kulttuurisia syitä siihen, miksi kannattaisi toimia. (Larson 1998, 2.)

Hugh Rankin vuonna 1976 esittämä *intensify/downplay* -malli kuvaa suostuttelijoiden kahta päästrategiaa, joilla he pyrkivät pääsemään tavoitteeseensa. Vastakkaisilla kannoilla olevat suostuttelijat joko korostavat ja voimistavat (*intensify*) tai vähättelevät (*downplay*) tiettyjä puolia tuotteesta, ehdokkaasta tai ideologiasta. Useimmiten suostuttelijat yhdistävät nämä kaksi strategiaa. Yksinkertaistettuna suostuttelijat siis korostavat omia hyviä ja vastapuolen huonoja puolia, ja päinvastoin vähättelevät omia huonoja ja vastapuolen hyviä puolia. (Larson 1998, 15– 20.)

Viestin lähtevä lähde, viestin välittävä kanava ja viestin tulkitseva vastaanottaja toimivat yhteistyössä suostuttelevan prosessin aikaansaamiseksi. Larson (1998) määrittelee yhteistyössä tehdylle suostuttelulle kolme kriteeriä, jotka näyttävät lisäävän mahdollisuuksia vastuullisen vastaanottajan järkevään ja eettiseen suostutteluun. Ensinnäkin vastaanottajaa suostuttelevilla osapuolilla pitää olla samanlaiset mahdollisuudet suostutteluun, tai muuten vastaanottaja saa yksipuolista ja puolueellista tietoa. Tässä yhteydessä on kuitenkin pohdittava, onko esimerkiksi vaaleissa ehdokkaana olevilla poliitikoilla todellisuudessa yhtäläiset mahdollisuudet suostutteluun vaikkapa median välityksellä. Toiseksi vastaanottajan pitää saada tietoa suostuttelijan tavoitteista sekä toimenpiteistä, joilla niihin aiotaan päästä. Tämä kriteeri täyttyy usein vain osittain, sillä suostuttelijan taka-ajatusten tietäminen voisi joissakin tilanteissa saada vastaanottajat varuilleen. Kolmas kriteeri edellyttää suostutteluviestin vastaanottajilta kriittisyyttä ja riittävän monipuolisen informaation hankkimista ennen päätösten tekemistä. Mikäli kaikki

vastaanottajat todella toimisivat kriittisesti, kahdella ensimmäisellä kriteerillä olisi hyvin vähän merkitystä, ja suostuttelu olisi silti vastuullista. (Larson 1998, 11 – 12.)

4 EMPIRIA

Tämän työn aineistona ovat toimittaja Taina Westin ja Tanja Saarelan kirjoittama *Elämän sietämätön keveys* -kirja sekä *Inhimillinen tekijä* -keskusteluohjelman jakso *Muurin murtajat* (ks. liite 2). Aineisto valittiin niin, että sen avulla pystytään tarkastelemaan tutkimusaihetta kohteen eli Tanja Saarelan näkökulmasta. *Muurin murtajat* - jakso avaa aiheet myös median näkökulmasta.

Westin ja Saarelan keskusteluiden pohjalta koottu kirja julkaistiin syksyllä 2006. Vuodesta 1991 asti julkisuudessa ollut Saarela kertoo siinä omin sanoin muun muassa urastaan, elämästään ja suhteestaan julkisuuteen. West kirjoittaa kirjassa minä-muodossa, ja Saarelan kertomukset erottuvat tekstistä suorina lainauksina.

Aineiston toinen osa, *Inhimillinen tekijä* -ohjelman jakso *Muurin murtajat* lähetettiin TV 2:ssa 27. syyskuuta 2006. Jaksossa Tanja Saarela, Kalevan päätoimittaja Risto Uimonen ja entinen ministeri Marjatta Väänänen keskustelivat julkisuuden roolista ja naisten asemasta politiikassa toimittaja Helena Itkosen johdolla. *Inhimillinen tekijä* on Ylen viikoittain lähetettävä

asiaohjelmien keskusteluohjelma, jota kaksi toimittajaa vetävät vuoroviikoin. Jokaisessa lähetyksessä on mukana useampi vieras keskustelemassa jostakin ajankohtaisesta aiheesta. Ohjelman jaksot kestävät noin 50 minuuttia. *Muurin murtajat* -jakson päävieras oli Tanja Saarela, jonka kanssa toimittaja keskusteli kahdestaan ennen kuin Risto Uimonen ja hänen jälkeensä Marjatta Väänänen saapuivat paikalle.

Tässä luvussa selvitetään ensin aineiston analysoimisessa käytetyt tutkimusmenetelmät. Varsinaisessa tutkimusosiossa aineisto teemoitellaan julkisuus- ja vaikuttamisteorioiden mukaan, ja sen avulla pyritään vastaamaan tutkimuksen alussa asetettuihin tutkimuskysymyksiin.

Aineiston käsittelyssä esiintyvät sitaatit ovat suoria lainauksia aineistosta.

4.1 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tähän työhön valitut tutkimusmenetelmät ovat laadullisen aineiston analysointitapoja. Pääasiallisena analysointimenetelmänä käytetään sisällönanalyysia, jossa on piirteitä myös narratiivisesta analyysistä. Koska myös *Inhimillinen tekijä* -ohjelman jakso on litteroitu kirjalliseen muotoon, koko aineistoa voidaan käsitellä kirjoitettuina sisältöinä, joista sisällönanalyysin avulla voidaan luoda tiivistä, selkeää informaatiota. Narratiivisessa lähestymistavassa puolestaan aineistossa puhuvien kertomukset voidaan nähdä heidän omana tulkintanaan todellisuudesta. (Tuomi & Sarajärvi 2003; Heikkinen 2001.)

Sekä *Muurin murtajat* -jaksoa että *Elämisen sietämätön keveys* -kirjaa voidaan käsitellä haastatteluina, vaikka molemmissa on mukana myös keskustelevaa tyyliä. Haastatteluita ei ole tehty tätä työtä varten eivätkä ne ole tämän työn tutkijan tekemiä, mutta haastattelua sovelletaan kuitenkin analyysissa. Syynä tähän on se, että haastattelutilannetta leimaavat aina haastattelun ominaispiirteet, joista tässä työssä kerrotaan myöhemmin. Tutkimusmenetelmät esitellään tarkemmin tämän luvun lopussa.

Sisällönanalyysilla tarkoitetaan kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysia väljänä teoreettisena viitekehystenä. Tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä, ja analyysin tarkoituksena on luoda sanallinen kuvaus tästä ilmiöstä järjestämällä aineisto tiiviiseen, selkeään muotoon.

Tässä työssä on kyse tapaustutkimuksesta. Yin (1983) on määritellyt tapaustutkimuksen empiiriseksi tutkimukseksi, joka monipuolisia ja monilla eri tavoin hankittuja tietoja käyttäen tutkii nykyistä tapahtumaa tai toimivaa ihmistä tietyssä ympäristössä. Määritelmän mukaan on olennaista, että tapaustutkimus kohdistuu nykyhetkeen ja että se tapahtuu todellisessa tilanteessa, jota tutkija ei voi keinotekoisesti järjestää esimerkiksi kokeelliseksi asetelmaksi. Kvalitatiivinen tapaustutkimus on kuvailevaa tutkimusta. Tapaustutkimuksen lähtökohtana on yksilöiden kyky tulkita inhimillisen elämän tapahtumia sekä muodostaa merkityksiä maailmasta, jossa he toimivat. (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1995, 11, 13.)

Tapaustutkimuksen tavoitteena on jonkin ilmiön kuvaaminen, jolloin ilmiön kokonaisvaltainen ymmärtäminen on tärkeämpää kuin saadun tiedon yleistettävyyys. Tapaustutkimukselle on ominaista, että yksittäisestä tapauksesta tai pienestä joukosta toisiinsa suhteessa olevia tapauksia

tuotetaan yksityiskohtaista, intensiivistä tietoa. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2001, 159, 163.)

Laadullisen tutkimuksen aineiston keruussa käytetään menetelmiä, jotka vievät tutkijan lähelle tutkittavaa kohdetta. Tutkijan tavoitteena on yleensä tavoittaa tutkittavien näkökulma, heidän näkemyksensä tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. (Kiviniemi 2001, 68.)

Jos tutkimuksella on tarkoitus selvittää, miten ihmiset hahmottavat ja jäsentävät erilaisia asioita, aineistona pitää olla tekstiä, jossa he puhuvat asiasta omin sanoin. (Alasuutari 1994, 73). Puheenvuoron antaminen lähteelle itselleen on tehokas tapa selvittää tämän arvoja, uskomuksia ja asenteita, sillä niiden päättely toimintaa ja käyttäytymistä tarkkailemalla voi johtaa harhaan. (Frey, Botan & Kreps 2000, 96). Tällöin tutkimusmetodiksi ei kannata ottaa puheen formaaleihin piirteisiin, keskustelun etenemiseen ja keskustelijoiden väliseen vuorovaikutukseen keskittyvää keskusteluanalyysiä, vaan metodin pitää painottua haastatteluiden sisältöön eikä muotoon. (Alasuutari 1994, 73).

Haastattelemisen aineiston hankinnan metodina on suunniteltua ja päämäärähakuista toimintaa, joka tähtää informaation keräämiseen. Se sopii metodiksi erityisen hyvin muun muassa silloin, kun halutaan tulkita kysymyksiä tai täsmentää vastauksia, halutaan kuvaavia esimerkkejä, tai tutkitaan aihetta, josta ei ole objektiivisia testejä. (Metsämurronen 2001, 39-41.) Haastattelussa aihetta koskeva tieto voidaan hankkia suoraan kohteelta itseltään. Kohteella on mahdollisuus vastata avoimesti ja tarkasti, ja haastattelijä pystyy sopeuttamaan haastattelun kulun ja kysymyksensä haastateltavan mukaan. (Stewart & Cash 1974/1978, 16.) Ei-strukturoitu eli avoin haastattelu voi olla olemukseltaan lähellä keskustelua, eikä

haastattelija välttämättä ohjaile puhetta vaan aiheen muutos lähtee haastateltavasta itsestään (Metsämurronen 2001, 42-43).

Laadullisen aineiston analyysissä on aina kyse merkityksen käsitteestä ja merkityksellisen toiminnan tutkimuksesta (Alasuutari 1994, 21). Analysointi on laadullisessa tutkimuksessa aineistolähtöistä, sillä etukäteen luokiteltujen muuttujien sijasta analysoinnissa jäsennetään käsin ne teemat, jotka ovat tutkittavan ilmiön kannalta tulkittavissa merkityksellisiksi. Tutkittavaa ilmiötä pyritään ymmärtämään suhteessa kontekstiinsa ja tutkittavien tapahtumien erityispiirteisiin. (Kiviniemi 2001, 68.)

Laadullinen analyysi rakentuu kahdesta vaiheesta; havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Vaiheiden erottelu on mahdollista tehdä vain analyttisesti, sillä käytännössä ne nivoutuvat aina toisiinsa. Havaintojen pelkistämisestä voi erottaa kaksi osaa. Ensinnäkin aineistoa tarkastellaan aina tietystä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta, ja tarkastelussa kiinnitetään huomiota vain siihen, mikä on olennaista teoreettisen viitekehyksen ja kulloisenkin kysymyksenasettelun kannalta. Pelkistämisen toisessa osassa havaintomäärää karsitaan lisää yhdistämällä havaintoja. Yhdistämisessä etsitään havaintojen yhdistävä piirre tai nimittäjä, tai muotoillaan sääntö, joka tältä osin pätee poikkeuksetta koko aineistoon. Aineistossa siis ajatellaan olevan esimerkkejä tai näytteitä samasta ilmiöstä. Raakahavaintojen yhdistämistä laadullisessa tutkimuksessa voidaan nimittää varsinaiseksi laadulliseksi analyysiksi. (Alasuutari 1994, 30-31, 43.)

Laadullisen tutkimuksen toinen vaihe on arvoituksen ratkaiseminen, josta voidaan puhua myös tulosten tulkintana. Tässä vaiheessa tuotettujen johtolankojen ja käytettävissä olevien vihjeiden perusteella tehdään merkitystulkinta tutkittavasta ilmiöstä. Johtolangoilla viitataan tässä yhteydessä muuhun tutkimukseen ja kirjallisuuteen. Empiiristä aineistoa ei tässäkään vaiheessa unohdeta, vaan siitä etsitään vihjeitä merkitystulkintojen

tekemistä ja koko arvoituksen ratkaisemista varten. (Alasuutari 1994, 34-35, 37.)

Tieteellisessä tutkimuksessa havaintoja ei koskaan itsessään pidetä tuloksina, vaan niitä tulkitsemalla pyritään pääsemään havaintojen "taakse". Asioita ei siis oteta sellaisina kuin miltä ne näyttävät. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö haastateltavien puheita pidettäisi totuudenmukaisina. Vaikka haastatellulta kysyttäisiin suurin piirtein samaa asiaa, joka on tutkimusongelmana, hänen vastaustaan ei silti voida pitää sellaisenaan tutkimuksen tuloksena. Tutkimuksen tekeminen edellyttää myös teoreettista argumentointia. (Alasuutari 1994, 68, 71-72.)

Aineistoa tarkastellaan faktanäkökulmasta, kun pohditaan siinä annetun informaation totuudenmukaisuutta tai tiedon antajan rehellisyyttä. Faktanäkökulma on kiinnostunut tutkittavien todellisesta käyttäytymisestä, mielipiteistä tai motiiveista, tai siitä mitä on tapahtunut. Ihmisten kokemuksiin ja motiiveihin faktanäkökulmaa soveltava tutkija ei voi muuta kuin yrittää arvioida, miten rehellisesti ihmiset kertovat elämästään ja itsestään. Lähdekritiikki on olennainen osa aineiston analyysiä, ja tutkimuksessa on jollakin tavalla ratkaistava, miten luotettavia annetut tosiasiatiedot ovat. (Alasuutari 1994, 80-81, 85.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa johonkin konkreettiseen kysymykseen annettu vastaus on usein yleisemmin kiinnostava vain, kun sitä tarkastellaan laajemmassa viitekehyksessä tulkintamallina, joka on sovellettavissa muihinkin ilmiöihin. Tutkittavan ilmiön liittäminen laajemman ilmiökokonaisuuden osaksi on siis tarpeen tutkimuksen kiinnostavuuden vuoksi. Osaksi kyse on myös yleistettävyydestä, jonka esioletuksen mukaan tutkimuksessa ei etsitä selitystä ainutkertaiselle tapahtumalle, vaan että tutkimustuloksen tulisi päteä muuhunkin kuin tutkittuun tapaukseen. Näin

ei kuitenkaan välttämättä tarvitse olla, sillä selityksiä voidaan etsiä myös yksittäisille ilmiöille. (Alasuutari 1994, 202, 207.)

Sisällön analyysissa tuotetaan raaka-aineet teoreettiseen pohdintaan, mutta itse pohdinta tapahtuu tutkijan järjellisen ajattelun keinoin. (Metsämurronen 2001, 51.) Lopullinen analyysi voidaan jakaa eri vaiheisiin Syrjäläisen (1994) luokittelun mukaan. Tutkijan "herkistyminen" edellyttää oman aineiston perinpohjaista tuntemista sekä keskeisten käsitteiden hallintaa teoreettisen kirjallisuuden avulla. Aineiston sisäistämisen ja teoretisoinnin jälkeen aineisto luokitellaan keskeisimpien teemojen mukaan. Tutkija täsmentää tutkimustehtävän ja käsitteet, toteaa ilmiöiden esiintymistiheyden ja poikkeukset, sekä tekee uuden luokittelun. Ristiinvalidoinnissa saatuja luokkia puolletaan ja horjutetaan aineiston avulla, ja analyysin tulos siirretään laajempaan tarkastelukehikkoon johtopäätöksiä ja tulkintaa varten. (Metsämurronen 2001, 53-54.)

Sisällönanalyysilla tarkoitetaan kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysia väljänä teoreettisena viitekehystenä. Tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä, ja analyysin tarkoituksena on luoda sanallinen kuvaus tästä ilmiöstä järjestämällä aineisto tiiviiseen, selkeään muotoon. Laadullisen aineiston analyysilla pyritään lisäämään informaatioarvoa, koska tarkoituksena on luoda hajanaisesta aineistosta mielekästä, selkeää ja yhtenäistä informaatiota. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 93, 110.)

Teorialähtöisessä sisällönanalyysissa analyysi nojaa johonkin tiettyyn teoriaan tai malliin, jonka mukaan määritellään tutkimuksessa kiinnostavat käsitteet. Analyysissa ohjaa valmis, aikaisemmin tiedon perusteella luotu kehus, eli tutkittava ilmiö määritellään jonkin jo tunnetun mukaisesti. Myös teoriasidonnaisessa analyysissa on teoreettisia kytkentöjä, jotka eivät

kuitenkaan pohjautu suoraan teoriaan. Analyysiyksiköt valitaan aineistosta, mutta aikaisempi tieto auttaa ja ohjaa analyysin tekemisessä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 98 – 99.)

Aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin on useita eri malleja. Aineiston pelkistämisen ja ryhmittelyssä luodaan alakategorioita, yläkategorioita ja yhdistäviä kategorioita kysymällä aineistolta tutkimusongelman mukaisia kysymyksiä, ja tunnistamalla ja kokoamalla niiden kannalta kiinnostavat asiat aineistossa. Aineiston kuvaamisessa, analysoimisessa ja synteessissä aineistosta etsitään tutkimuskysymysten näkökulmasta katsottuna olennaiset asiat, jotka kuvataan luonnollisella kielellä. Synteesivaiheessa luodaan kokonaisuus, eli tuodaan yhteen aineistosta nousseet merkitysten muodostamat kokonaisuudet, joita tarkasteltiin erillään. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 102 – 103.)

Narratiivisuus tutkimuksessa viittaa lähestymistapaan, joka kohdistaa huomionsa kertomuksiin tiedon välittäjänä ja rakentajana. Kertomukset nähdään jatkuvasti kehittyvänä tulkintana maailmasta ja kertojan omasta identiteetistä. (Heikkinen 2001, 116.) Narratiivisessa analyysissä on kyse siitä, mitä puhutaan (Metsämurtonen 2001, 57). Narratiivinen aineisto voi koostua puheesta, kirjoitetusta tekstistä tai ei-kielellisestä viestinnästä (Kujala 2007, 17). Etenkin suullinen kerronta sisältää yksittäisiä episodeja, jotka voivat olla myös arjen ja tavallisten asioiden kuvausta. Nykyhetki ja menneisyys voivat vuorotella puheessa, kertoja pohtii syitä ja seurauksia, ja voi pyrkiä tarkastelemaan jotakin asiaa sekä itsensä että muiden ihmisten näkökulmasta. (Kujala 2007, 21.)

Narratiivisen aineiston käsittelytavan voi jakaa kahteen kategoriaan Polkinghornen (1995) tapaan. Ensimmäinen kategoria on narratiivien analyysi, jossa aineistona olevia kertomuksia luokitellaan esimerkiksi

tapaustyyppien, metaforien tai kategorioiden avulla. Toinen kategoria on narratiivinen analyysi, jossa painopiste on uuden kertomuksen tuottamisessa aineiston kertomusten perusteella. (Heikkinen 2001, 122.)

Tutkimuksesta kirjoitettava raportti on tutkijan tulkinnallinen konstruktio, ja tutkija on raportoidessaan myös tulkintojen tekijä. Tulkinta on aina ehdollinen, vajavainen ja yksipuolinen käsitys tutkittavasta ilmiöstä: jokainen tulkinta on kiistettävissä ja sille voidaan esittää vaihtoehtoja. Tästä näkökulmasta katsottuna tutkijan tehtävä on hahmottaa mahdollisimman johdonmukainen käsitys omista tulkinnoistaan ja niistä perusteista, joiden pohjalta tulkintoihin on päädytty. (Kiviniemi 2001, 82.)

4.2 AINEISTO JULKISUUSTEORIOIDEN VALOSSA

Tähän työhön mukaan otetut julkisuusteoriat ovat yksityisen ja julkisen käsitteet, public sphere, agenda setting ja median rooli suomalaisessa politiikassa sekä feministinen teoria. Yksityisen ja julkisen käsitteitä määriteltäessä käytiin läpi myös julkisuuden henkilöitymiseksi nimitetyn ilmiön positiivisia ja negatiivisia puolia sekä valotettiin julkisuuden hallintaa, joka on suhteellisen uusi tulokas viestinnän käsitteiden joukossa. Tiiviisti demokratiaan liittyvässä public sphere -teoriassa kartoitettiin sitä aluetta, jossa julkinen keskustelu ja julkinen mielipide syntyvät. Agenda setting -teorian yhteydessä puolestaan pohdittiin median valtaa huomion kohteeksi nostettujen asioiden valitsemisessa ja pyrittiin luomaan kuvaa viestintävälineiden uutiskriteereistä. Samalla myös selvitettiin

joukkoviestinnän asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa yhtenä demokratian edellytyksenä. Feministisen teorian valossa käytiin läpi sukupuolen määritelmiä sekä naissukupuolen vaikutuksia jokapäiväisessä elämässä, mediassa ja julkisuudessa.

Tässä työssä olevat julkisuusteoriat toimivat viitekehyksenä aineistolle ja tukevat sen analysointia. Aineisto käsiteltiin teemoittelemalla se teorioiden mukaan kolmeen ryhmään (ks. kuvio 3).

TEORIA	MITÄ AINEISTOSTA ETSITTIIN
1. ryhmä - Yksityisen ja julkisen määritelmät - Julkisuuden yksityistyminen - Julkisuuden yksityistymisen hyvät ja huonot puolet	- Poliitikon julkisuus - Julkisuuden laatu: positiivisuus ja negatiivisuus - Saarelan kertomat työasiat - Saarelan kertomat yksityiselämään liittyvät asiat - Yksityisasiat julkisuudessa - Julkisuusarvo - Median valta - Poliitikon uskottavuus
2. ryhmä - Julkisuuden hallinta - Agenda setting - Public sphere	- Saarelan ja median suhde - Saarelan pyrkimykset hallita julkisuuttaan - Median näkökulma julkisuuden hallintaan - Uutiskriteerit - Saarelan "mediakohu" keväällä 2005 - Imago - Tunnettuus - Julkinen keskustelu
3. ryhmä - Sukupuoli - Sukupuolen vaikutus	- Naisen asema politiikassa ennen ja nyt - Saarelan missitausta

	<ul style="list-style-type: none"> - Sukupuolen vaikutus julkisuuteen - Saarelan ulkonäkö
--	---

Kuvio 3. Aineiston teemoittelu julkisuusteorioiden mukaan.

Julkisuusteorioiden ensimmäisessä ryhmässä niputettiin yhteen yksityisen ja julkisen määritelmiä sekä julkisuuden yksityistymistä ja sen positiivisia ja negatiivisia puolia käsittelevät teoriat. Aineistosta etsittiin politiikan julkisuuteen sekä sen laatuun liittyviä tekstejä sekä Saarelan että median näkökulmasta. Ryhmään teemoiteltiin myös Saarelan kertomat työhön ja yksityiselämään liittyvät asiat sekä tekstit, jotka käsitelivät yksityisasioiden nousemista julkisuuteen. Lisäksi julkisuuden yksityistymiseen liittyvät tiiviisti politiikan uskottavuus ja julkisuusarvo sekä median valta.

Julkisuusteorioiden toiseen ryhmään yhdistettiin julkisuuden hallinta, agenda setting ja public sphere. Niiden osalta aineistosta etsittiin aiheita, jotka käsitelivät Saarelan ja median suhdetta, erityisesti kevään 2005 mediakohua, sekä Saarelan pyrkimyksiä hallita julkisuuttaan. Agenda settingiin liittyen etsittiin median näkökulmaa julkisuuden hallintaan sekä niitä kriteereitä, joilla tiedotusvälineet päättävät julkaistavista asioista. Tämän ryhmän tiimoilta etsittiin myös imagoon, tunnettuuteen ja julkiseen keskusteluun liittyviä teemoja.

Teemoittelun kolmannessa ryhmässä käsiteltiin naissukupuolta, sen vaikutusta elämään ja näkymistä julkisuudessa. Ryhmässä etsittiin aineistosta Saarelan missitaustaan ja ulkonäköön liittyviä aiheita sekä niitä tekstejä, joissa käsiteltiin naisen asemaa politiikassa ja sukupuolen vaikutusta julkisuuden laatuun ja määrään.

Ryhmiin mukainen teemoittelu on vain suuntaa antava, sillä eri luokkiin jaetut aiheet ovat osittain päällekkäisiä. Esimerkiksi julkisuuden yksityistymiseen, julkisuuden hallintaan ja agenda settingiin liittyvät aiheet limittyvät tiiviisti toisiinsa niin, että niiden tiimoilta voidaan tarkastella samaa asiaa hieman eri näkökulmista. Lisäksi ensimmäiseen ryhmään määritelty uskottavuuden teema liittyy etenkin Saarelan kohdalla kolmanteen ryhmään teemoiteltuun sukupuoleen sekä naiseuden vaikutukseen julkisuuden laatuun ja määrään.

4.2.1 Inhimillinen tekijä: Muurin murtajat ja julkisuusteoriat

Julkisuus, yksityisyys ja niiden välisen rajan häilyminen ovat *Muurin murtajien* kantavia teemoja. Jaksossa Tanja Saarela tuo aiheeseen oman näkökulmansa julkisuuden hyödyistä ja haitoista, sekä omista kokemuksistaan ja tuntemuksistaan keväällä 2005, jolloin hän oli näkyvästi ja negatiivissävytteisesti esillä julkisuudessa. Kalevan päätoimittaja Risto Uimonen puhuu julkisuudesta toimittajan näkökulmasta ja kykenee selvittämään syitä median aihevalintojen takana. Entinen ministeri Marjatta Väänänen puolestaan antaa vertailukohtia oman ministeriaikansa poliittiseen ja viihdejulkisuuteen.

Muurin murtajat -jaksoa voidaan pitää kokonaisuudessaan Tanja Saarelan julkisuudenhallintakeinona. Luostarinen (1998) listaa julkisuuden hallinnan pääulottuvuuksiksi julkisuuteen pääsyn, lähtevän sanoman kontrollin sekä vaikutuksen. *Inhimillinen tekijä* -ohjelman kautta Saarela sai julkisuutta, pääsi esittämään yleisölle oman kantansa muun muassa poliitikkojen ja median

välisistä suhteista sekä kykeni ainakin jossain määrin vaikuttamaan ohjelmassa käytyyn keskusteluun niin, että saatu julkisuus oli pääasiassa positiivista. *Muurin murtajat* -jakson esittäminen ajoittui Saarelan kannalta sopivasti eduskuntavaalien alle.

Saarelan haastattelemisen hyödytti myös *Inhimillinen tekijä* -ohjelmaa sekä sen esittäjä Yleisradiota. Poliitiikkaan liittyvä aihe oli ajankohtainen ennen eduskuntavaaleja ja tasa-arvon ja sukupuolen ottaminen mukaan toi aiheeseen uuden näkökulman. Lisäksi ohjelman päävieraana oli muutenkin paljon julkisuudessa ollut Saarela, joka puhui avoimesti myös yksityisistä asioistaan, joita hän ei yleensä tuo haastatteluissa esille. Saarelan ja Yleisradion välillä vallitsi siis symbioottinen vuorovaikutussuhde, jossa Saarela sai julkisuutta ja Yleisradio juttuaiheen.

Ohjelmassa puhuneet Saarela ja Uimonen ovat yhtä mieltä siitä, että poliitikot tarvitsevat julkisuutta samalla tavalla kuin media tarvitsee poliitikkoja. Kyse on jälleen molempia osapuolia hyödyttävästä vuorovaikutussuhteesta. Julkisuudesta ja julkisuuden henkilön statuksesta oli Saarelalle hyötyä siinä vaiheessa, kun hän pyrki kansanedustajaksi, sillä median kautta oli helppoa saada ehdokkuus ja ajetut asiat yleisön tietoon. Saarelan kannalta kyse oli tuolloin julkisuuden hallinnasta, jossa päätavoite oli julkisuuteen pääsy. Uimonen vahvistaa, että harva poliitikko saa yrityksistään huolimatta ennen vaaleja niin paljon julkisuutta kuin Saarela aikoinaan. Uimosen mukaan mediaa kiinnostaa Saarelassa draama ja jännittävä tarina: siirtyminen missistä ministeriksi on politiikan saralla tavallisuudesta poikkeavaa ja siksi kiinnostavaa. Saarela kiinnostaa yleisöä, joten hänestä kirjoittaminen myy lehteä. Tässä tapauksessa kirjoittamisen perusteena eivät välttämättä ole enää Galtungin ja Rugen (1965) listaamien uutiskriteerien kaltaiset syyt, vaan myös puhtaasti kaupalliset tekijät: mediayritykset ovat asiakkaista kilpailevia liikeyrityksiä, joiden toimintaa

ohjaavat muun muassa taloudelliset ja tavoitteelliset tekijät (Lehtonen 2002). Julkisuuden yhtenä taustatekijänä voidaan pitää myös median tehtävää tarjota yleisölle tietoa vapaan mielipiteen muodostuksen pohjaksi demokraattisessa yhteiskunnassa (Nousiainen 1998). Uimosen mukaan Saarelan kiinnostavuuden mediassa todistaa jo se, että kolmen ensimmäisen ministerivuotensa aikana Saarela esiintyi yhteensä 47 iltapäivälehdien lööpissä.

Uimonen: (...) draaman kaarta tavoitellaan myös mediassa. Niin Tanja Saarelahan tarjoaa siihen hyvät mahdollisuudet, klassinen satu että ryysyläisestä rikkaaksi, hänen yhteydessään tämä sadun sovellus on se, että hän on tullut missistä ministeriksi, joka on tietysti erittäin kova hyppy (...)

Molemmat haastateltavat näkevät julkisuudella sekä positiivisia että negatiivisia puolia. Saarela kiinnittää huomiota politiikkaa edeltävään julkisuustaastaansa, missinä ja mallina työskentelyyn, joka toisaalta auttoi häntä kansanedustajaksi pyrkimisessä, mutta toisaalta on myös heikentänyt hänen uskottavuuttaan niin, että kykyä toimia poliitikkona on todistettava jatkuvasti. Tämä viittaa muun muassa Faircloughin (1997) esiin tuomaan ajatukseen siitä, että vaikka yksityistynyt julkisuus saattaa demokratisoida politiikkaa, se voi myös siirtää yleisön huomion yhteiskunnallisista ja poliittisista aiheista toisarvoisempiin asioihin. Saarelan mukaan hän saa positiivista, politiikkaan keskittyntä julkisuutta etenkin niin sanotuissa asialehdissä, muun muassa sanomalehdissä, joiden kirjoittelu on hyvin asiallista riippumatta siitä, ollaanko lehdessä esimerkiksi samaa vai eri mieltä tehdyistä päätöksistä. Negatiivista, yksityisasioihin keskittyvää julkisuutta puolestaan on enemmän iltapäivälehdissä sekä joissakin viikkojulkaisuissa.

Saarela: Mä olen monta kertaa ajatellut, että on sitten ollut julkisuudessa tai ei, niin ongelmat ovat yhtä suuret, ne on vaan erilaiset.

Uimosen mielestä Saarelan saaman julkisuuden hyvä puoli on se, että tämä tuskin olisi nykyisessä asemassaan ilman julkista mielenkiintoa. Mielenkiinnon kääntöpuolena hän näkee sen, että kiinnostavan persoonan elämää halutaan seurata. Koska julkisuutta ei voi valita, osa siitä on myös negatiivista. Myös Uimonen tekee positiivisen ja negatiivisen julkisuuden välille eron viestintävälineiden mukaan. Negatiivinen julkisuus on ennen kaikkea niissä lehdissä, joita myydään lööpeillä, kun taas niin sanottu asialehdistö, esimerkiksi alueidensa ykköslehdet, kohtelee Saarelaa asiallisesti ja pyrkii arvioimaan pikemminkin tämän tekoja kuin yksityiselämää. Uimonen käyttää julkisuudesta kaksiteräisen miekan metaforaa: miekan toisen puolen vaikutus on noste, kun taas toinen puoli saattaa parhaimmillaan jopa katkaista kaulan. Uimosen näkökulma viittaa jälleen uutiskriteereihin, taloudellisiin syihin ja muihin tekijöihin, joiden perusteella tiedotusvälineet nostavat tiettyjä asioita esiin. Kyse on myös median agenda settingistä, sillä McCombsin ja Shaw'n (1993) mukaan tapa, jolla esille nostetuista asioista kerrotaan, vaikuttaa siihen, mitä yleisö ajattelee kyseisistä asioista. Voisi siis ajatella, että yleisön käsitys ja sitä kautta muodostuva yleinen mielipide Saarelasta määrittyy sen mukaan, minkälaista uutisointia harrastavasta tiedotusvälineestä se saa vaikutteita ajatteluunsa.

Risto Uimonen näkee julkisuuden yksityistymisen ja henkilöiden esiintuonnin yhtenä median merkittävimmistä muutoksista viime vuosikymmenten aikana. Tämä kertoo Jallinojan (1993) määrittelemästä julkisuuden henkilöitymisestä, jonka mukaan poliitikko ihmisenä on noussut institutionaalista asemaansa tärkeämmäksi. Tällöin poliitikkoja arvioidaan aikaisempaa enemmän henkilökohtaisten kykyjensä ja ominaisuuksiensa perusteella. Uimonen pitää yhtenä syynä tähän muutokseen median kasvanutta huolta lukija- ja katsojaluvuista. Median on kerrottava aiheista, jotka kiinnostavat yleisöä, ja tällä hetkellä suuren kiinnostuksen kohteena

ovat erityisesti henkilöjutut, tietynlaiset skandaalit, juorut sekä pienet, arkiseen elämään liittyvät asiat. Uimosen mukaan yhteiskunnan suuret kysymykset jäävät vähemmälle huomiolle.

Uimonen: (...) ylätasolla, esimerkiksi poliittisella ylätasolla, niin kyllä nämä vaikuttaa kiinnostavan enemmän nämä Tanja Saarelan yksityiselämän kiemurat kun hänen varsinainen työnsä jota hän tekee ja josta me veronmaksajat maksamme hänen palkkansa.

Uimosen mielestä etenkin poliittisen julkisuuden viihteellistymiseen ja yksityistymiseen vaikuttaa poliitikkojen oma hakeutuminen kevyeen julkisuuteen. Taustatekijänä sille saattavat toimia perusoletukset, jotka Moring ja Himmelstein (1993) liittävät politiikan viestinnällistymisen käsitteeseen, joka kuvaa politiikan kentällä tapahtuvaa viestintään mukautumista. Perusoletusten mukaan yhteiskunnassa on ylitarjontaa poliittisesta informaatiosta, eli niin sanotut kuluttajan markkinat, ja poliittiset toimijat joutuvat toimintansa suunnittelussa sopeutumaan toimittajien rakentamaan keskusteluympäristöön. Uimosen mukaan esimerkiksi 1970-luvulla poliitikot eivät esiintyneet viihdeohjelmissa tai naistenlehdissä, koska sen katsottiin olevan "kansan kosiskelua epäolennaisilla asioilla", ja sysäävän poliittisen uran laskuun. Nykyään suuntaus on Uimosen mielestä päinvastainen. Viime kädessä poliitikot itse määrittelevät julkisen ja yksityisen rajan, ja moni on lähtenyt sille tielle, että kaikki on julkista. Uimonen näkee tämän ilmiön osana julkisuuspeliä: se, mikä kiinnostaa, tuodaan julkisuuteen, oli se sitten perhe tai lemmikit.

Uimonen: (...) poliitikot itsekin hakeutuvat kilvan kaikkeen kevyeen julkisuuteen ja nimenomaan hömppäjulkisuuteen ja viihdejulkisuuteen ja kevyisiin televisio-ohjelmiin ja sellasiin, ja tämä maailma on muuttunut tälläiseksi, ja mennään sinne missä tietysti tavallaan se oma persoona parhaiten käy kaupaksi tai tulee tunnetuksi.

Uimonen ja Saarela arvioivat poliitikkojen ja median vallan eri tavalla julkisuuden yksityistämisessä. Kun puhutaan julkisten toimijoiden, kuten

esimerkiksi poliitikkojen, yksityisen ja julkisen määrittelystä, kyse on julkisuuden hallinnasta. Luostarisen (1998) mukaan yksi julkisuuteen vaikuttamisen keinoista on rajoittaa median informaation saantia ja käyttöä. Tällaista toimintaa voidaan pitää yksityisen ja julkisen välisen rajan määrittelynä niin, että kysytyn informaation katsotaan kuuluvan yksityisen, salassa pidettävän tiedon piiriin. Tiedonsaantia rajoittavan toiminnan käänttöpuoli on se, että media saattaa etsiä aiheeseen muita lähteitä, joilla voi olla vastakkaisia intressejä. Uimonen pitää poliitikkojen yksityiselämää melko suojattuna julkisuudelta: jos poliitikot haluavat kertoa yksityisasioistaan, aina löytyy joku viestintäväline valmiina yhteistyöhön. Jotkut välineet jopa metsästävät yksityisyyttä. Mutta Uimosen mukaan kenenkään yksityisyyttä ei voi loppujen lopuksi avata, ellei asianomainen henkilö anna avata sitä. Saarela puolestaan on sitä mieltä, että omaa julkisuuttaan ei pysty itse määrittelemään ihan täysin. Hänen mukaansa paparazikkulttuurissa juttuihin haetaan kiinnostavuutta nimenomaan siitä, että kerrotaan sellaisista asioista, joita kohde ei haluaisi avata julkisuudelle. Mediassa on kerrottu muun muassa Saarelan suhteesta Sauli Niinistöön, kasvissyönnistä sekä Äiti Amman pitämisestä henkisenä oppaana, ja valokuvaajat ovat seuranneet häntä ja aviomies Olli Saarelaa asunnonetsintäreissulla. Keväällä 2005, kun lehdistön kirjoittelu oli kuumimmillaan, Tanja Saarela sairastui masennukseen, josta hän syytti pitkälti negatiivista julkisuutta.

Saarela: Kukin joutuu silloin tällöin siihen myrskyn silmään ja sanoisinko median hampaisiin erilaisista syistä. Mutta toki sellainen ajolahdin maku on välillä tullut. (...) Ja se mikä itseäni satutti eniten tuolloin [keväällä 2005], oli ne kirjoitukset, jotka koin valheeksi.

Marjatta Väänäsen mukaan yksityisyyttä käytetään politiikan välineenä paljon laajemmin kuin aikaisemmin. Hän toivoo, että media kunnioittaisi jonkinlaista yksityisyyttä, mutta myöntää kuitenkin, että joillakin poliitikoilla

on tarvetta hakeutua julkisuuteen. Aikaisemmin julkisuudessa puututtiin vain työasioihin, ja yksityiselämä jätettiin rauhaan.

Väänänen: Mä vaan ajattelen, kuinka helppoa oli ennen maailmassa poliitikkojen [nauraa], kun tulivat kotiin niin se oli suljettu maailmansa ja sillä siisti.

Tanja Saarela sanoo median muutoksen henkilöityneemmäksi näkyvän myös politiikassa. Viestintävälineet kilpailevat keskenään yleisöä kiinnostavasta materiaalista, joten myös puolueiden ja poliitikkojen on harkittava tarkkaan, millä tavalla haluavat lanseerata esimerkiksi vaaleissa esiin nostettavia asioita. Myös imagoasioita mietitään tarkkaan etenkin presidentinvaaleissa.

Julkisuudenhallintakeinoja käytetään myös yksittäisten poliitikkojen kohdalla. Missiajoistaan asti julkisuudessa ollut Saarela ryhtyi kansanedustajaksi päästyään muun muassa vähentämään yksityisasioidensa esiintuloa mediassa. Toisin sanoen hän pyrki omalla kohdallaan vetämään tiukemman rajan yksityisen ja julkisen välille sekä vaikuttamaan journalismin agendalla oleviin asioihin. Viestinten suhtautuminen oli kaksijakoista: toisille asiallisempi linja sopi hyvin, mutta toiset eivät pitäneet muutoksesta - Saarelan arvion mukaan syynä olivat myynnilliset asiat. Saarela sanoo julkisuudesta ja mediasta olleen hyötyä hänen pyrkiessään kansanedustajaksi, mutta kieltää tehneensä palstatilasta minkäänlaisia sopimuksia lehtien kanssa.

Saarela: Ei sellaisia sopimuksia tehdä koska se on todellakin että toimituksessa tehdään... itsenäisesti päätetään että kenestä kirjoitetaan ja milloin kirjoitetaan, mutta se on minusta se että olisi aika tai minä koen että olisi aika omituista kun olen kuusitoista vuotta ollut mediassa jos en ollenkaan olisi niitä taitoja sitten missään määrin oppinut.

Saarela näkee kuitenkin mahdollisuudet "puolustautua henkilökohtaisuuksiin ja yksityisasioihin hyökkäävältä medialta" huonoina

tai jopa mahdollisina. Hänen mielestään median muutos edellyttää myös kohteelta kykyä reagoida uusilla tavoilla, jolloin kyse on sopeutumisesta politiikan viestinnällistymiseen ja viihteellistymiseen. Saarela päätyi vuonna 2005 korjaamaan julkisuudessa esitettyjä, perättömiä tietoja kirjoittamalla tiedot julkaisseen lehden (Iltasanomat) päätoimittajalle avoimen kirjeen. Hän katsoo nyt saaneensa virheelliset tiedot korjattua, ja pitää tapauksen hyvänä puolena kriittisen, julkisen keskustelun synnyttämistä.

Saarela: (...) tästä syntyi sellainen julkinen keskustelu, aika useita kolumneja huomasi, jotka sitten otti tästä ilmiöstä kantaa puolesta ja vastaan ja minusta sellanen avoin keskustelu tällaisesta muutoksesta on tervetullutta jotta myös lukijat näkevät, osaavat olla mediakriittisiäkin.

Myös Risto Uimosen mielestä virheelliset tiedot kannattaa korjata, mikäli ne julkaissut tiedotusväline ei tee sitä oma-aloitteisesti. Hänen mukaansa monet tiedotusvälineet korjaavat myös toisten tekemiä virheitä, mikäli niillä on asiasta tarvittavat tiedot. Saarelan ja Iltasanomien välisen "taistelun" aikaan Uimonen huomasi monien tiedotusvälineiden kirjoittavan aiheesta Saarelaa puolustavaan sävyyn sen sijaan, että Iltasanomien kuoroon olisi yhdytty. Julkaistujen virheiden korjaamisesta puhutaan myös Journalistin ohjeissa sekä toimittajan velvollisuuksien että jutun kohteen oikeuksien yhteydessä. Tässä tapauksessa Saarelalla on ollut ohjeiden mukaan oikeus esittää Iltasanomien uutisoinnista perusteltu kannanottonsa jälkikäteen, kun taas medialla on ollut velvollisuus korjata julkaisemansa virheet.

Näkyvästi esillä oleviin naispoliitikkoihin suhtaudutaan vieläkin usein ristiriitaisesti. Ex-ministeri Marjatta Väänänen näkee naisten politiikkaan siirtymisen hitaan vauhdin syynä sen, että naisten "täytyi ensin valloittaa mieheltä sekä kansanedustajan paikka että sitten vielä ministerin paikka". Poliitikassa vallalla olevasta sukupuolikuvasta kertoo myös se, että aikaansaavaa Väänästä nimitettiin ministeriaikoinaan "hallituksen ainoaksi

mieheksi". Nykypäivän naispoliitikkojen asemaa Väänänen pitää merkkinä edistyksestä omiin ministeriaikoihinsa verrattuna.

Väänänen: Ja nyt täytyy sanoa, että nykypäivänä nämä meidän naisministerimme, naiskansanedustajamme, naispoliitikot, ovat itsenäisiä naisia ja menevät ja tekevät ja ovat, eli tämä naisten itsetunto tässäkin mielessä on terveesti kasvanut. (...) nuoret naiset tulivat käsittääkseni vasta tässä 90-luvulla kuvioihin mukaan, ja ilmeisesti johtuu siitä, että nuoret naiset innostuivat yhteiskunnasta ja politiikasta, ja äänestäjinä hoitivat heidät sisään.

Tanja Saarela pitää sukupuoltaan yhtenä syynä siihen, miten häntä on kohdeltu oman puolueen sisällä. Myös feministinen teoria tukee ajatusta siitä, että eri sukupuolta oleviin ihmisiin suhtaudutaan eri tavalla. Esimerkiksi Anttosen (1997) mukaan sukupuoli muokkaa paitsi ihmisen käyttäytymistä ja valintoja, myös hänen kohdistuvia odotuksia. Ihmisten odotetaan käyttäytyvän niiden määreiden mukaan, jotka yhteiskunta ja kulttuuri liittävät tiettyyn sukupuoleen. Saarelan tapauksessa voidaan olettaa, että nuoren naisen katsotaan sopivan hyvin missiksi tai muuhun ulkonäkötyöhön, mutta ei politiikkaan.

Saarela: [Puolueen sisällä] nimenomaan tämän [susi]keskustelun yhteydessä on ehkä vaadittu että tällainen nuori, pääkaupunkiseudulta tuleva nainen pitäisi olla vain ja ainoastaan se hiljainen yhtiökumppani, joka hiljaisesti hyväksyy kenties sitten ryhmän kovempiäänisten miesten mielipiteet. Eräskin taisi sanoa, että lähettää minulle sudennahasta tehdyt stringit, ja se on minusta semmonen aika onnistuneesti kiteytetty asia, että mistä sitten todellisuudessa siellä päässä oikein oli kysymys.

Saarelan mukaan julkisuudessa on esiintynyt vähättelyä poliittisen uran alusta asti, ja hän arvelee sen perustaksi nimenomaan naiseutta. Tässäkin yhteydessä kyse saattaa olla ainakin osittain naissukupuoleen kohdistuvista odotuksista, joita Saarelan ei ehkä ole katsottu täyttävän yhteiskunnan ja kulttuurin määrittelemällä tavalla. Sukupuolierot näkyvät mediajulkisuudessa etenkin uutisoinnin aihevalinnoissa. Vaikka naisten

näkyvyys mediassa on Aslaman (2006) mukaan kasvanut viime aikoina muun muassa politiikan popularisoitumisen vuoksi, naispoliitikkojen kohdalla kerrotaan edelleen ulkonäköön ja ihmissuhteisiin liittyvistä asioista ammatillisten aiheiden sijaan.

Saarela: (...) liittykö sitten naiseuteen vai tällaisiin rooleihin, hyvin vanhakantaisiin rooleihin, joihin edelleen yritetään väkisinkin istuttaa, ja niihin hyvin huonosti sovin. (...) Itselläni on tullut sellainen tunne, että ihan samalla tavalla ei esimerkiksi miesurheilijoita, joista on tullut ministeri tai kansanedustaja, niin he eivät ihan vastaavalla tavalla joudu todistamaan vuodesta toiseen, että poliitikkoinakin kykenevät toimimaan.

Myös Uimonen myöntää Saarelan sukupuolella ja ulkonäöllä olevan vaikutusta saadun julkisuuden määrään ja laatuun. Sukupuoli on Halosen (2003) mukaan näkyvästi esillä etenkin niin sanotussa keltaisessa lehdistössä niin, että kokemuksen legendarisoinnin myötä ikääntyvät naiset saavat osakseen enemmän uskottavuutta ja kunnioitusta kuin nuoremmat naiset. Yksityisen piiriin keskittyneen uutisoinnin takana saattavat olla myös taloudelliset syyt: media kertoo siitä, mikä kiinnostaa yleisöä.

Uimonen: Jos naisministeri on edustavan näköinen niin sehän tuo oman julkisuutensa ja tuo tavallaan oman lisänsä, joka tekee tästä ihmisestä kiinnostavamman kuin muut samanikäiset, ministerit esimerkiksi. (...) yleensä vaalien alla näitä kauniita kuvia iltapäivälehtien keskiaukeamalle ja lauantailööppiin ja iltapäivälehdien kanteen saavat vain hyönnäköiset naispoliitikot jotka pyrkivät eduskuntaan.

Julkisuudessa on myös ihmetelty, miten yksinhuoltaja voi selvitä ministerin työstä tai miten ministeri olla hyvä yksinhuoltaja. Sekä Saarela että ex-ministeri Marjatta Väänänen näkevät työn ja vanhemmuuden tehokkaan yhdistämisen kummastelun sukupuolten välisenä erona: kukaan ei julkisuudessa ihmettele perheellisten miesten kykyä olla yhtä aikaa sekä isä että poliitikko. Myös tässä yhteydessä on kyse sukupuoleen liitetystä

odotuksista, sillä vanhemmuus ja lapsista huolehtiminen yhdistetään perinteisesti naisiin.

Saarela: (...) uskallan spekuloida sellaisella ajatuksella, että jos naispuolinen ministeri myöhästyy kokouksesta sen vuoksi, että on vinyt lapsensa päiväkotiin, niin sitä tuskin positiivisesti katsottaisiin, vaan katsotaan että hän ei osaa organisoida aikaansa ja hoitaa tehtäviään. Mutta meillä on Paavo Lipposelta tällainen esimerkki, että hän vei lapsensa tarhaan, myöhästyi kokouksesta ja sai suuret aplodit, että hän oli upea isä (...)

Toisaalta perhe-elämän nostaminen esille myös poliitikkojen osalta on Saarelan mielestä positiivista kehitystä, sillä se lähentää poliitikkojen julkisuuskuva arkielämään. Mediassa tuodaan esille se, että myös poliitikoilla voi olla perhe, ja että perheen ja työn yhteensovittaminen on tuttua kaikilla aloilla. Perhe-elämän, kuten muidenkin yksityisen piiriin kuuluvien aiheiden, nouseminen julkisuuteen palvelee omalta osaltaan politiikan ja julkisuuden demokratisoitumista sekä julkisuuden henkilöihin kohdistuvan turhan kunnioituksen vähenemistä, jotka on määritelty julkisuuden yksityistymisen positiivisiksi seurauksista.

4.2.2 Elämän sietämätön keveys ja julkisuusteoriat

Elämän sietämätön keveys -kirja ja sen julkaisemisesta kertominen mediassa toi Saarelalle tervetullutta julkisuutta sopivasti ennen eduskuntavaaleja. Julkisuuden hallinnan näkökulmasta Saarela sai myönteistä julkisuutta, ja pystyi myös kontrolloimaan julkisuuteen päätyvää tietoa, koska oli itse tiiviisti mukana kirjan kirjoittamisessa. Kirjassa Saarela pääsee kertomaan asioista omasta näkökulmastaan ilman, että kukaan esittää vastakkaisia mielipiteitä. Esille nostettuja aiheita ovat muun muassa yllätyksellisenä

pidetyt pääsy eduskuntaan ja ministerinsalkku, suhde mediaan, julkisuuden hyödyt ja haitat, ongelmat poliittisen uskottavuuden kanssa, keväällä 2005 iskenyt masennus, työasiat ja niiden joukossa poliitikkojen väliset ristiriidat hallituksessa, eduskunnassa ja puolueen sisällä, suhteet Sauli Niinistöön ja Olli Saarelaan, ulkonäkökysymykset sekä naiseus. Kirjaan on liitetty mukaan myös valokuvia Saarelasta eri aikoina; lapsuudesta viime vuosiin.

Kirjassa kerrotaan paljon julkisen piiriin kuuluvista aiheista eli politiikasta, työasioista. Mukana on kuitenkin myös pieni yksityisen sävy, sillä Saarela puhuu henkilökohtaisista mielipiteistään, ja paljastaa työyhteisöstään sellaisiakin asioita, jotka eivät muuten tulisi julkisuuteen. Jo kirjan alussa mainitaan, että sekä Saarelan kansanedustajaehdokkuus syksyllä 1998 että pääsy eduskuntaan keväällä 1999 tulivat useimmille yllätyksenä. Seuraava yllätys tapahtui vuonna 2003, kun Saarela pääsi eduskuntavaaleissa toiselle kaudelle, ja hänestä tuli kulttuuriministeri. Ministerivalinnoissa Saarelan uskottiin pysyvän poissa virkavuosiltaan vanhempien kansanedustajien tieltä ja kieltäytyvän heidän hyväkseen ministerinsalkusta, jos sellaista tarjotaan. Tällaisista eduskunnan sisäisistä asioista ei oltu juurikaan puhuttu julkisuudessa ennen kirjan julkaisemista.

Saarela: Kun hallitusneuvotteluja käytiin, tunnelma oli tiheä ja moni halusi ministeriksi. Itse ajattelin, että koska sain kolmanneksi eniten ääniä koko maassa, niin jotain postia varmaan tarjotaan. (...) Sanoin vielä, että jos ministeriksi alan, niin siitä nousee aivan jumalaton meteli. (...) En ajatellut, että minun pitäisi luopua ministerin työstä sen takia, että olin ollut vasta yhden kauden kansanedustajana tai espoolainen.

Kirjassa esitellään Saarelan sanoin myös arkipäiväistä poliitikon työstä; kokouksia, istuntoja, tapaamisia ja matkoja. Etenkin budjettikeskusteluista ja niitä koskevista erimielisyyksistä kerrotaan paljon, sillä Saarelan mukaan poliittinen valtapeli kulminoituu aina budjettineuvotteluissa. Kirjassa mainitaan myös Saarelan, kauppa- ja teollisuusministeri Mauri Pekkarisen ja

kuntaministeri Hannes Mannisen uhanneen erota hallituksesta vuoden 2006 maaliskuussa. Julkisuudessa uhkausten syyksi ilmoitettiin "erimielisyydet demarien kanssa vuoden 2007 budjettikehyksistä". Saarelan mukaan syitä pyrittiin lieventämään mediassa, sillä tosiasiallisesti kyse oli hallituksen sisäisten pelisääntöjen noudattaminen. Saarelan työhön eli politiikkaan liittyvät aiheet asettuvat julkisen piiriin. Kirjassa kerrottuja yksityiskohtia voidaan kuitenkin pitää jossain määrin myös yksityisinä, sillä esimerkiksi hallituksen tai puolueen sisäiset henkilösuhteet ja niihin liittyvät ristiriidat on yleensä rajattu pois mediajulkisuudesta.

Saarela: Toimintakulttuurissa ja pelisääntöjen noudattamisessa on paljonkin toivomisen varaa. Maaliskuussa mietin, että onko mitään hyötyä jatkaa ministerinä. Mikä on se lisäarvo, että hallitusyhteistyö jatkuu nykyisin pelisäännöin. (...) Käytin asiasta suhteellisten kovan puheenvuoron kokouksessa, mutta näistä asioista ei ole tapana puhua julkisuudessa.

Kirjan kirjoittajan, Taina Westin, mukaan Saarelaa pidetään omassa puolueessa "kamikaze-poliitikkona". Saarela on lojaali puolueelle, mutta koska hänen taustansa on erilainen kuin keskustalaisten yleensä, arvomaailmat saattavat törmätä toisiinsa puolueen sisällä. Erimielisyyksiä on ollut muun muassa homosuhteiden virallistamisesta ja hedelmöityshoidoista. Saarela antaa ymmärtää, että työyhteisön sisäiset erimielisyydet politiikassa ovat yhtä tavallisia kuin missä tahansa työssä. Kyse on jälleen julkisen piiriin kuuluvaan aiheeseen eli työhön liittyvistä yksityisen piirin asioista.

Saarela: Se [politiikka] on suurelta osin pelkkää psykologiaa. Ja mukana on niin monta ulottuvuutta, mies - nainen, ihmisten erilaiset henkilökohtaiset taustat, puolueet ja niin edelleen.

Tanja Saarelan julkisen puolen lisäksi myös yksityisyys on kirjassa vahvasti esillä. Valokuvasisivuilla on kuvia muun muassa Saarelan omasta lapsuudesta, lapsista ja koirista, Olli Saarelasta ja avioliiton kautta

muotoutuneesta uusperheestä sekä Saarelaiden häistä ja häämatkasta. Muun muassa Saarelan päiväkirjamerkintöjen suorien lainauksien avulla kerrotaan arkisesta elämästä; yksinhuoltajuudesta, pyykkien pesusta, siivoamisesta ja kaupassakäynnistä, ruoanlaitosta, lasten kanssa vietetystä vapaa-ajan tarpeesta ja luonnossa liikkumisesta sekä parisuhteista. Saarela kertoo äitiyden auttaneen häntä työasioissa esimerkiksi elokuvien ikärajakeskusteluissa.

Saarela: Olen itse ollut elokuvissa monta kertaa omien lasteni kanssa siinä tilanteessa, että laskeskelen, että voiko Tiia katsoa tämän ja voiko Thomaksen kanssa mennä katsomaan tätä.

Yksityiselämän puolelle kuuluu myös ulkonäkö, josta Saarela puhuu kirjassa avoimesti sivuten samalla missi- ja mallitaustaansa. Hän kertoo viihtyvänsä parhaiten farkuissa ja meikittömänä, ja arvelee sen johtuvan suureksi osaksi malliuran aikaisista ulkonäkövaatimuksista. Muun muassa Halonen (2003) pitää erityisesti missikisoja naisia objektivoivan katseen esimerkkinä, koska kisoissa ja niitä seuraavassa julkisuudessa naisia arvioidaan pelkästään ulkoisen olemuksen kautta. Ulkonäkötyön suurimpana uhkana nähdään ikääntyminen, joka muuttaa naisen ulkomuotoa. Ulkonäköasioista puhuessaan Saarela ei kuitenkaan vaikuta kovinkaan huolestuneelta vanhenemisen vuoksi. Se tuntuu tukevan Halosen (2003) teoriaa iän myötä karttuvan kokemuksen legendarisoimista, joka lisää ikääntyvien naisten uskottavuutta ja kunnioitusta. Voisi siis kärjistetysti ajatella, että Saarelan uskottavuus poliitikkona kasvaa iän ja sen tuomien ulkonäkömuutosten myötä.

Saarelan ulkoista olemusta puidaan mediassakin, ja toisinaan huomio kiinnitetään ammattiasioiden sijaan ulkonäköön. Ulkonäköasioiden voidaan katsoa liittyvän tiiviisti nimenomaan naissukupuoleen, jota Halosen (2003) mukaan pidetään näkyvästi esillä etenkin niin sanotussa keltaisessa lehdistössä. Esimerkiksi syksyllä 2004, kun Saarela jakoi lastenkulttuurin

valtionpalkintoja, Iltalehti uutisoi asian otsikolla "Tanja Karpelasta tuli brunetti", ja jätti palkintojen jakamisen toissijaiseksi asiaksi. Myös yleisö antaa omia kommenttejaan. Saarelan mukaan häneltä odotetaan ministerin roolin sopivaa etäisyyttä, autoritaarisuutta ja perinteisyyttä. Tämä viittaa uskottavuuden mittaamiseen käyttäytymisen yksityiskohtien avulla, mikä Sennettin (1986) mukaan johtaa politiikan muuttumiseen henkilökohtaisemmaksi. Kun käyttäytymiseen ja toimintaan liittyviä yksityiskohtia, esimerkiksi pukeutumista tai tapoja, käytetään apuna vieraan ihmisen tulkitsemisessa, saatetaan tehdä johtopäätöksiä ihmisen koko persoonasta hyvinkin pienten asioiden perusteella. Yleisön palautteen perusteella voitaisiin siis sanoa, ettei Saarelan ulkomuoto ole sellainen, mitä ainakin osa yleisöstä odottaa poliitikolta.

Saarela: Saan koko ajan ministeriöön postia, että leikkaa hiuksesi, hommaa permanentti tai pidä tukkasi edes kiinni, koska pitkä tukka on säädytön. (...) Suurimman osan aikaa mulla on töissä tunika ja mustat housut. Eräs rouva kyllä kirjoitti, kun minulla on myös aika paljon neuleita päällä, että voisiko joku kertoa Karpelalle, etteivät neuleet ole mikään ministerin asu. Ja yksi lähetti pinnejä.

Saarelalla on mielestään edelleen uskottavuusongelmia poliitikkona sekä mediassa että työyhteisössä, minkä hän uskoo johtuvan ainakin osaksi sukupuolesta sekä missitaustasta. Saarelan mielipide viittaa muun muassa Faircloughin (1997) näkemykseen siitä, että yksityistyvässä julkisuudessa keskittyminen yksityisen piiriin kuuluviin asioihin, kuten ulkonäköön ja sukupuoleen, siirtää huomiota pois poliittisista ja yhteiskunnallisista aiheista. Saarelan kohdalla tämä saattaa merkitä sitä, että häntä arvioidaan poliitikkona henkilökohtaisten ominaisuuksien perusteella sen sijaan, että mittarina käytettäisiin esimerkiksi ammatillista osaamista.

Elämisen sietämätön keveys -kirjan mukaan entisen missin ja alusvaatemallin valinnan kansanedustajaksi katsottiin olevan merkki suomalaisen demokratian ajautumisesta kriisiin. Myös osa kollegoista on hänen

mukaansa sitä mieltä, että hänellä ei ole poliittista uskottavuutta menetettävänä toisin kuin heillä itsellään. Saarela myöntää kirjassaan myös, että olisi ollut helpompi mennä politiikkaan niin sanottujen normaalien kanavien kautta, jotta ei tarvitsisi jatkuvasti todistaa kykyään toimia poliitikkona ja "lukea pikkuilkeitä kirjoituksia entisestä missistä ja alusvaatemallista". Hän on kuitenkin sitä mieltä, että julkisuuden henkilö ei automaattisesti mene vaaleissa läpi, vaan sen eteen pitää tehdä töitä.

Sukupuoleen ja naiseuteen liittyvät ongelmat johtuvat Saarelan mukaan siitä, että naisiin ja miehiin kohdistetaan erilaisia odotuksia. Feministinen teoria tukee tätä ajatusta, sillä muun muassa Anttosen (1997) mukaan sukupuoli muokkaa sekä yksilön käyttäytymistä ja valintoja että häneen kohdistuvia odotuksia. Yhteiskunta ja kulttuuri tuottavat normit kummallekin sukupuolelle, ja yksilön odotetaan toimivan oman sukupuolensa normien mukaan. Saarelan mielestä naiselta vaaditaan rohkeutta olla muiden kanssa eri mieltä, sillä silloin hänet leimataan "vaikeaksi akaksi", kun taas omassa mielipiteessään pysyvä mies on "vahva poliitikko". Jos nainen antaa itsestään hauraan, heikon ja haavoittuvaisen kuvan, häntä kohdellaan pehmeämmin.

Saarela: Johtuisikohan se siitä ainakin osittain, että pienestä pitäen tytöt laitetaan kilpailemaan keskenään, kuka on nätein, kuka on kiltein ja kuka on ahkerin. Ja sen päälle naiselle sitten vielä se kuorma, että naisen pitää olla jonkun miehen hyväksymä. Miellyttämisen halu on naisilla valtava.

Kirjassa kerrotaan avoimesti myös masennuksesta, jonka Saarela sanoo johtuneen negatiivisesta mediaryöpytyksestä. Kevät 2005 oli julkisuuden kannalta vilkas, ja mediassa kerrottiin muun muassa Saarelan ja Matti Vanhasen viettäneen muutamia tunteja yhdessä hotellihuoneessa kuusi vuotta aikaisemmin. Aiheesta kirjoitettiin pitkään, ja jossain vaiheessa ehdotettiin myös, että Saarelan pitäisi erota. Julkisuuden hallinnan kannalta katsottuna Saarela ei tuolloin onnistunut kovinkaan hyvin vaikuttamaan

mediajulkisuuteensa esimerkiksi pysyttäytymällä poissa uutisista tai vaikuttamalla tiedotusvälineissä käytävään keskusteluun. Median näkökulmasta katsottuna voidaan miettiä, kuuluivatko hotelliö ja masennus julkisiin aiheisiin vai olivatko ne yksityiselämään kuuluvia, mutta yhteiskunnallisesti merkittäviä, jolloin niiden julkaiseminen oli esimerkiksi Journalistin ohjeiden mukaan perusteltua. Toisin kuin hotelliöaihe, tieto masennuksesta pysyi pitkään poissa julkisuudesta, sillä Saarela ei toisaalta osannut puhua aiheesta eikä toisaalta halunnut nähdä sairauttaan lehtien lööpeissä.

Saarela: Töitä painoin tarmolla, liiankin tarmolla. Tuskin kukaan ministeriössä osasi aavistaakaan, mikä todellinen tilanne oli. Ja työ oli myös näin jälkikäteen ajateltuna helppo tie paeta masennusta. Ei tarvinnut kohdata sairautta, koska oli niin kiire koko ajan.

West kuvailee Saarelan ja median välistä suhdetta "lievästi sanottuna ongelmalliseksi". Vuoden 2006 alkuun mennessä Saarela oli ministerikautensa aikana esiintynyt yhteensä 47 kertaa iltapäivälehtien lööpeissä. Median kannalta kyseessä on taloudellisesta tuotosta, sillä Saarela myy aina, "oli kyseessä sitten silmälasit, tukan uusi väri, koira, pukeutuminen, kampaus". Ongelmat julkisuuden kanssa alkoivat silloin, kun Saarela valittiin kansanedustajaksi, ja hän alkoi säännöstellä julkisuuttaan suostumalla pääasiassa vain työasioihin liittyviin haastatteluihin. Hänen sanottiin "pyörittävän ja hallitsevan mediaa oman mielensä mukaan". Westin mukaan suomalaisten toimittajien ammattitaidosta annetaan nolo kuva, kun yhden ihmisen väitetään olevan niin ylivoimainen. Median kirjoittelun vuoksi West kertoo pohtineensa yleisen ja yksityisen välistä suhdetta politiikassa; on vaikeaa vetää raja, mitkä yksityiselämään liittyvät asiat ovat poliitikon työn kannalta niin merkityksellisiä, että ne pitää julkaista. Toisilla poliitikoilla on tuntuu olevan laajempi oikeus yksityiselämään kuin toisilla. Westin mielipide on yhdistettävissä muun muassa julkisuuden hallinnan ulottuvuuksista etenkin mediajulkisuuden aiheisiin vaikuttamiseen, Saarelan

määrittelemään rajaan yksityisen ja julkisen välillä sekä julkisuuden yksityistymiseen, josta keskittyminen Saarelan ammatin kannalta toisarvoisiin aiheisiin toimii hyvänä esimerkkinä. Median näkökulmasta merkityksellisiä tekijöitä ovat uutiskriteerit ja taloudelliset tekijät, joiden perusteella Saarela on nostettu median agendalle. On myös muistettava median velvollisuus tiedottaa yleisölle päättäjien tekemisistä, mutta huomioitava samalla Journalistin ohjeiden suositukset siitä, että yksityiselämään kuuluvien asioiden julkistaminen on perusteltua vain, jos ne ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä.

Westin mukaan yksityisen ja julkisen rajaa on kuvattu niin sanotulla sateenvarjoteorialla: rajan katsotaan olevan sateenvarjo, johon omien yksityisasioiden paljastaminen puhkoo reikiä. Ensimmäisen reiän jälkeen lisäreikien tekeminen on luvallista, tahtoipa kohde sitä tai ei. Poliitikon ollessa kyseessä sateenvarjoa rei'itetään sitä innokkaammin, mitä paremmin poliitikko myy. Saarela itse katsoo saaneensa liian paljon negatiivista julkisuutta.

Saarela: Lehdet jatkavat veetuiluaan. Eivät lopeta ikinä. Ihan sama mitä teen tai en tee, niin se on väärin.

Julkisuuden myötä Saarela on saanut Westin sanojen mukaan "vinksahaneita faneja", jotka toisinaan ottavat häneen yhteyttä. Saarela itse sanoo kaipaavansa sitä aikaa, jolloin häntä ei tunnistettu ulkona liikkuesssa. Hän koki aikoinaan Suomessa olemisen ahdistavaksi tuijottelun ja supattelun vuoksi, ja on nyt huolissaan julkisuuden vaikutuksesta lapsiinsa.

Saarela: Eikös se niin mene, että kaikki tuntee apinan, mutta apina ei tunne ketään? (...) He [lapset] ovat alkaneet kysellä, että miksi ihmiset tuijottavat meitä aina ja saattavat sanoa, että sun kuvasti oli lehdessä ja siinä sanottiin näin. Miksi? (...) [Ulkomaanmatkoilla on] ihana tunne, kukaan ei tuijota. Saan istua rauhassa ilman, että jokaista tekoani, asentoani ja ilmettäni arvioidaan.

Saarelan sitaatti toimii hyvänä esimerkkinä poliitikkojen arvioimisesta persoonan ja käyttäytymisen perusteella, mikä on Jallinojan (1993) ja Sennettin (1986) mukaan ominaista yksityistyvälle julkisuudelle.

Kirjassa kerrotaan avoimesti myös Tanja Saarelan elämäkatsomuksesta. Hän uskoo henkiseen kasvuun, henkisiin oppaisiin ja karmaan, harrastaa joogaamista ja meditointia, ja sanoo oman Jumalansa olevan rakastava ja huolta pitävä äiti. Kirkkoministerinä Saarelan katsottiin toimineen sopimattomasti polvistuessaan Paavi Benedictus XVI:n edessä tämän virkaanastujaisissa, ja halatessaan Äiti Ammaa. Kohun keskellä ei huomioitu sitä, että korkean tason poliitikoista myös Riitta Uosukainen kuuluu Äiti Amman halaajiin.

Saarela: Jos olisin täysin poliittinen eläin, niin en kai minä tällaisia asioita julkisesti puhuisi. (...) Minusta mielenkiinto erilaisia asioita kohtaan on poliitikolle jopa suotavaa. Sitäkin olen miettinyt, että elämässä on pahempiakin mokia kuin intialaisen naisen halaaminen.

Elämäkatsomusasiat voitaisiin yleisesti määritellä yksityisen piiriin. Saarelan tapauksessa ne liittyvät kuitenkin osittain myös julkiseen, ammatilliseen alueeseen, sillä kirkolliset asiat kuuluivat hänen työhönsä kulttuuriministerinä. Etenkin edellä olevan sitaatin ensimmäinen virke on mielenkiintoinen, sillä Saarela rajaa siinä elämäkatsomuksensa ja henkiset näkemyksensä yksityisasiaksi, jotka hän kuitenkin nyt paljastaa yleisölle. Virkkeen voi tulkita myös siten, että koska tämän kaltaisten asioiden paljastaminen ei ehkä ole poliittisesti ajateltuna hyödyllistä, Saarela ei ole niin "paatunut poliitikko", että puhuisi tai toimisi vain, jos siitä on jotain hyötyä. Toisaalta lausahduksella voidaan myös pyrkiä inhimillistämään Saarelan julkisuuskuva ja tuomaan häntä lähemmäs yleisöä juuri sopivasti ennen vaaleja. Tällaisten tavoitteiden arvioiminen liittyy kuitenkin vaikuttamisteorioihin, joiden kautta aineistoa tarkastellaan seuraavaksi.

4.3 AINEISTO VAIKUTTAMISTEORIOIDEN VALOSSA

Tämän työn vaikuttamisteoriat ovat self disclosure ja suostuttelu. Self disclosuren avulla kartoitettiin itsestä kertomisen ja yksityisten asioiden paljastamisen hyötyjä ja riskejä, sekä syitä paljastusten taustalla. Suostuttelun tiimoilta käytiin läpi suostuttelun tavoitteita, keinoja ja kanavia sekä suostuttelun eettisyyttä.

Vaikuttamisteoriat jaettiin kahteen ryhmään, joiden avulla aineistosta etsittiin tutkimuskysymyksiin vastaamisen kannalta oleellisia asioita (ks. kuvio 4).

TEORIA	MITÄ AINEISTOSTA ETSITTIIN
1. ryhmä - Self disclosure	<ul style="list-style-type: none"> - Koko aineisto self disclosurea - Yksityisestä ja julkisesta kertominen - Tavoitteet - Riskit & hyödyt - Yksipuolisuus / molemminpuolisuus - Reaktiot
2. ryhmä - Suostuttelu	<ul style="list-style-type: none"> - Tavoitteet - Keinot - Vaikutuksen arviointi

Kuvio 4. Aineiston teemoittelu vaikuttamisteorioiden mukaan.

Vaikuttamisteorioiden ensimmäinen ryhmä muodostuu self disclosuresta. Sen tiimoilta aineistosta etsittiin Saarelan osalta yksityisten ja julkisten asioiden paljastamiseen liittyviä tekstejä, self disclosuren yksipuolisuudesta tai molemminpuolisuudesta kertovia tekstejä sekä reaktioita self disclosureen. Teoriakehysten avulla pyrittiin myös etsimään vihjeitä aineistossa esiintyneen self disclosuren riskeistä, hyödyistä ja tavoitteista.

Toiseen ryhmään yhdistettiin suostutteluun liittyvät teoriat. Niiden perusteella aineistosta etsittiin vihjeitä, joiden avulla pyrittiin arvioimaan suostuttelun tavoitteita sekä vaikutusta. Suostutteluteorioiden pohjalta selvitettiin myös, kuka aineistossa suostutteli, mitä keinoja ja kanavia suostuttelussa käytettiin, ja miten monipuolista tai yksipuolista suostuttelu oli.

4.3.1 Inhimillinen tekijä: Muurin murtaajat ja vaikuttamisteoriat

Koko *Muurin murtaajat* -jakso voidaan nähdä Tanja Saarelan osalta self disclosurena. Hän puhuu ohjelmassa avoimesti sekä julkisesta että yksityisestä elämästään, ja tarjoaa yksityiskohtaistakin tietoa kohtaamistaan ongelmista. Saarelan yksityiselämää, jota hän omien sanojensa mukaan pyrki pitämään sivumpana julkisuudesta, avataan ohjelmassa muun muassa ottamalla esille kasvissyönnin, Äiti Amman pitäminen henkisenä oppaana, lapset ja yksinhuoltajan arki sekä suhteet Sauli Niinistöön ja Olli Saarelaan.

Self disclosuren taustalla on muun muassa yksityisasioiden paljastamisesta seuraavien hyötyjen ja riskien välinen suhde. Tässä tapauksessa Saarelan yksityisasioiden kertomisen hyötynä voidaan pitää sitä, että yleisölle päästään

näyttämään poliitikkoimagon toinen puoli. Esimerkiksi perheestä ja masennuksesta kertominen saattaa inhimillistää Saarelaa yleisön silmissä. Riskinä voidaan pitää sitä, että Uimonen kertoi asioista vastakkaisesta näkökulmasta: yleisö voi tulla siihen lopputulokseen, että Saarela avasi ovet julkisuudelle missiaikoinaan ja on itse hakeutunut julkisuuteen, ja tavallaan kritisoi mediaa nyt turhaan. Self disclosure ei ole *Muurin murtajissa* molemminpuolista. Vaikka Saarela kertookin avoimesti yksityiselämästään, muut keskustelijat pysyttelevät oman ammattikuntansa edustajina. Ainoa poikkeus on Marjatta Väänänen, joka mainitsee vanhempansa ohimennen.

Muurin murtajissa keskustelu on pääasiassa toimittajan ja jokaisen vieraan välistä. Toimittaja johtaa puhetta ja toimii osittain välittäjänä vieraiden väliselle keskustelulle esimerkiksi kysymällä muiden vieraiden mielipiteitä yhden kertomasta asiasta. Keskustelijoiden väliset reaktiot ovat pääosin neutraaleja tai positiivisia. Toimittaja johdattelee vieraita antamaan lisätietoa jostakin paljastamastaan asiasta, ja vahvistavat omien kokemustensa perusteella toistensa kertomukset tosiksi. Saarela ja Uimonen ovat eri mieltä siitä, suhtaudutaanko nais- ja miespoliitikkoihin eri tavalla, ja pystyykö poliitikko hallitsemaan julkisuuttaan, mutta siitä huolimatta heidän reaktionsa eivät käänny negatiivisiksi sillä tavalla kuin Orrego jne. (2000) kuvailevat. Sen sijaan he tavallaan vievät keskustelua eteenpäin kertomalla eriävän mielipiteensä ja antamalla näin aiheeseen uuden näkökulman.

Suostuttelun ja viestinnän vaikutuksen sekä samalla myös julkisuuden hallintapyrkimysten kannalta katsottuna *Muurin murtajat* -jakso tarjoaa monipuolista keskustelua ja useita näkökulmia, ja luo annetusta informaatiosta uskottavan kuvan. Tanja Saarela ja Risto Uimonen tarjoavat poliitikon ja median suhteeseen vastakkaiset näkökulmat, ja Marjatta Väänänen lisää monipuolisuutta kertomalla poliitikko-media -suhteiden kehittymisestä pitkällä aikavälillä.

Bostromin (1983) mukaan suostuttelu tuottaa asenteita ja käyttäytymistä. *Muurin murtajat* -jaksoa voidaan pitää esimerkkinä suostuttelusta, jossa suostuttelevat osapuolet yrittävät saada vastaanottajien asenteet myönteisiksi itseään kohtaan. Tässä tapauksessa jakson esitysajankohta eduskuntavaalien alla on hyvin otollinen poliittiselle aiheelle. Jaksossa esiintyvän suostuttelun pääasiallisena vastaanottajana voidaan pitää yleisöä, sillä median osalta suostuttelu on jo "mennyt läpi" niin, että jakson vieraat ovat päässeet julkisuuteen. Saarelalla voidaan nähdä olevan kaksi tavoitetta; myönteisen julkisuuden saaminen ja oman näkökulman puolustaminen toimittajanäkökulmaa vastaan. Molemmissa tavoitteissa yhdistyy pyrkimys saada yleisö ymmärtämään, että vaikka median huomio on poliitikolle tarpeellista, julkisen ja yksityisen elämän välillä on oltava joku raja.

Saarela: Ei (minusta) onneks varmaan vielä ihan kaikkea tiedetä, mutta että päällisin puolin sellanen jonkunlainen vahva käsitys on varmasti olemassa, mutta että ei sitä tietenkään koskaan ihmisen koko elämää voi eikä pidäkään julkisuudessa ruotia.

Vastakohtana tälle Uimosen tavoitteen voidaan katsoa olevan median näkökulman tarjoaminen yleisölle. Hän painottaa sitä, että monet poliitikot hakeutuvat itse viihteelliseen julkisuuteen, eikä heidän yksityiselämästään voida kertoa julkisuudessa ilman näiden apua. Osasyynä yksityistyneeseen julkisuuteen, jota Sennett (1986) nimittää intiimin länsimaisen nyky-yhteiskunnan tuottamaksi henkilöityneeksi julkisuudeksi, on Uimosen mukaan kysynnän ja tarjonnan laki: yksityisasiat kiinnostavat yleisöä, joten median on tarjottava tietoa niistä.

Uimonen: Meillä on se pakottavampi tarve tällä hetkellä kuin esimerkiks 70-luvulla pitää huoli siitä, että on katsojia, kuuntelijoita ja lukijoita, niin tämä on tietysti muuttanut tätä perusasetelmaa että me joudutaan entistä tarkemmin ottamaan huomioon että me tehdään juttuja aiheista, jotka kiinnostaa ihmisiä. (...) tietynlaiset skandaalit näyttää kiinnostavan ihmisiä, juorutkin näyttää kiinnostavan ihmisiä (...)

Suostutelllessaan yleisöä omalle puolelleen sekä Saarela että Uimonen käyttävät hyväkseen Rankin (1976) intensivy/downplay -mallia, jonka mukaan suostuttelijat pyrkivät pääsemään tavoitteeseensa korostamalla omia hyviä puoliaan ja vähättelemällä vastapuolen hyviä puolia, ja päinvastoin. Saarela pyrkii samaan ymmärrystä yksityiselämänsä salassa pitävälle poliitikoille puhumalla yksityistyneen julkisuuden huonoista puolista, jotka hänen omalla kohdallaan huipentuivat keväällä 2005 masennukseen. Uimonen puolestaan puolustaa sekä koko mediaa että itseään toimittajana kertomalla, että poliitikot itse hakeutuvat kevyeen julkisuuteen, ja Uimosen oman työpaikan kaltaiset viestintävälineet keskittyvät asiapuoleen eivätkä metsästä juoruja. Saarelan ja Uimosen vastakkaisten näkemysten voidaan nähdä olevan paitsi eri näkökulmista annettuja mielipiteitä, myös esimerkki narratiivisuudesta: heidän kertomuksensa ovat heidän omia tulkintojaan maailmasta. Ei siis voida määrittellä, kumpi puhujista on oikeassa ja "puhuu totta", sillä molemmille heidän oma tulkintansa on totuus.

Jaksossa esiintyneen suostuttelun voidaan katsoa olevan melko eettistä Larsonin (1998) määrittelemien kriteerien mukaan. Suostuttelevilla osapuolilla, tässä tapauksessa Tanja Saarelalla ja Risto Uimosella, on ainakin *Inhimillinen tekijä* -ohjelman puitteissa yhtäläiset mahdollisuudet tuoda oma näkökantansa esiin. On kuitenkin huomattava, että jakson päävieraana Saarela keskustelee toimittajan kanssa kahdestaan ennen kuin muut vieraat saapuvat paikalle, ja ehtii näin esitellä omaa näkökulmaansa pidempään kuin Uimonen. Toinen kriteeri edellyttää, että suostuttelun vastaanottajien tulee saada tietoa suostuttelun tavoitteista, mikä kietoutuu jossain määrin yhteen kolmannen kriteerin eli vastaanottajan kriittisyyden kanssa. *Muurin murtajat* -jaksoa kriittisesti seuraava katsoja varmasti ymmärtää sekä yhteyden jakson esittämisajan ja eduskuntavaalien välillä että Saarelan ja

Uimosen tavoitteet saada katsojat omalle puolelleen poliitikon ja median välisessä vastakkainasettelussa.

Jaksoa katsoneella yleisöllä on varmasti jonkinlaisia ennakkokäsityksiä Tanja Saarelasta, toimittajista sekä poliitikkojen suhteesta mediaan. Bostromin (1983) mukaan suostuttelevien viestien lähettäjän uskottavuus vastaanottajan silmissä vaikuttaa suostuttelun lopputulokseen niin, että luotettavaksi mielletyn lähettäjän viestejä pidetään vakuuttavampina. Tässä tapauksessa yleisön ennakkokäsityksillä on siis merkittävä rooli siinä, miten yleisö suhtautuu Saarelan ja Uimosen puheisiin, ja kumman - jos kummankaan - kannalle he lopulta kääntyvät.

4.3.2 *Elämisen sietämätön keveys ja vaikuttamisteoriat*

Elämisen sietämätön keveys -kirja voidaan nähdä kokonaisuudessaan self disclosurena. Tanja Saarela ei ole aikaisemmin kertonut julkisuudessa näin avoimesti yksityiselämästään, ja omassa kirjassaan hän pystyy vapaasti rajaamaan ne asiat, jotka haluaa ottaa esille. Yksityiselämän osalta kirja liikkuu samoissa aihepiireissä kuin *Inhimillinen tekijä* - ohjelmakin: käsittelyn alla ovat muun muassa perhe, parisuhteet, lemmikit, sairastuminen masennukseen, missitaustan tuomat paineet sekä mediakohun herättäneet Äiti Amman halaaminen ja paavin edessä polvistuminen. Lisäksi kirjassa kerrotaan poliitikon työhön liittyviä henkilökohtaisia mielipiteitä ja yksityiskohtia, jotka eivät aikaisemmin ole olleet julkisuudessa. Kirja on myös osittain molemminpuolista yksityisasioiden paljastamista. Lukijoiden suhteen paljastusten tekeminen ei tietenkään ole molemminpuolista, mutta kirjan kirjoittanut Taina West on tekstin perustana olleiden keskusteluiden

aikana kertonut myös omista asioistaan. Westin osalta tekstissä on henkilökohtainen sävy, sillä hän kirjoittaa minä-muodossa.

Kirjan osalta self disclosuren tavoitteen voidaan katsoa olevan pitkälti sama kuin esiintymisen *Inhimillisessä tekijässä*: Kirjan julkaiseminen ajoittui eduskuntavaalien alle, joten yhtenä tavoitteena voidaan pitää yleisön houkuttelua äänestämään nostamalla Saarelaa myönteisellä tavalla esille julkisuudessa. Saarela pyrkii myös kertomaan oman kantansa julkisuudessa jo ruodittuihin asioihin, ja saamaan samalla ymmärrystä omille mielipiteilleen sekä luomaan itsestään inhimillisempää julkisuuskuvaa. Tämän tavoitteen saavuttamista on edistetty muun muassa ottamalla kirjan kirjoittajaksi Saarelalle tuttu ihminen, sekä valitsemalla tekstiin tuttavallinen "kaveri haastattelee kaveria" -tyyli. Lisäksi kirjassa vähennetään ehkä tarpeetonta kunnioitusta poliitikkoja kohtaan luomalla kuvaa eduskunnasta ja ministeriöstä vaativina mutta samanlaisina työpaikkoina kuin muutkin.

Saarela: Ajattelin, että kun hallituksessa käytetään ylintä poliittista valtaa Suomessa, niin toimitaan aikuismaisesti ja fiksusti. Välillä ajattelee, että kaikkien ministerien pitäisi, minut mukaan lukien, mennä johonkin terapiaryhmään ja palata sen jälkeen neuvottelupöytään. Neuvotteluissa on liian usein kyse jonkun ihmisen egosta ja ylpeydestä.

Elämisen sietämättömän keveyden julkaisemisessa, kuten kaikessa self disclosuressa, on omat riskinsä ja hyötynsä. Hyödyiksi voidaan määritellä sekä tavoitteiden täyttyminen että julkisuuden saaminen, kun taas riskinä on se, että yleisö tulkitsee kirjan vaalikirjaksi, ja pitää sen julkaisemista pelkkänä julkisuuden ja äänien kalasteluna.

Kirja toimii myös välineenä suostuttelulle, jolla pyritään saamaan vastaanottajat myöntyväisiksi suostuttelijan tavoitteille. Kirjassa sovelletaan Rankin (1976) *intensify/ downplay* -mallia eli korostetaan omia hyviä ja vähätellään huonoja puolia. Saarela esitetään kirjassa sekä julkisuuden että

poliittisen pelin uhrina, jonka tavoitteena on vain tehdä työnsä mahdollisimman hyvin. Vastapuolina voidaan pitää muun muassa mediaa, joka toistuvasti nostaa julkisuuteen Saarelan yksityisasiota, sekä kollegoja, jotka arvostelevat Saarelan kykyjä sekä poliitikkona että äitinä.

Saarela: Onko politiikka kaiken tämän arvoista? En halua antaa periksi, kait. Nyppii aika lailla tämä jatkuva vähättely.

West: Muistan, miten Iltalehdessä kyseltiin naiskansanedustajilta, miten yksinhuoltajuus ja ministeriys sopivat yhteen. Tanja Karpelan kykyä hoitaa molemmat arvosteltiin heti alusta lähtien. Ärhäkimmin Karpelaa arvostelivat taas entiset kokoomuslaiset kulttuuriministerit Suvi Linden ja Kaarina Dromberg.

Kirjalla yleisöön oleva vaikutus ja sen osatekijät ovat selkeästi nähtävillä. Toisin kuin *Inhimillisessä tekijässä*, kirjassa tarjottu informaatio on yksipuolista Saarelan kannan esittelyä. Voidaan olettaa, että tavoitetulla yleisöllä on jo valmiiksi myönteinen asenne Saarelaa kohtaan, sillä kirjan lukeminen edellyttää sen ostamista ja siten tarkoituksellista hakeutumista sen vaikutuspiiriin. On vaikea kuvitella, että joku Saarelaan negatiivisesti suhtautuva vaivautuisi ostamaan kirjan itselleen. Elämäkertojen tyyppisillä kirjoilla ei ole muihin viestintäkanaviin verrattuna kovinkaan objektiivista asemaa tiedonvälityskanavana, sillä ne on aina kirjoitettu jonkun näkökulmasta, subjektiivisesti rajatun tiedon pohjalta. *Elämisen sietämätön keveys* -kirjassa tarjotun tiedon käsitteleminen kriittisesti on aiheellista, kun otetaan huomioon sisällön yksipuolisuus ja tavoitteellisuus. Kirjan lukijoiden oletetusti myönteiset ennakoasenteet Saarelaa kohtaan sekä kirjan sanoman subjektiivisuus luovat suostuttelun vaikutukselle toisilleen vastakkaiset lähtökohdat, kun asiaa tarkastellaan Bostromin (1983) tavoin suostuttelijan uskottavuuden kannalta. Toisaalta myönteiset ennakoasenteet nostavat Saarelan luotettavuutta ja uskottavuutta lukijoiden silmissä, mutta toisaalta vain yhdestä näkökulmasta annettua subjektiivista tietoa ei välttämättä pidetä luotettavana.

5 TULOKSET

Kaikkiin tälle työlle asetettuihin tutkimuskysymyksiin pystyttiin vastaamaan aineiston perusteella.

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä kysyttiin, pystyykö poliitikko hallitsemaan julkisuuttaan.

Julkisuuden hallinnalle on monia tavoitteita. Päämääränä saattaa olla myönteisen julkisuuden hankkiminen, mutta yhtä hyvin myös pysyttäytyminen poissa julkisuudesta, kielteisen julkisuuden estäminen, tai vaikuttaminen mediassa käytävän keskustelun aihevalintoihin ja painotuksiin (Luostarinen 1998). Uuden haasteen julkisuuden hallintaan tuo viestintäteknologia, joka etenkin sähköisessä verkossa takaa tiedon nopean leviämisen niin uutisten, huhujen, kuulopuheiden kuin vääränkin tiedon osalta (Lehtonen 2002). Julkisuuspelien ja imagonrakennuksen saaman kasvaneen huomion on kritisoitu luovan vääristynyttä kuvaa sekä journalistisesta julkisuudesta että tiedotustoiminnan ammattilaisista: toisaalta mediassa syntyvien imagoiden ja mielipiteiden merkitystä korostetaan liikaa, ja toisaalta tiedottajista luodaan kuvaa manipulaation mestareina, jotka pyörittävät sekä yleisöä että mediaa (Luostarinen 1998). Julkisuuden hallintaan liittyvät asiat ovat moniselitteisiä eikä niihin välttämättä löydy yhtä ainoaa oikeaa vastausta. Julkisuuttaan hallitsemaan pyrkivä poliitikko voi yrittää tarjota medialle juttuaiheita tai käyttää

hyväkseen suhteitaan saadakse myönteistä julkisuutta ja vaikuttaakseen median aihevalintoihin sekä rajoittaa omalta osaltaan median informaation saantia (Luostarinen 1998). Viime kädessä julkisuutta hallitsevat kuitenkin tiedotusvälineet, jotka tekevät päätökset muun muassa aihevalikoiman uutisarvon, välinekohtaisten uutiskriteerien sekä taloudellisten seikkojen perusteella. Agenda setting -teorian mukaisesti tiedotusvälineet päättävät itse, mitä aiheita ne nostavat päivittäiselle agendalle, ja mitkä aiheet jäävät sen ulkopuolelle. Käytännössä tämä merkitsee esimerkiksi sitä, että jos jokin tiedotusväline katsoo tietyn aiheen uutisoimisen arvoiseksi, se voidaan julkistaa ulkopuolisten tietolähteiden avulla, mikäli kohde itse ei halua kertoa aiheesta. Median toiminta ei kuitenkaan tässä suhteessa ole täysin mielivaltaista, sillä sitä kontrolloivat muun muassa Julkisen sanan neuvoston tulkitsemat Journalistin ohjeet, joiden tarkoituksena on "ohjata toimittajia niin sanotun hyvän journalistisen tavan ja journalistisen etiikan noudattamisessa".

Toisessa tutkimuskysymyksessä kysyttiin, millainen on julkisen ja yksityisen raja Tanja Saarelan kohdalla.

Tässä työssä käytetyn aineiston valossa näyttää siltä, että Saarelan kohdalla julkisen ja yksityisen välinen raja on hyvin häilyvä. Saarela nousi aikoinaan julkisuuteen viihdemedian kautta, ja aineistossa puhuvien mukaan hänen yksityiselämäänsä kuuluvista asioista kirjoitetaan edelleen paljon. Toisaalta asema poliitikkona ja ministerinä on taannut myös julkisen piiriin kuuluvista asioista uutisoimnin, johon on omalta osaltaan vaikuttanut myös yksityisestä kertomisen kautta muodostunut kiinnostavuus. Aineistossa puhuneen päätoimittaja Risto Uimosen mukaan Saarela kiinnostaa yleisöä, joten hänestä kirjoittaminen myy lehteä. Poliitiikkaan siirryttyään Saarela on kritisoinut jatkuvaa yksityisistä asioista uutisoimista ja yrittänyt kontrolloida julkisuuttaan keskittämällä huomiota yksityisen sijaan julkisen piiriin kuuluviin aiheisiin. Teoreettisesta näkökulmasta katsottuna kyseessä on

tällöin ollut muun muassa pyrkimys vaikuttaa median keskustelunaiheisiin sekä informaation saannin rajoittaminen julkisuuden hallinnan keinoina (Luostarinen 1998). Yritys on jossain määrin ollut turhaa, sillä vaikka niin sanottu asiamedia keskittyykin julkisiin asioihin, viihdemedia nostaa edelleen esille myös yksityiselämää. Aineistossa sekä Tanja Saarela että toimittajanäkökulmaa edustava Risto Uimonen erottivat toisistaan asia- ja viihdemedian, joiden välinen ero näkyy esimerkiksi julkisen ja yksityisen piirin aiheiden määrässä. Syynä erilaisiin aihepainotuksiin voidaan nähdä viestintävälineittäin vaihtelevat perusteet, joiden pohjalta julkaistavista aiheista päätetään; esimerkiksi taloudelliset syyt sekä viestintävälineen oma linja.

Kolmannessa tutkimuskysymyksessä kysyttiin, vaikuttaako sukupuoli Tanja Saarelan julkisuuteen.

Sukupuolella on ollut merkittävä rooli Saarelan julkisuudessa hänen missiajoistaan asti. Miss Suomeksi kruunaaminen teki viralliseksi hänen asemansa kauniina, nuorena naisena, ja sitä seurannut malliura toimi imagolle jatkumona. Saarela ei päässyt eroon kauniin naisen leimastaan siirryttyään politiikkaan, sillä misseydestä poikineella julkisuudella oli merkittävä vaikutus hänen pääsyynsä kansanedustajaksi. Suomessa on edelleenkin vähemmän nais- kuin miespoliitikkoja, ja Saarelan entinen asema Suomen virallisesti kauneimpana naisena tekee hänestä erilaisen verrattuna sekä mies- että muihin naispoliitikkoihin. Yksityisen ja julkisen välisessä rajanvedossa yksityinen yhdistetään naiseuteen (Julkunen 1995), mikä saattaa osaltaan vaikuttaa siihen, että myös poliittikotasolla naisista nostetaan mediassa esille enemmän viihteeseen kuin ammattiasioihin liittyviä aiheita. Päätoimittaja Risto Uimosen mukaan nuoruus ja kauneus tekevät naisministeristä median silmissä kiinnostavamman kuin muut poliitikot, mikä on Saarelan kohdalla vaikuttanut sekä julkisuuden määrään että laatuun. Sukupuolella on merkitystä myös Saarelan poliittisen

uskottavuuden kannalta: sukupuolittuneessa yhteiskunnassa tietyt asiat yhdistetään tiettyyn sukupuoleen (misseys ~ feminiinisyys, politiikka ~ maskuliinisuus), ja juuri sukupuolittuneisuuden vuoksi niiden arvostus on erilainen (Ojajärvi 2004; Järviluoma jne. 2003; De Lauretis 2004). Sukupuolen perusteella yksilöille asetetaan myös erilaisia odotuksia yhteiskunnan luonnehtimien määreiden perusteella (Anttonen 1997; Moi 1990). Voisi siis sanoa, että Saarela toteutti naiselle asetettuja odotuksia äärimmäisellä tavalla tehdessään ulkonäkötyötä, minkä jälkeen hänet saattaa olla vaikea yhdistää miehiseksi miellettyyn politiikkaan. Toisaalta toimiminen ministerinä perinteisen naisellisella kulttuurialalla on saattanut omalla tavallaan helpottaa hänen poliitikon uraansa, kun hänet on yleisön ja median silmissä saatu näin sovitettua edes osittain takaisin naisellisuuden lokeroon.

Viimeisessä tutkimuskysymyksessä kysyttiin, onko yksityisasioiden paljastamisesta hyötyä vai haittaa poliitikolle.

Sellaisen yksityisen tiedon jakamisella, jota muut eivät muuten tietäisi tai saisi selville, voi olla useita eri tavoitteita. Poliitikkojen kohdalla yksityisasioiden paljastamiseen liittyy aina siitä seuraavien hyötyjen ja haittojen arvioiminen (Petronio 2002). Hyödyt yhdistyvät nyky-yhteiskunnan ja julkisuuden henkilöitymiseen. Yksityisasioiden paljastaminen saattaa parantaa poliitikon julkisuuskuvaakin ihmistämällä häntä yleisön silmissä, ja näin lähentää ja demokratisoida tiedon kertojan ja vastaanottajan välistä suhdetta (Borchers 1999; Petronio 2002; Fairclough 1997). Paljastusten tekemisen riskinä on kuitenkin se, että yleisön tietoon saattaa päätyä jotakin, jonka perusteella he tekevät mahdollisesti negatiivisia johtopäätöksiä koko persoonasta. Poliitikkaan liitetään tietty arvovalta, joten liiallinen julkisuuskuva ihmistämisen voi myös toimia poliitikkoa vastaan ja vaarantaa hänen asemansa (Rosenfeld 2000). Luottamuksellisesti kerrotut yksityisasiat voivat myös päätyä kolmannen osapuolen, esimerkiksi toimittajan korviin, mikäli jonkun muun yksityisistä asioista tietävä henkilö

syystä tai toisesta rikkoo luottamuksen (Petronio 2002). Median suhteen riskinä on se, että paljastusten tekeminen voi antaa medialle tavallaan oikeutuksen ryhtyä selvittämään yksityisasiota yhä tarkemmin, koska poliitikko itse on jo avannut oven yksityiselämäänsä. Median välityksellä tapahtuva yksityisasiosta kertominen on aina yksipuolista. Toimittajat saattavat poliitikon kanssa keskustellessaan avata omaa yksityisyyttään siinä toivossa, että poliitikkokin sitten avautuisi helpommin (Rosenfeld 2000; Petronio 2002). Erona on kuitenkin se, että poliitikon tekemät paljastukset päätyvät julkisuuteen toisin kuin toimittajan paljastukset (Orrego jne. 2000). Poliitikoilla on etenkin vaalien alla tarve saada yhteys äänestäjiin, jolloin itsestä kertomisen keinona voidaan käyttää muun muassa hakeutumista mediajulkisuuteen tai tiedon julkaisemista muilla foorumeilla kuten esimerkiksi niin sanotuissa vaalikirjoissa.

6 POHDINTA

Suhde mediaan on avainasemassa poliitikkojen julkisuutta tarkasteltaessa. Median ja poliitikon välillä vallitsee vaihtokauppasuhde, jossa poliitikko saa julkisuutta ajamilleen asioille, ja media saa juttuja myytäväksi yleisölle (Karvonen 2000). Samalla media toteuttaa joukkoviestinnän tehtävää demokraattisessa yhteiskunnassa, eli tiedottaa päättäjien toimista ja niiden seurauksista sekä antaa materiaalia ja tarjoaa foorumin julkiseen keskusteluun (Nieminen 1998; Nousiainen 1998). Kuten aineistosta on käynyt

ilmi, media pyrkii informoinnin lisäksi myös viihdyttämään yleisöä. Poliitikon valta on jossain määrin sidoksissa hänen saamansa julkisuuden määrään, sillä medioituneessa yhteiskunnassa median kiinnostuksen ulkopuolelle jäävän poliitikon on hankalaa saada näkemyksiään kuuluville.

Julkisessa elämässä toimivien elämää seurataan tarkemmin kuin yksityishenkilöiden elämää. Kuitenkin Journalistin ohjeiden mukaan yksityiselämään kuuluvien asioiden julkaiseminen on hyväksyttävää vain asianomaisen suostumuksella, tai jos asiat ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä. Rajan vetäminen olennaisten ja epäolennaisten asioiden välille voi olla hankalaa, sillä nyky-yhteiskunnassa julkisuus on henkilöitynyt. Tällaista yhteiskuntaa kutsutaan Sennettin (1986) mukaan intiimiksi yhteiskunnaksi, jossa myös julkiset ja poliittiset asiat muutetaan persoonallisiksi. Julkisen ja yksityisen elämän sekoittuminen johtaa ennen pitkää siihen, että persoonallisuus nousee tärkeäksi myös julkisissa asioissa. Poliitikon uskottavuutta saatetaan mitata käyttämällä apuna yksityisen piiriin kuuluvia käyttäytymisen ja toiminnan yksityiskohtia, kuten esimerkiksi ulkonäköä, pukeutumista ja tapoja, joiden perusteella tehdään johtopäätöksiä koko persoonasta (Sennett 1989; Jallinoja 1993).

Jos yksityiselämän asiat vaikuttavat yleisön mielipiteisiin poliitikoista, tulisiko niitä pitää yhteiskunnallisesti merkittävinä, jolloin niiden julkistaminen on perusteltua? Samalla on myös kysyttävä, mihin julkisuuden yksityistyminen johtaa. Tuleeko raja vastaan jossain vai onko kehitys päättymätön? Jallinojan (1993) ja Sennettin (1986) mukaan julkisuuden ja politiikan henkilöityminen johtaa poliitikkojen arvioimiseen henkilökohtaisten ominaisuuksien perusteella ammatillisen osaamisen sijaan. Niin sanottujen julkisehdokkaiden valinta eduskuntaan voidaan nähdä yhtenä esimerkkinä tästä. Yksityisen siirtyminen julkisuuteen vaikuttaa yleisöön negatiivisesti siten, että se alkaa pitää julkisuudessa

esiintyviä henkilöitä itseään ylempiarvoisina, joiden tehtävänä on kontrolloida ja hallita muita vuorovaikutuksessa olemisen sijaan. Vähitellen yleisö lakkaa uskomasta oikeuteensa arvioida ja arvostella "ylempiarvoisiaan" (Sennett 1986). Merkitsisikö tämä äärimmilleen vietyä demokratian vaihtumista yhteiskuntajärjestelmään, jossa pieni joukko hallitsee suurta yleisöä? Ja minkälainen rooli tällöin olisi medialla, jonka tehtävä demokratiassa on turvata sananvapaus ja julkinen keskustelu, mutta joka toisaalta omalta osaltaan edistää yksityisen ja julkisen sekoittumista?

Jako asia- ja viihdemediaan

Tämän työn johdannossa otettiin esille median rooli valtiovallan vahtikoirana. Median kriittisen tarkastelun myötä on puhuttu vahtikoiran lisäksi myös sylikoirasta ja ajokoirasta, jolloin määritelmät viittaavat joko median liian läheisiin suhteisiin valtaeliitin kanssa tai median toteuttamaan niin sanottuun ajojahtikäytäntöön. (Ikävalko 1996.) Teoriaosiossa käsiteltiin median työskentelyä muun muassa julkisen keskustelun aiheiden nostamisen valtaa selittävän agenda setting -teorian sekä oikeuksia ja velvollisuuksia käsittelevien Journalistin ohjeiden avulla. Ikävälkon (1996) esittelemät määritelmät ja teoriaosiossa käsitellyt perusteet median julkaisemille aiheille ja toiminnalle kietoutuvat aineistosta nousseeseen käsitykseen, jonka mukaan suomalainen mediakenttä on jaettavissa niin sanottuun asia- ja viihdemediaan. Aineistossa esitetyn jaon näkökulmasta katsottuna tiedotusvälineet eivät ole yhtenäinen joukko, vaan eri viestintävälineiden toiminta eroaa toisistaan enemmän tai vähemmän. Yksittäisten viestintävälineiden toiminnan tavoitteet ovatkin avainasemassa, kun vedetään rajaa poliitikkojen yksityisen ja julkisen välille.

Tässä työssä joukkoviestinnän jakaminen asia- ja viihdemediaan pohjautuu aineistossa puhuvien omiin kokemuksiin sekä uutisoinnin kohteen että toimittajan näkökulmasta. Tanja Saarela ja Risto Uimonen tekevät jaon

julkisuuden laadun perusteella: asiamediassa saatu positiivinen julkisuus käsittelee työasioita ja viihdemedian negatiivinen julkisuus yksityisasiota. He näkevät myös asiamediassa esiintyvän, Saarelaan kohdistuvan arvostelun positiivisena, koska siinäkin arvioidaan pikemminkin tekoja kuin yksityiselämää. Konkreettisia esimerkkejä asiamediasta ovat sanomalehdet, esimerkiksi alueidensa ykköslehdet, ja viihdemediasta iltapäivälehdet, tietyt viikkojulkaisut sekä lehdet, joita myydään lööpeillä.

Aineistosta noussut jako asia- ja viihdemediaan on mielenkiintoinen sekä julkisuuden hallinnan että julkisuuden yksityistymisen kannalta. Voidaanko ajatella asiamediajulkisuuden olevan poliitikolle aina tervetullutta, jolloin esimerkiksi informaation saantia rajoittaville julkisuuden hallinnan toimenpiteille ei ole tarvetta? Tästä näkökulmasta katsottuna pääsy julkisuuteen asiamedian kautta ja saadun julkisuuden laatu ovat suoraan sidoksissa siihen, mitä poliitikko tekee ja miten hoitaa työnsä. Siten myös julkisuuden määrä ja laatu ovat pitkälti poliitikon itsensä hallinnassa. Viihdemedian kohdalla tilanne on toisenlainen, jos uutisoinnin katsotaan painottuvan yksityisen piiriin kuuluviin asioihin. Jutun kohde voi kieltäytyä kommentoimasta jotakin yksityisasiansa, mutta viestintäväline voi tehdä aiheesta jutun siitä huolimatta esimerkiksi ulkopuolisten lähteiden tai salaa otettujen paparazzi- ja kamerakännykkäkuvien avulla. Esimerkiksi Tanja Saarelan kohdalla yksityiselämän aiheista on tehty juttuja kuvien avulla (mm. 7 päivää -lehti 3.9.2004) sekä käyttämällä lähteinä hänen naapureitaan (mm. 7 päivää -lehti 22.11.2005). Informaatioteknologian, esimerkiksi kännyköiden ja internetin, avulla yksityisetkin asiat leviävät nopeasti suurenkin joukon tietoon (Lehtonen 2002.) Myös yleisöllä on mahdollisuus antaa viestintävälineille juttuvinkkejä esimerkiksi tiedon, kuvan tai videon muodossa muun muassa puhelimitse tai internetin kautta.

On kuitenkin huomioitava myös se, että Uimosen mukaan kaikki poliitikot eivät karta viihdejulkisuutta vaan päinvastoin hakeutuvat sen piiriin. Viihdejulkisuus tarjoaa näkyvyyttä ja tunnettuutta, ja sitä kautta paremman mahdollisuuden päästä puhumaan poliittisistakin asioista. Tämä näkökulma on hyvä muistaa myös silloin, kun pohditaan Tanja Saarelan julkisuuden hallintaa ja sen tavoitteita.

Julkisuuden yksityistymisen kannalta jako asia- ja viihdemediaan herättää yhden suuren kysymyksen: näkyykö julkisuuden yksityistyminen koko mediakentässä vai ainoastaan viihdemediassa? Tämän työn aineisto ei tarjoa kysymykseen täydellistä vastausta, mutta antaa kuitenkin ymmärtää viihdemedian olevan yksityistyvän julkisuuden merkittävin areena.

Tapaus Tanja Saarela

Tanja Saarela toimii esimerkkinä mediajulkisuuden intimisoitumisesta ja viihteellistymisestä, jonka seurauksena henkilökohtaiset asiat nousevat hallitsemaan myös poliittista julkisuutta (Garam 2002; Jallinoja 1993; Sennett 1986). Saarela ei ehkä ole paras mahdollinen tutkimuskohde, jos tarkoituksena on luoda yleinen kuva kaikkien poliitikkojen yksityisen ja julkisen rajasta. Syynä tähän on yksinkertaisesti se, että hänen julkisuutensa laatu on alusta asti ollut erilainen kuin niin sanotusti normaalia väylää pitkin politiikkaan tulleiden henkilöiden.

Saarelan muihin poliitikkoihin verrattuna erilainen tausta on kuitenkin yksi syy siihen, miksi tämän tutkimuksen tekeminen on kiinnostavaa. Saarela tuli julkisuuteen perinteisellä naisellisella alalla, jossa ulkonäkö merkitsee paljon. Sen sijaan perinteiseksi miesten alaksi mielletyissä politiikassa ulkoinen olemus on toisarvoinen asia. Yhtenä taustatekijänä Saarelan ongelmiin median kanssa voidaan pitää kahden toisistaan täysin poikkeavan alan sekoittamista, sillä aikaisemmin ulkonäkötyötä tehnyttä naista ei ole ollut

helppoa sovittaa valmiiseen poliitikkomuottiin. Esimerkkinä tästä voidaan pitää Saarelan näkemystä siitä, että media keskittyy hänen osaltaan hyvin usein aiheisiin, jotka eivät liity politiikkaan.

Tämän työn aineisto tarjoaa yhden näkökulman Tanja Saarelan ja median väliseen suhteeseen ja sitä kautta piirtyvään rajaan yksityisen ja julkisen välillä. Aineistoa käsitellessä on muistettava, että siinä kerrotut asiat ovat kertojien tulkintoja todellisuudesta ja siten esitetty heidän omasta näkökulmastaan. Tarkastelemalla aineistoa omassa kontekstissaan teoreettista viitekehystä vasten voidaan kuitenkin päästä mahdollisimman objektiiviseen tulkintaan. (mm. Kiviniemi 2002; Alasuutari 1994; Frey, Botan & Kreps 2002.) Aineisto antaa viihdejulkisuuden osalta hyvin mustavalkoisen kuvan median ja Saarelan keskinäisestä suhteesta, johon näyttäisi olevan tarjolla vain kaksi roolia: uhrin ja hyväksikäyttäjän. Saarelan näkökulmasta katsottuna hän on joutunut viihdemedian ajojahdin uhriksi, kun taas tiedotusvälineiden näkökulmasta Saarela pyörittää mediaa oman tahtonsa mukaan. Totuus lienee jossakin näiden ääripäiden välissä.

Tanja Saarela pääsi vuoden 2007 eduskuntavaaleissa kolmannelle kaudelleen 5757 äänellä. Äänimäärä on huomattavasti pienempi kuin edellisissä vaaleissa vuonna 2003, jolloin hän sai Uudenmaan vaalipiirissä suurimman kannatuksen 19169 äänellä. Sen sijaan ero ei ole suuri verrattuna hänen ensimmäisen vaalikauteensa, jolloin hän sai 4473 ääntä. (Tilastokeskus.) On vaikea arvioida, miksi Saarelan äänimäärä laski noin huomattavasti viime vaaleista. Jatkotutkimuksen kannalta olisi mielenkiintoista tietää, oliko syynä äänestäjien tyytymättömyys hänen toimintaansa, hänen saamansa mediajulkisuuden negatiivinen vaikutus äänestäjiin vai jokin muu.

KIRJALLISUUS

Alasuutari, P. 1994. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 2. painos.

Anttonen, A. 1997. Feminismi ja sosiaalipolitiikka. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Aslama, M. 2006. Sukupuoli numeroina. Teoksessa Mäkelä, A., Puustinen, L. & Ruoho, I. (toim.): Sukupuolishow. Helsinki: Gaudeamus. 47 – 61.

Borchers, T. 1999. Self disclosure.

<http://www.abacon.com/commstudies/interpersonal/indisclosure.html>

Viitattu 9.2.2007.

Bordo, S. 2003. Unbearable weight. Berkeley, USA: University of California Press. 10. painos.

Bostrom, R. 1983. Persuasion. New Jersey, USA: Prentice-Hall.

Carter, C., Branston, G. ja Allan, S. 1998. Setting new(s) agendas: an introduction. Teoksessa Carter, C., Branston, G. ja Allan, S. (toim.): News, gender and power. Lontoo: Routledge. 1 – 9.

De Lauretis, T. 2004. Itsepäinen vietti. Toim. Koivula, A. Suom. Palin, T. & Sivenius, K. Tampere: Vastapaino.

Ehling, W. & Dozier, D. 1992. Public Relations Management and Operations Research. Teoksessa Grunig, J. (toim.) : Excellence in Public Relations and Communication Management. Hillsdale, USA: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers. 251 – 284.

Fairclough, N. 1997. Miten media puhuu. Alkuteos: Media Discourse. Suom. Blom, V. & Hazard, K. Tampere: Vastapaino.

Frey, L., Botan, R. & Kreps, G. 2000. Investigating communication. Needham Heights, USA: Allyn & Bacon. Toinen painos.

Garam, I. 2002. Julkista yksityiselämää. Poliitikka ja erotiikka yleisön silmin. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimuskeskus.

Habermas, J. 1985. Julkisuus. Tiedotustutkimus 1985:3. 17 – 22.

Habermas, J. 1989. The Structural Transformation of the Public Sphere. Alkuteos: Strukturwandel der Öffentlichkeit. Käännös: Burger, T. & Lawrence, F. Iso-Britannia: Polity Press.

Habermas, J. 2006. Political Communication in Media Society - Does Democracy still enjoy an epistemic dimension? The impact of normative theory on empirical research. Plenaaripuhe, ICA-konferenssi 19. - 23.6.2006. Dresden, Saksa.

Halonen, I. 2003. Sukupuolen paikkoja median ikämatriisissa. <http://www.uta.fi/laitokset/kirjasto/oppimiskeskus/verkkoaineisto/yht/halonen02.pdf>. Viitattu 30.1.2007.

Heikkinen, H. 2001. Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola, J. ja Valli, R. (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-Kustannus. 116–132.

Ikävalko, E. 1996. Organisaatiot julkisuuden pelikentillä. Teoksessa Uimonen, R. & Ikävalko, E.: Mielikuvien maailma. Helsinki: Inforviestintä. 167–306.

Jallinoja, R. 1993. Arvojen ambivalenssit. Teoksessa Andersson, J., Hautamäki, A., Jallinoja, R., Niiniluoto, I. ja Uusitalo, H. (toim.): Hyvinvointivaltio ristiaallokossa. Juva: WSOY. 17–58.

Julkunen, R. 1995. Feministiseen analyysiin. Teoksessa Eräsaari, L., Julkunen, R. ja Silius, H. (toim.): Naiset yksityisen ja julkisen rajalla. Tampere: Vastapaino. 15–28.

Järviluoma, H., Moisala, P. ja Vilkkö, A. 2003. Performing and negotiating gender. Teoksessa Järviluoma, H., Moisala, P. ja Vilkkö, A.: Gender and qualitative methods. Lontoo, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications. 1–25.

Kakkuri-Knuutila, M-L. 1991. Puhetaito. Helsinki: Helsingin Kauppakorkeakoulu.

Karvonen, E. 1998. Elämää mielikuvayhteiskunnassa. Helsinki: Gaudeamus. Oy Yliopistokustannus University Press Finland.

Karvonen, E. 2000. Imagon rakennusta vai maineen hallintaa? Teoksessa Aula, P. & Hakala, S. (toim.): Kolmet kasvot. Näkökulmia organisaatioviestintään. Helsinki: Loki-kirjat.

Kellner, D. Habermas, the Public Sphere, and Democracy: A Critical Intervention.

<http://www.gseis.ucla.edu/faculty/kellner/essays/habermaspublicsphere-democracy.pdf>. Viitattu 9.2.2007.

Keränen, M. 1995. Yksityisen ja julkisen muuttuvat rajat. Teoksessa Eräsaari, L., Julkunen, R. ja Silius, H. (toim.): Naiset yksityisen ja julkisen rajalla. Tampere: Vastapaino. 29–48.

Kivikuru, U. 1995. Journalismin tutkimus. Teoksessa Sana, E. (toim.). Tieto-opista mediapeliin. Juva: WSOY. 93–120.

Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-Kustannus. 68–84.

Kosicki, G. 1993. Problems and opportunities in agenda-setting research. *Journal of Communication* 43 (2), Spring. 100–121.

Kujala, T. 2007. Kerronnallinen tutkimus opettajien ikääntymisestä. Teoksessa Syrjäläinen, E., Eronen, A. & Värri, V-M. (toim.): Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenus Print. 13–39.

Kunelius, R. 1998. Viestinnän vallassa. Juva: WSOY.

Larson, C. 1998. Persuasion: Reception and Responsibility. Belmont, USA: Wadsworth Publishing Company. 8. painos.

Lederman, L. 2001. The impact of gender on the self and self-talk. Teoksessa Arliss, L. ja Borisoff, D.: Women and men communicating. Challenges and changes. Long Grove, USA: Waveland Press, Inc. 78–89.

Lehtonen, J. 2002. Julkisuuden riskit. Helsinki: Mainostajien Liitto.

Luostarinen, H. 1998. Vahvojen asialla? Julkisuuden hallinnan mekanismit ja journalismin itsenäisyys. Teoksessa Kivikuru, U. & Kunelius, R.: Viestinnän jäljillä. Juva: WSOY. 189–206.

McCombs, M. & Shaw, D. 1993. The evolution of agenda-setting research: twenty-five years in the marketplace of ideas. Journal of Communication 43 (2), Spring. 58–66.

Metsämurronen, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: International Methelp Ky. 2. painos.

Moi, T. 1990. Feministinen, naispuolinen, naisellinen. Teoksessa Ahokas, P. & Rojola, L.: Marginaalista muutokseen. Turku: Turun yliopisto. 17–38.

Moring, T. & Himmelstein, H. 1993. Poliittikkaa riisuttuna. Helsinki: Oy Yleisradio Ab.

MOT Kielitoimiston sanakirja. <http://mot.kielikone.fi/mot/jyu/netmot.exe>

Nieminen, H. 1998. Viestintä ja demokratia. Kohti pluralistista julkisuutta? Teoksessa Kivikuru, U. & Kunelius, R. (toim.): Viestinnän jäljillä. Juva: WSOY. 275–300.

Nousiainen, J. 1998. Suomen poliittinen järjestelmä. Juva: WSOY.

Nurmi, T., Rekiaro, I., Rekiaro, P. ja Sorjanen, T. 2004. Gummeruksen suuri sivistyssanakirja. Jyväskylä: Gummerus.

Ojajärvi, S. 2004. Toistamisen politiikka: Judith Butler ja sukupuolen tekeminen. Teoksessa Mörä, T., Salovaara-Moring, I. ja Valtonen, S. (toim.): Mediatutkimuksen vaeltava teoria. Helsinki: Gaudeamus. 255 – 273.

Orrego, V., Smith, S., Mitchell M., Johnson A., Ah Yun K., Greenberg B. 2000. Disclosure and Privacy Issues on Television Talk Shows. Teoksessa Petronio, S. (toim.): Balancing the Secrets of Private Disclosures. Mahwah, USA: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers. 249 – 259.

Partanen, J. 1985. Julkisuutta tutkiessa. Tiedotustutkimus 1985:3. 31 – 37.

Perko, T. 1998. Media on nykypäivän kirkko ja raamattu? Teoksessa Perko, T. & Salokangas, R. (toim.). Kymmenen kysymystä journalismista. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy. 9 – 38

Petronio, S. 2002. Boundaries of Privacy: dialectics of disclosure. Albany, USA: State University of New York.

Rawlins, W. 1998. Theorizing Public and Private Domains and Practices of Communication: Introductory concerns. *Communication Theory*, vol 8, nro 4. 369 – 380.

Rosenfeld, L. 2000. Overview of the Ways Privacy, Secrecy, and Disclosure are Balanced in Today's Society. Teoksessa Petronio, S. (toim.): Balancing the Secrets of Private Disclosures. Mahwah, USA: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers. 3 – 17.

Ruoho, I. 2006. Julkisuudet, naiset ja journalismi. Teoksessa Mäkelä, A., Puustinen, L. & Ruoho, I. (toim.): Sukupuolishow. Helsinki: Gaudeamus. 171–192.

Saarela--Kinnunen, M. ja Eskola, J. 2001. Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus. Teoksessa Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-Kustannus. 158–169.

Sennett, R. 1986. The fall of public man. Lontoo, Boston: Faber and Faber.

Sinekopova, G. 2006. Building the Public Sphere: Bases and Biases. Journal of Communication 56 (2006). 505–522.

Sirkkunen, E. 1996. Yksi uutinen - monta puntaria. Aivovoimistelua sanomalehti uutisen ympärillä. Teoksessa Luostarinen, H., Kivikuru, U. & Ukkola, M. (toim.). Sopulisilppuri. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. 61–82.

Soules, M. 2001. Jürgen Habermas and the public sphere. <http://www.mala.bc.ca/~soules/media301/habermas.htm>. Viitattu 8.2.2007.

Stewart, C. ja Cash, W. 1974/1978. Interviewing: principles and practices. Dubuque, USA: Wm. C. Brown Company Publishers. Toinen painos.

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. ja Saari, S. 1995. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä.

Todorov, A., Mandisodza, A., Goren, A. ja Hall, C. 2005. Inferences of competence from faces predict election outcomes. *Science* vol 308. 1623–1626.

Tuomi, J. ja Sarajärvi, A. 2003. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Töyry, M. 2006. Käytösoppaista naistenlehteen. Teoksessa Mäkelä, A., Puustinen, L. & Ruoho, I. (toim.): *Sukupuolishow*. Helsinki: Gaudeamus. 207–225.

Uimonen, R. 1996. Katkeria kyyneliä ja makeita voittoja. Teoksessa Uimonen, R. ja Ikävalko, E.: *Mielikuvien maailma*. Helsinki: Inforviestintä. 11–166.

Zeprowitz, L. ja Montepare, J. 2005. Appearance DOES matter. *Science* vol 308. 1565–1566.

Muut lähteet:

Helsingin Sanomat 25.1.2007.

Iltalehti 1.3.2007.

Iltasanomat 25.1.2007.

Iltasanomat 1.3.2007.

Seitsemän Päivää 1.3.2007.

Seitsemän Päivää 3.9.2004.

Seitsemän Päivää 22.11.2005.

Suomen Journalistiliiton verkkosivut: www.journalistiliitto.fi

Tilastokeskuksen verkkosivut: www.stat.fi

West, T. & Saarela, T. 2006. Elämisen sietämätön keveys. Helsinki: WSOY.

Liite 2.

INHIMILLINEN TEKIJÄ: Muurin murttajat 27.9.2006

Toimittaja: Helena Itkonen

Haastateltavat: kulttuuriministeri Tanja Saarela, Kalevan päätoimittaja Risto Uimonen, entinen kulttuuri- ja opetusministeri Marjatta Väänänen.

Toimittaja: Sadassa vuodessa naiset ovat ottaneet oman paikkansa politiikassa, mutta kitkatta se ei ole käynyt. Poliitikassa näkyvästi esillä oleviin naisiin suhtaudutaan usein ristiriitaisesti. Monet heistä ovat myös joutuneet lähtemään, mutta lasikattoon on tullut säröjä.

Toimittaja: Tanja Saarela, sä olet ollut julkisuudessa kuustoista vuotta, niin joko susta tiedetään kaikki?

Saarela: Ei onneks varmaan vielä ihan kaikkea tiedetä, mutta että päällisin puolin sellanen jonkunlainen vahva käsitys on varmasti olemassa, mutta että ei sitä tietenkään koskaan ihmisen koko elämää voi eikä pidäkään julkisuudessa ruotia.

Toimittaja: Sä tulit tunnetuksi miss Suomena, ja myöhemmin mallina, niin miksi sä lähdit mukaan missi- ja mallibisnekseen?

Saarela: Taisin olla jotain kuustoista vuotta kun julistin korkealta ja kovaa, että milloinkaan minusta ei tule missiä eikä poliitikkoa, ja näin hyvin olen siis sanani pitänyt (naurua), mutta... ööö... kyllä siinä oli enemmän tai kaiken kaikkiaan kysymys varmasti uteliaisuudesta ja sitten ennen kaikkea siitä, että haki nuoruuden päivinä sellaista tienestää, että mistä, mistä sitten löytyy sitä taskurahaa ja sitten se tavallaan, voisko sanoa karkasi käsistä, se kesti pidempään kun mä luulin.

Toimittaja: Kun sä rupesit kansanedustajaehdokkaaksi, niin mitä hyötyä sulle oli tästä julkisuudesta?

Saarela: Kyllä siitä hyötyä oli myös, ja minun mielestäni tänä päivänä poliitikon pitää ymmärtää, että poliitikko tarvitsee niin kuin media tarvitsee poliitikkoja. Minulla oli se hyöty ilman muuta, että oli hyvin helppo tehdä tiettäväksi että olen ehdolla. Ja se on suuri etu, koska muutoinhan joutuu kovasti tekemään töitä sen eteen, että ylipäätään tiedetään että henkilö on kansanedustajaehdokas, mutta toisaalta koin sitten vastaavasti aikamoisen työnsaran uskottavuuden puolella että kumpi on parempi... Mä olen monta kertaa ajatellut, että on sitten ollut julkisuudessa tai ei, niin ongelmat ovat yhtä suuret, ne on vaan erilaiset.

Toimittaja: No sitten kun sä tota susta tuli kansanedustaja niin sä rajasitkin tätä omaa julkisuuttasi. Miten tiedotusvälineet suhtautuivat siihen?

Saarela: No se rajaaminen ei pelkästään perustunut siihen, että siirryin politiikkaan, että kyllähän siinä on ollut kyseessä myös hyvin pitkälti se, että tuli ikää ja toivottavasti vähän järkeäkin siinä sivussa. Olen varmasti tehnyt myös hyvin paljon virheitä julkisuuden suhteen, ja nuorempana varmasti vielä enemmän kuin tänä päivänä. Mutta toki sitten kun politiikkaan pääsin mukaan, niin mielsin hyvin nopeasti sen, että aikansa kutakin, ja se työtehtävä, jonka takia minut on eduskuntaan valittu, ei ole sitä, että esiintyisin julkisuudessa vain yksityiselämäni kautta, vaan että siellä ajetaan asioita ja siinä mielessä julkisuus on... oli edelleen tärkeä koska tänä päivänä mediaa tarvitaan politiikassa.

Toimittaja: Mut millä tavalla tiedotusvälineet suhtautuivat tähän sun rajaukseen?

Saarela: Suurin osa suhtautui oikein asiallisesti ja hyvin. Toki oli sitten niitäkin, jotka eivät sitten oikein muutoksesta pitäneet ja ää... myynnillisistä syistä, uskoisin.

Toimittaja: No sinuun yritettiin vaikuttaa muun muassa Sauli Niinistön kautta, millä tavalla?

Saarela: Kyllä muutaman kerran siitä keskusteluita käytiin siitä että hänellekin soitettiin, ja vähän nuhteita sain hänen kauttaan, että pitäis sitten olla enemmän saatavilla ja vastata kaikkiin mahdollisiin kysymyksiin sitten mitä esitetään, eikä pelkästään sitten työn puolesta vaan...

Toimittaja: Sulle on myöskin paparazit tuttuja.

Saarela: Viimeisin on muistaakseni ollut tämä, kun mieheni kanssa tapasimme ja tulimme muistaakseni asuntoa katsomasta kotiin, niin meillä oli sitten tämmönen paparazzi perässämme jonka pihalla huomasimme ja oli seurannut sitten huomaamattamme koko päivän ja... Että kyllä tällstä sitten valitettavasti esiintyy ja tietysti silloin se ei kyllä tunnu mitenkään mairittevalta eikä... Kukin joutuu silloin tällöin siihen myrskyn silmään ja sanoisinko median hampaisiin erilaisista syistä. Mutta toki sellainen ajohdinin maku on välillä tullut.

Toimittaja: Tuoreessa kirjassasi sanot myöskin että sinua vähätellään julkisuudessa. Miten sä perustelet tämän?

Saarela: Hmm, kyllä sitä on esiintynyt ja esiintyy ehkä edelleenkin, ei varmastikaan ihan samassa määrin ku aikasemmin mutta se on... sanoisinko.... sellasta... liittykö sitten naiseuteen vai tälläisiin rooleihin, hyvin vanhakantaisiin rooleihin, joihin edelleen yritetään väkisinkin istuttaa, ja niihin hyvin huonosti sovin. Sellainen ainainen uskottavuuden todistaminen ja sitä edellytetään kyllä aika useasti... en... itselläni on tullut sellainen tunne, että ihan samalla tavalla ei esimerkiksi miesurheilijoita, joista on tullut ministeri tai kansanedustaja, niin he eivät ihan vastaavalla tavalla joudu todistamaan vuodesta toiseen, että poliitikkoinakin kykenevät toimimaan.

Toimittaja: Sun tuoreen kirjasi nimi on Elämisen sietämätön keveys, niin mitä sä haluat sillä nimellä sanoa?

Saarela: Taitaa olla niin, että elämä voi näyttää hyvinkin ruusuiselta ja helpolta ja kevyeltäkin, mutta se voi pitää sisällään sellaista joka ei siitä pinnasta välttämättä välity, suuriakin kriisejä ja vaikeuksia. Niiden kanssa tasapainottelu tai niistä selviäminen on tietysti ihmisen velvollisuus tässä elämässä, mutta että kaikki ei ehkä oo niin kevyttä kuin miltä se ulkoapäin näyttää.

Toimittaja: Risto Uimonen, sä olet seurannut politiikkaa kolmekymmentä vuotta toimittajana ja päätoimittajana. Kuinka lähelle politiikkaa ja poliittista elämää sä olet päässyt?

Uimonen: Kyllä sitä pääsee tässä ammatissa niin lähelle kuin suinkin voi päästä. Tällä tarkoitan sitä, että me toimittajat ei kuuluta siihen sisäpiiriin, mutta kyllä me siellä sisäpiirissä pyöritään, ja sitten tietysti tässä meidän ammatissa täytyy pitää tietty raja, että me ei voida mennä liian lähelle. Mutta me näemme kyllä hirveän paljon ja tiedämme aika lailla.

Toimittaja: Mutta minkä vuoksi Tanja Saarela sitten kiinnostaa tiedotusvälineitä, mediaa, niin paljon?

Uimonen: Yksi syy on siinä, että tiedotusvälineissähän rakastetaan draamoja ja jännittäviä tarinoita, menestystarinoita ja romahduksia, eli tavallaan niinku draaman kaarta tavoitellaan myös mediassa. Niin

Tanja Saarelahan tarjoaa siihen hyvät mahdollisuudet, klassinen satu että ryysyläisestä rikkaaksi, hänen yhteydessään tämä sadun sovellus on se, että hän on tullut missistä ministeriksi, joka on tietysti erittäin kova hyppy, ja kiinnostava asia missä päin maailmaa hyvänsä.

Toimittaja: Nokun Tanja Saarelasta on kirjoitettu kolmena ensimmäisenä ministerivuonna 47 lööppiä, niin mitä täytyy tapahtua, että ihminen, poliitikko, ministeri joutuu/pääsee lööppiin?

Uimonen: Minusta tuosta lööppien määrästä, joka on todella huikea, niin voi päätellä vain yhden asian... kun kyse on iltapäivälehtien lööpeistä ja näitä lehtiä myydään päivittäin ja lehtien organisaatioissa lasketaan sitä että miten lehti menee päivittäin kaupaksi, niin tähän kertoo siitä, että Tanja Saarela lööpissä myy lehteä. Ja miksi Tanja Saarela lööpissä myy lehteä, niin siinä on niin monia syitä että kyllä mä luulisin että tällä hetkellä perussyy on siinä että hänen uransa on niin poikkeuksellinen, ja sitten ehkä hänen yksityiselämässään on ollut niin monia käänteitä enemmän kuin keskivertoihmisen tai ministerin elämässä ja se on tuonut siihen uusia jännitteitä ja pakko tässä on kai mainita myös se, että jos naisministeri on edustavan näköinen niin sehän tuo oman julkisuutensa ja tuo tavallaan oman lisänsä, joka tekee tästä ihmisestä kiinnostavamman kuin muut samanikäiset, ministerit esimerkiksi.

Toimittaja: No Tanja Saarela on politiikan megatähti, niin onks se pelkästään hyvä asia hänen kannaltaan?

Uimonen: Siihen liittyy sekä hyviä että huonoja piirteitä, hyvä piirrehän on se, että tuskin hän olisi tuossa asemassa, nuorena päässyt eduskuntaan ja nuorena ministeriksi ellei siihen liittyy tämä julkinen mielenkiinto. Sitten kääntöpuoli on tietysti se, että jos susta tulee tällänen julkisuuden megatähti, niin hänen edesottamuksiaan seurataan, koska hän on kiinnostava persoona, hänestä halutaan lukea, hänen edesottamuksiaan halutaan seurata, niin sitten myös kun itse ei voi valita sitä julkisuutta, niin sieltä tulee myös negatiivista julkisuutta.

Toimittaja: Ja onko niin, että julkisuus on myös ansa?

Uimonen: Kyllä kieltämättä. Mielestäni Lasse Lehtinen on hyvin tämän median roolin ilmaissut ja siteeraa häntä mielelläni, ja hän on sanonut että media on vuodenkumppaneista kaikkein uskottomin.

Toimittaja: Mutta Tanja, minkälainen on se julkisuus jos siitä puhutaan, mitä sä oot saanut, sun mielestä?

Saarela: No mä itse koen että tälläsissä sanomalehdissä, uskaltaisinko käyttää tällästä ku asialehdissä, niin ovat hyvin asiallisia ja yhtään riippumatta siitä ovatko kenties päätökseni tai tehtyjen päätösten kanssa eri vai samaa mieltä, mutta tämän päivän mediaan kuuluu sitten tällänen toisenlainen journalismi, joka... toki sitä esiintyy sitten näissä juorulehdissä mutta jonkin verran ja yhä enemmän myös iltapäivälehdissä tai jopa joissain viikkolehdissä, joissa aikaisemmin ei sitten tälläistä ilmiötä ole samalla tavalla ollut. Se perustuu sitten puhtaasti juoruihin, joka tietysti myy parhaiten silloin kun siinä on tällainen negatiivinen voima.

Toimittaja: Mitä sä ajattelet Risto, minkälaista julkisuutta poliitikko Tanja Saarela on saanut?

Uimonen: Kyllä hän on saanut sekä että, että toisin sanoen on ollut aika lailla negatiivissa julkisuudessa mutta on ollut myös positiivisessa, mutta kun itse yritän systemaattisesti seurata niin se negatiivinen julkisuushan on ennen kaikkea noissa lehdissä, joita lööpeillä myydään. Ja sitten taas on esimerkiksi tämä lehdistö jota minä edustan eli alueitten ykköslehdet niin tuota minusta se kohtelu on ollut hyvinkin asiallista ja mielestäni näissä välineissä siis sanomalehdissä pyritään tekoja enemmänkin arvioimaan kuin sitä että millaista hänen yksityiselämänsä on että mehän emme sillä tavalla juoruja metsästä.

Toimittaja: No voiko Risto sanoa että Tanja Saarela on myös käyttänyt mediaa hyväkseen, poliittikkona?

Uimonen: Minusta ehdottomasti, ja nimenomaan tämä hänen nopea nousunsa liittyy tähän että hän oli tunnettu henkilö joka teki tämän roolinvaihdon malli- ja missimaailmasta poliittiseen elämään niin sehän oli jo megaluokan uutinen itsestään. Ja kun tämä uutinen oli tullut, niin tämä asetelma alkoi

kiinnostaa, Tanja Saarela silloin kyllä esiintyi iltapäivälehtien aukeamakuviissa ennen vaaleja ja tämä on sellaista julkisuutta jota jokainen poliitikko tavoittelee mutta vain harva sen voi saada osakseen ja tässä olen seurannut pitkään niin yleensä näitä vaalien alla näitä kauniita kuvia iltapäivälehtien keskiaukeamalle ja lauantailööppiin ja iltapäivälehdien kanteen saavat vain hyvännäköiset naispoliitikot jotka pyrkivät eduskuntaan.

Toimittaja: Olitko tehnyt sitten iltapäivälehtien kanssa sopimuksia silloin kun pyrit kansanedustajaksi?

Saarela: Ei sellaisia sopimuksia tehdä koska se on todellakin että toimituksessa tehdään itsenäisesti päätetään että kenestä kirjoitetaan ja milloin kirjoitetaan, mutta se on minusta se että olisi aika tai minä koen että olisi aika omituista kun olen kuusitoista vuotta ollut mediassa jos en ollenkaan olisi niitä taitoja sitten missään määrin oppinut.

Toimittaja: Onko myös niin että kun poliitikot tarvitsevat myönteistä julkisuutta ja kun sitä kielteistä tulee niin sitten puhutaan herkästi ajohdista?

Uimonen: Kyllä se näin on, mut että tää julkisuus on kaksiteräinen miekka, Tanja Saarela käytti termiä et se on paketti, sekin on hyvä ilmaisu mutta minä käyttäisin mieluummin tätä termiä kaksiteräinen miekka että tota noin niin välillä se tuota noin niin, miekan toisen puolen vaikutus on se noste, ja miekan toisen puolen vaikutus on se että parhaimmillaan se jopa katkasee kaulan.

Toimittaja: Marjatta Väänänen, sä olet hoitanut yli kolmekymmentä vuotta sitten samaa kulttuuriministerin tehtävää kuin Tanja Saarela. Montako naista oli silloin hallituksessa?

Väänänen: Hyvän aika, meitä oli sentään jo kaksi kappaletta. Oli hyvin harvinaista että naiset olivat... pääsivät ministereiksi. Voin kertoa että ensimmäinen naisministeri saatiin vasta 1927, oli sosiaalidemokraatti, sitten vuonna 53 tuli ensimmäinen keskustalainen, ja ensimmäinen kokoomuksen naisministeri saatiin vuonna 62. Hyvin hidas on ollut tämä naisen tie politiikassa ministeriksi.

Toimittaja: Minkä takia se on ollut niin hidas sitten?

Väänänen: No käsitykseni on se, että naisten täytyi ensin valloittaa mieheltä sekä kansanedustajan paikka että sitten vielä ministerin paikka. Miehillä oli niin vahvat valta-asetat aina vuodesta 1907 lähtien niin tämä työ oli varsin työlästä.

Toimittaja: No keskustan naiset yrititte ensimmäistä kertaa saada hallitukseen naista ministeriksi jo 50-luvulla niin asiasta oli puhe Kekkonen 50-vuotisjuhilla.

Väänänen: Oli. Hankkeen tyrmäsi tasavallan presidentti. Tai silloin vielä pääministeri, hän ei suostunut nimittämään naista ministeriksi hallitukseensa ja muistan että kun hän vietti sitten 50-vuotispäiväänsä ja naisjärjestömme puheenjohtaja Luostarinen sitten esitti kiitokset ja tervehdysten pääministerille niin hän sanoi että luoja on antanut sinulle Urho erittäin paljon älyä, me toivomme että sinä ottaisit huomioon myöskin viisauden eli vihdoinkin nimittäisit emäntien edustajan hallitukseemme ministeriksi ja sitten sitä odotettiin ja se tapahtui sitten vasta 53.

Toimittaja: No jos sitten puhutaan tästä kulttuuriministerin postista joka oli tuulinen paikka myös silloin 70-luvulla, niin lehdissä sinua nimitettiin viikate-Väänäseksi. Mistä tämä nimitys tuli?

Väänänen: Se johtui siitä että mä jouduin keskelle taistolaisuuden suurta kautta eli yhteiskunnassa taistolaisuus hyvin nopeasti oli edennyt, koulumaailmassa teiniliitto, politiikassa yleensä, yliopistoissa ja korkeakouluissa, järjestöissä nimenomaan kulttuurijärjestöissä, myöskin lehdistössä. Ja silloin oli

voimakas tarve taistolaisilla saada muutetuksi suomalaista yhteiskuntajärjestelmää. Ja kun sitten opetusministeriö nimenomaan oli se paikka, jossa hyvin voimakkaasti jouduttiin tätä asiaa käsittelemään, koska nämä taistolaiset järjestöt, kulttuurijärjestöt, koulutus ja niin edespäin, myöskin yliopistopolitiikka hoidettiin, rahoitus hoidettiin opetusministeriön päälukokasta. Kaikki toiveet taistolaisilla oli saada nimenomaan nyt sitten opetusministeri tai kulttuuriministeri lämpimäksi heidän aatteelleen. Ja kotona puolestaan oli minut opetettu siihen, että kansalaisen on puolustettava suomalaista tasavaltalaista yhteiskuntajärjestelmää ulkolaisilta ismeiltä. Isäni, joka oli lehtimies, oli näin minulle opettanut, ja näin ollen minä puolustin sitten suomalaista kansanvaltaa tätä taistolaisuutta vastaan.

Toimittaja: Sinua myöskin sanottiin sitten myöhemmin hallituksen ainoaksi mieheksi. Oliko se henkilökohtaisesti sinua vastaan vai noudattamaasi politiikkaa?

Väänänen: No se oli tietysti tätä noudattamaani politiikkaa vastaan ja se kulminoitui erityisesti siinä että sitten vuonna 1974, 54 taistolaista järjestöä ja instituutiota lähti presidentin luo pyytämään eroani. Ja siitä ei tullut mitään ja lehdistö yleensä otti hyvin voimakkaasti kantaa puolestani, harjoittamani menettelyn puolesta ja katsottiin että minä olin tällä sitten taistolaisen kulttuuri-invaasion. Ja siitä sitten saatiin aihetta kutsua minua hallituksen ainoaksi mieheksi.

Toimittaja: No kiihkeimpänä aikana sulle tuli kotiin myöskin tappouhkaus. Millä tavalla?

Väänänen: No se kai kuului yleensä siihen aikaan asiaan, että poliitikoille, varsinkin tietyille poliitikoille, tuli näitä uhkaussoittoja. Kerrankin soitettiin ja sanottiin että tänään nyt sitten Marjatta ammutaan. Vastaaajana oli vanha äitini niin että hän oli vähän järkyttynyt.

Toimittaja: Kuinka kova paikka se oli sinulle?

Väänänen: No minä olin poliittisen lehtimiehen tytär, tai olen poliittisen lehtimiehen tytär, ja olen tottunut siihen että politiikassa isketään ja taistellaan ja se on normaalia elämänmenoa tälläsessa vapaassa suomalaisessa yhteiskunnassa niin että se kuului asiaan, ei siinä mitään ihmettelemistä sen enempää ollut. Ja sitten täytyy sanoa, että siihen aikaan lehdistö ja media ei mennyt tälläisiin henkilökohtaisuuksiin, mihin viime aikoina on menty. Toisin sanoen taisteltiin ankarasti asianomaisen poliittista linjaa vastaan ja haukuttiin kyllä niin kuin minuakin mm. yhdistelmällä että mä olen pahempi kuin kansalaissota ja Lapuan liike yhteensä, mutta ei puututtu henkilökohtaisuuksiin. Että siinä oli eroa siihen verraten että mitä viime aikoina on tapahtunut.

Toimittaja: Jos nyt ajatellaan median muutosta 70-luvulta tähän päivään, niin miten se on muuttunut, Risto?

Uimonen: Kyllä se on tämä, sanoisinko henkilöiden esiintuonti uudella tavalla, se on se yksi merkittävä muutos. Kun nyt tässä tänä päivänä lehtiä tehdään ja televisio-ohjelmia tehdään ja radio-ohjelmia tehdään, niin kyllähän meillä on se pakottavampi tarve tällä hetkellä kuin esimerkiksi 70-luvulla pitää huoli siitä, että katsojia, kuuntelijoita ja lukijoita, niin tämä on tietysti muuttanut tätä perusasetelmaa että me joudutaan entistä tarkemmin ottamaan huomioon että me tehdään juttuja aiheista, jotka kiinnostaa ihmisiä.

Toimittaja: Mitkä aiheet kiinnostavat?

Uimonen: No kyllä ne on nää henkilöjutut erittäin paljon, ja sitten tietysti kyllä näyttää siltä että tietynlaiset skandaalit näyttää kiinnostavan ihmisiä, juurutkin näyttää kiinnostavan ihmisiä, ja tämän kaltaiset aihepiirit, ja välillä kun Kalevassakin tarkkaan seurataan sitä että mitä ihmiset lukevat niin ihmiset ei oo hirveen kiinnostuneita yhteiskunnan suurista kysymyksistä, jos sanotaan hienosti niin substanssiasioista vaan kyllä ne on enemmän ne pienet, arkiseen elämään liittyvät asiat jotka kiinnostaa ja ylätasolla, esimerkiksi poliittisella ylätasolla, niin kyllä nämä vaikuttaa kiinnostavan enemmän nämä Tanja Saarelan yksityiselämän kiemurat kun hänen varsinainen työnsä jota hän tekee ja josta me veronmaksajat maksamme hänen palkkansa.

Toimittaja: Kun media on muuttunut, niin onko politiikka muuttunut samalla myöskin, mitä te ajattelette?

Saarela: No itse koen että se median muutos johtuu siitä suuresta kilpailusta, jota viestintävälineet käyvät keskenään ja se kilpailu kuka eniten lukijoita saa, niin se on aika kovaa, ja toki tämä kilpailu vaikuttaa myös politiikkaan omalla tavallaan. Tänä päivänä puolueet joutuvat esimerkiksi hyvin tarkasti harkitsemaan, millä tavalla lanseerataan niitä linjauksia joita halutaan esimerkiksi vaaleissa tuoda esille ja jos katsotaan vaikka presidentinvaaleja, niin kyllä hyvin tarkkaan mietitään millä tavalla vaikkapa presidenttiehdokkaiden imago, millä tavalla se rakennetaan, että se vastais mahdollisimman hyvin. Että kyllä se sillä tavalla on myös politiikassa otettu huomioon se median muutos.

Uimonen: Tän vois pelkistää sanomalla näin että Marjatta Väänänen aikana poliitikot eivät esiintyneet viihdeohjelmissa tai kevyissä ohjelmissa eivätkä hakeutuneet naistenlehtiin, sehän oli siihen aikaan poliitikolle semmonen tabu, että jos sinne meni niin poliittinen ura lähti laskuun kun katsottiin että toi kosiskelee kansaa tällaisilla epäolennaisuuksilla eikä puhu asiaa, mut nythän tää on tämä asetelma kääntynyt toisinpäin, että poliitikot itekin hakeutuvat kilvan kaikkeen kevyeen julkisuuteen ja nimenomaan hömppäjulkisuuteen ja viihdejulkisuuteen ja kevyisiin televisio-ohjelmiin ja sellasiin, ja tämä maailma on muuttunut tällaiseksi, ja mennään sinne missä tietysti tavallaan se oma persoona parhaiten käy kaupaksi tai tulee tunnetuksi.

Toimittaja: Marjatta Väänänen, onko tää muutos tapahtunut just näin kun Risto Uimonen sanoo?

Väänänen: Kyllä, kyllä näin on todellakin käynyt. Aikaisemmin oli helppoa poliitikon olla poliitikko sen vuoksi, että aatteet ja ideat taistelivat keskenänsä ja sitten jos ylitsekäymistä esimerkiksi lehdistön taholla tapahtui, niin se tapahtui siinä että vääristeltiin asianomaisen päätöksiä tai sitten esimerkiksi määrärahojen jaossa vääristeltiin niitä lukuja, ja siinä taas poliitikoilla oli sikäli helppo tehtävä, että annettiin julkisuuteen esimerkiksi ministeriön määrärahaajat, josta kävi selville totuus. Ja muistan että olin kiitollinen esimerkiksi Suomen Tietotoimistolle, että tällä tavalla saatoin näitä vääriä tietoja oikaista, lehdistö sitten asialehdistö julkaisi näitä tiedonantoja ja tällä tavalla saattoi saada totuuden esille ja julki.

Toimittaja: No Tanja Saarela, silloin keväällä 2005 kun lehdistön kirjottelu oli kuumimmillaan, niin miten sinä itse voit silloin?

Saarela: Hyvin huonosti. Kävin...ää... olin hyvin masentunut ja se tietysti oli omiaan vaikuttamaan myöskin fyysiseen kuntoon. Ja se mikä itseäni satutti eniten tuolloin, oli ne kirjoitukset jotka koin valheeksi.

Toimittaja: Kuinka paha sun masennuksesi oli, sä kävit kuitenkin töissä koko ajan?

Saarela: Työ oli aivan loistava paikka paeta masennusta, sehän oli aivan upea paikka siinä mielessä, että kiireinen työtahti... Mä olin pitänyt mun työstä valtavasti, se oli paikka jossa ei tarvinnut kuunnella niitä omia tuntemuksia. En usko että työpaikalla kukaan arvasi, mikä oli... Koska en itsekään sitä halunnut myöntää. Ja se ei tapahtunut yhtäkkiä, minulla on sellainen kokemus että vajosin siihen pahaan masennukseen pikkuhiljaa, ja 2005 kovimman kirjottelun aikana niin kävin sitten todella pohjalla.

Toimittaja: Sulla oikein diagnosoitiin tämä masennus.

Saarela: Kyllä.

Toimittaja: Minkälaista apua sä hait siihen?

Saarela: Jälkikäteen ajateltuna mä olen kuitenkin kiitollinen siitä myrskystä, minkä jouduin käymään läpi, koska uskon että ilman sitä myrskyä, ilman sitä sanasotaa jonka kävin, en olisi osannut hakea apua. En olisi... Mikään ei olisi pysäyttänyt kenties sitä sairautta ja tän jälkeen hain sitten ihan normaalisti terapian kautta, ja se on pitkä prosessi joka toisaalta vaikuttaa tietysti fyysisiin voimavaroihin, silloin, nyt tietysti asiat on jo ihan hyvin, mutta...

Toimittaja: Sä sait tuohon aikaan myös yllättävää tukea.

Saarela: Kyllä, tuli aika paljon yhteydenottoja ja kirjeitä, ja tietysti sellaiset kannustavat tuntui hyvältä, eräs oli sitten Hannu Salamalta ja hän hyvin henkilökohtaisen kirjeen kirjotti ja se oli sellanen joka kyllä nosti sinä päivänä minut sängystä ylös. Että hän selvästi tiesi, mistä kirjoitti.

Toimittaja: Mitä sitten poliitikko voi tänä päivänä, jos lehdistö hyökkää henkilökohtaisuuksiin ja omien henkilökohtaisiin yksityiselämän asioihin, niin miten voi puolustautua?

Saarela: Hyvin huonosti. Se on aika mahdotonta jopa. Olen ajatellut niin, että koska media on muuttunut ja se on tunnustettava, niin myös kohteen pitää voida reagoida uusilla tavoilla, ja itse tästä syystä päädyin aikanaan kirjoittamaan eräälle päätoimittajalle avoimen kirjeen, jossa halusin tuoda oman näkemykseni esille. Jonkin aikaa kävimmekin voimakasta kirjeenvaihtoa julkisuudessa ja koin että sellaiset perättömät tiedot halusin oikaista.

Toimittaja: Kannattaako poliitikon lähteä oikaisemaan omasta mielestään väärää kirjottelua?

Uimonen: Kannattaa ehdottomasti, koska eihän siinä ole mitään muuta saattaa asiat oikealle tolalle, kun se että poliitikko astuu esiin ja kertoo että miten asiat todellisuudessa ovat. Ja eihän tässä ole mitään ihmeellistä, tiedotusvälineethän korjaa myös toisen tekemiä virheitä eli kertovat oma-alotteisesti miten asiat ovat jos niillä on ne tiedot, ja viittaisin esimerkiksi tähän kriisiin joka Tanja Saarelalla oli Iltasanomien kanssa runsas vuosi sitten, niin silloinhan siitä välineet kirjoittivat tästä asiasta ja minä olin kyllä panevani merkille että sen kirjoittelun kärki oli häntä puolustava eikä niin että olis yhdytty kuoroon ja sanottu että hän on ikään kuin huonosti hoitanut virkatehtäviään.

Toimittaja: Saitko omasta mielestäsi korjattua itsestäsi esitetyt väärät tiedot?

Saarela: Kyllä, kyllä sain korjattua ja tämä kyseinen lehti, Iltasanomat, kyllä julkaisi sitten vastineeni ja toki se mikä oli minusta hyvä asia, oli se että tästä syntyi sellainen julkinen keskustelu, aika useita kolumneja huomasin, jotka sitten otti tästä ilmiöstä kantaa puolesta ja vastaan ja minusta sellanen avoin keskustelu tällaisesta muutoksesta on tervetullutta jotta myös lukijat näkevät, osaavat olla mediakriittisiäkin.

Toimittaja: Puhutaan sitten, Marjatta Väänänen, taas menneistä asioista. Sä oot puhunut rouvakulttuurista, mitä se aikoinaan tarkoitti politiikassa? Jos puhutaan 30-luvusta ja ehkä 50-luvusta.

Väänänen: Jos ajatellaan naispoliitikkoja niin voidaan todella puhua rouvakulttuurista. Meillä oli 30-luvulla vielä, nainen esiintyi yhteiskunnassa vielä miehensä puolisona. Ja naispoliitikko, itsenäinen, yksinäinen naispoliitikko, oli hieman outo ilmiö ja hieman vaikeakin ilmiö. Muistan aivan erityisesti miten äitini kerran kertoi että oli tää valtioneuvoston juhlahuoneistossa oli vastaanotto ja kutsut ja kun he olivat sitten isäni kanssa saapumassa siihen portaille, niin hyvin merkittävä naispoliitikko, naimaton, tuli onnellisen oloisena heidän luoksensa ja sanoi että voi hyvänen aika kun pääsen teidän tuttujen kanssa nyt tästä ovesta sisälle, nyt on helpompi. Eli naisen oli aika vaikea soluttautua tähän yhteiskuntaan, se rouvakulttuuri oli niin vahva. Ja nyt täytyy sanoa, että nykypäivänä nämä meidän naisministerimme, naiskansanedustajamme, naispoliitikot, ovat itsenäisiä naisia ja menevät ja tekevät ja ovat, eli tämä naisten itsetunto tässäkin mielessä on terveesti kasvanut.

Toimittaja: Niin sä olit itsekkin vasta 40-vuotias kun menit mukaan politiikkaan, niin miksi vasta niin myöhään?

Väänänen: Nykyajan kansalaisista ehkä tuntuu että me jotka menimme 40-vuotiaina politiikkaan niin tuntuu että olimme aika iäkkäitä. Se oli tällainen yleinen ilmiö, kun ensimmäinen eduskunta kokoontui niin suurin osa silloisista naiskansanedustajista oli nelikymppisiä. Ainoastaan sosiaalidemokraattien edustajat, naispuoliset edustajat, olivat kolmekymppisiä, ja ylipäänsä oli... vuosikymmeniä meni siten, että

naiset olivat ensin hankkineet itselleen ammatin, usein opettajan ammatin, ja sitten he olivat, jos he olivat perheellistyneet, he olivat saaneet lapsensa jo kouluikään, ja sitten oli mahdollisuus ajatella jo yhteiskunnallisia tehtäviä ja politiikkaan menoa. Ja vasta sitten, käsittääkseni 90-luvulla, varsinaisesti alkoi tämä nuorten naisten invaasio eduskuntaan. Jo 70-luvulla olivat nuoret miehet hoitaneet jo oman invaasiionsa, meillä on eduskunnassa edelleen pari kansanedustajaa jotka edustavat tätä nuorisojengia. Mutta naiset, nuoret. naiset tulivat käsittääkseni vasta tässä 90-luvulla kuvioihin mukaan, ja ilmeisesti johtuu siitä että nuoret naiset innostuivat yhteiskunnasta ja politiikasta ja äänestäjinä hoitivat heidät sisään.

Toimittaja: Tanja, sä olet siis nuori nainen, pienten lasten äiti ja olet ollut yksinhuoltajana. Miten yksinhuoltajuus ja ministerin posti sopivat toisiinsa, miten sinuun on julkisuudessa siihen suhtauduttu?

Saarela: No käytännön arkielämä on ollut täynnä kevätjuhlaliikkeitä että miten aikataulut sitten on saatu sopimaan, mutta kyllä ne sitten on saatu sopimaan. Minulla tietysti on hyvä tukiverkosto. Enemmänkin julkisuudessa on sitten vähän ihmetelty ääneenkin että voiko sitten tällänen yksinhuoltajuus ja ministeriys olla yhdistettävissä, ja siinä mielessä mä oon vähän kummastellut sitä että ihan tällaisia vastaavanlaisia artikkeleita en ole nähnyt kuitenkaan miespoliitikoista, perheellisistä joilla on lapsia, että kuinka he voivat sitten perheen ja työn yhteen sovittaa. Eli tässä on sitten vielä niinkun tällänen oma lähestymistapa, kykeneekö nainen hoitamaan pestinsä, mieheltä hyvin harvoin sitä edes kysytään.

Toimittaja: Risto Uimonen, mitä sanot tähän?

Uimonen: Kännykkäisiä oli presidentinvaalien aikaan kova termi...

Toimittaja: Mutta kännykkäisät hyväksytään.

Uimonen: Ei sitä hyväksytty vaan se termi lanseerattiin siten että Esko Aholta kysyttiin että miten hän pitää yhteyttä perheeseen ja lapsiin kun hän työskenteli Helsingissä ja hänen perheensä oli, Kannuksessakohan se nyt oli.

Toimittaja: Suhtaudutaanko tässä naispoliitikkoihin ja miespoliitikkoihin eri tavalla?

Uimonen: No minun on ainakin vaikea nähdä sitä eroa että tiedotusvälineissä missä minä olen työskennellyt, mutta en sanoisi että siinä on sitä eroa.

Saarela: Minusta siinä on kyllä sellaista suhtautumiseroa, mä uskallan kuitenkin spekuloida sellaisella ajatuksella, että jos naispuolinen ministeri myöhästyy kokouksesta sen vuoksi että on vienyt lapsensa päiväkotiin, niin sitä tuskin positiivisesti katsottaisiin, vaan katsotaan että hän ei osaa organisoida aikaansa ja hoitaa tehtäviään, mutta meillähän on silloisesta pääministeristä, Paavo Lipposelta tällainen esimerkki, että hän vei lapsensa tarhaan, myöhästyi kokouksesta ja sai suuret ablodit, että hän oli upea isä. Ja varmasti hän sitä onkin, mutta spekuloin vaan tällä ajatuksella, että naisen kohdalla se tuskin olisi ollut hyvän ja erinomaisen äidin merkki.

Uimonen: Kummat sitä taputtikaan Lipposelle sitten, naiset vai miehet?

Saarela: Tämä on oikeutettu kysymys, kyllä. Tämä on oikeutettu kysymys.

Uimonen: Eiks ne naiset ollut aika tyytyväisiä, että Lipponen vie lapset?

Saarela: Tämä on mielestäni kyllä kysymys joka on oikeutettu, että siinä mielessä ei voi sanoa että arvostelijoina olisivat pelkästään miehet tai pelkästään naiset.

Toimittaja: Mitäs Marjatta Väänänen sanoo?

Väänänen: Joo, minä tässä vaan mietin, että nykyhallituksessa on nuoria naisministereitä, joilla... joiden lapsiongelmia naistenlehdet nyt parasta aikaakin käsittelevät ja kirjoittavat. Että kyllä siinä eroa on

miespoliitikoiden ja naispoliitikoiden välillä.

Saarela: Mutta toisaalta mä näen että tää kehitys on positiivista siinä mielessä että myös poliitikoille hyvä että poliitikoilla voi olla perhe, aivan normaali elämä sen työn ohella. Minusta se olisi aika vieras ajatus nykypäivän yhteiskunnassa, että poliitikolta tavallaan vaadittaisiin elämää jossa ei ole kosketuspintaa siihen arkielämään ja todellisuuteen. Ja siinä mielessä mä näen että tämä kehitys on yhtä paljon hyvästä, että perheen ja työn yhteensovittaminen on yhtäläillä tuttua politiikassa kuin muillakin aloilla.

Toimittaja: No Tanja, puhutaan sitten lisää tästä yksityiselämästä. Sä olet kasvissyöjä, niin minkä vuoksi?

Saarela: Sen verran korjaan että syön kalaa ja en ole sillä tavalla fundamentalisti että jos nyt satun olemaan paikassa jossa ei välttämättä tällästä ruokavaliota ole, niin elämäni ei siihen kaadu millään tavalla, mutta kyllä mulla hyvin pitkälle sitten on omat eettiset syyntä, miksi sitten näin oon valinnut.

Toimittaja: Mitkä ne eettiset syyt ovat?

Saarela: Mä katson hyvin mielelläni kyllä sellaista ruokavaliota, joka on hyvin pitkälti luomupohjalta valmistettu, mutta ihan tällästä tehotuotantoa, jota hyvin paljon tänä päivänä harjoitetaan, niin se ottaa luonnolle vähän vastaan.

Toimittaja: Sä puolustat myös susia, niin miten siihen on esimerkiksi oman puolueesi sisällä suhtauduttu?

Saarela: Nimenomaan tämän keskustelun yhteydessä on ehkä vaadittu että tällainen nuori, pääkaupunkiseudulta tuleva nainen pitäisi olla vain ja ainoastaan se hiljainen yhtiökumppani, joka hiljaisesti hyväksyy kenties sitten ryhmän kovempiäänisten miesten mielipiteet. Eräskin taisi sanoa, että lähettää minulle sudennahasta tehdyt stringit, ja se on minusta semmonen aika onnistuneesti kiteytetty asia, että mistä sitten todellisuudessa siellä päässä oikein oli kysymys.

Toimittaja: Sä pidät myöskin äiti Ammaa henkisenä oppaanasi, miten siihen on julkisuudessa suhtauduttu?

Saarela: Se on herättänyt aika paljon kysymyksiä että onko kysymys jostain lahkosta, onko nyt hurahtanut ministeri. Itse katsoin asiaa siltä kantilta, että olen kirkkomministeri ja vastaan kaikista, en pelkästään tästä meidän niin sanotusta kansankirkosta vaan kaikista uskonnoista, yhdyskunnista, mutta toisaalta myös olen avoimesti sen myöntänyt että henkilökohtaisesti olen ollut tällaisista asioista kiinnostunut aina.

Toimittaja: Tästä seuraa se mielenkiintoinen kysymys, että minkälaiset asiat poliitikon yksityiselämässä ovat merkityksellisiä ja julkisia. Risto, mitä ajattelet?

Uimonen: Just näyttää siltä, että poliitikot itse kun viime kädessä määrittelevät tämän rajan, niin ovat lähteneet sille tielle että melkein kaikki on julkista. Ja se liittyy tähän julkisuuspeleihin, että se asia mikä kiinnostaa, tuodaan julkisuuteen, ja tuodaan perhettä esiin ja eläimiä esiin sen takia että se kiinnostaa ihmisiä ja tavallaan niinku kuvaa poliitikkoa ja persoonaa paremmin. Että presidentin kissathan ovat olleet kova juttu ikäänkuin jos käyttää tämmöstä termiä kun kestopuuppi tiedotusvälineissä ja se profiloitietuudella tavalla Tarja Halosta, ja kyllä näillä alkeellisilla politiikan imagokursseilla jo 60-luvulla opetettiin poliitikoille että älä mee yksin kuvaan, ota koira kuvaan että tulee paljon paremman näköinen kuva että tää on tätä...

Toimittaja: Mikä on sitten median osuus tässä poliitikon yksityisyyden julkistamisessa?

Uimonen: Kyllä me tietysti, tiedotusvälineen edustajana voin sanoa, että jos poliitikot avaavat julkisuutensa niin aina löytyy joku väline joka on valmis sitten yhteistyöhön, ja aika monet jopa metsästää yksityisyyttä, että minusta se on kuin veteen piirretty viiva ettei siinä mitään selkeätä sääntöä ole, että kenenkään yksityisyyttä ei voi avata, ellei asianomainen ihminen anna sitä avata.

Saarela: Minä oon tosta kyllä toista mieltä, sen kuudentoista vuoden kokemuksen mikä minulle on

kertynyt, niin ei sitä pysty itse määrittelemään ihan täysin, joltakin osin varmasti pystyy mutta kun tällainen paparazzikulttuuri perustuu siihen että itse ei olla avaamassa niitä asioita laisinkaan vaan otetaan ne kohteen tahtomatta. Ja se perustuu nimenomaan siihen, että kun varmasti jokainen haluaa jonkinlaisen yksityisyyden säilyttää, niin se kiinnostavuus haetaan siitä että tämä on se jota kohde ei halua avata, ja tästä kirjoitetaan ja sitä ei varmasti kukaan pysty itse määrittelemään vaikka kuinka haluaisi.

Uimonen: Mä ottaisin tähän tällaisen vertailukohdan, että minä en tiedä miltä näyttää Tanja Karpelan koti sisältä, mä en oo koskaan nähnyt sitä. Myöskin toinen kiinnostava paikka olis nähdä Paavo Lipposen koti nyt kun hän muutti tuohon eduskunnan lähelle, mut ei sitä ole avattu.

Toimittaja: Mitä sä Marjatta ajattelet tästä yksityisyyden käyttämisestä politiikan välineenä?

Väänänen: Kyllä sitä käytetään laajassa mitassa verrattuna siihen miten asia oli ennen. Ja kovasti toivoisin että kunnioitettaisiin jonkinlaisista yksityisyyttä, mutta toisaalta myönnän sen, että poliitikolle merkitsee äärimmäisen paljon se että voi olla julkisuudessa, että pääsee julkisuuteen, ja silloin sitten on kiusaus tietysti järjestää näitä tilanteita. Mä vaan ajattelen, kuinka helppoa oli ennen maailmassa poliitikkojen (nauraa), kun tulivat kotiin niin se oli suljettu maailmansa ja sillä siisti.

Toimittaja: Ministeriaikanasasi sait puoluevaltuuston kokouksessa eräänkin kerran kiitosta, minkä opetuksen sait siinä samalla?

Väänänen: Siinä näiden kiitospuheiden aikana ja pöytäkirjaa niistä kirjoitettaessa tuli sitten muuan miespoliitikon tukimies luokseni ja sanoi että lopeta sinä tuo kehuskelusi ja pidä nyt huoli ettei pöytäkirjaan mene mitään. Ja vieressäni istui Kerttu Saalasti, joka oli vanha poliitikko ja opetusministeri, ja hän sanoi minulle että kuule, politiikassa saa niin harvoin kiitosta että silloin kun sitä annetaan, pannaan hattu alle ja otetaan vastaan kaikki mitä annetaan.

Toimittaja: Tanja Saarela, millaisia asioita sinä pelkää?

Saarela: En usko että kovin muuta pelkään kuin sitä omaa mieltä. Ihmisen mieli on valtava voima, ja silloin kun on ollut esim. valtavan masentunut ja tietää että se ei auta kun ottaa särkylääkkeen. Se ei olekaan päätettävissä oleva asia, että hankinpa tästä uuden harrastuksen tai reippaasti nyt vaan, mikäs siinä. Niin se on pelottava kokemus, ja sillä tavalla se on oikeastaan ainut asia, jota elämässä kannata pelätä. Ei elämässä oikeastaan mitään muuta pelättävää olekaan kuin se oma mieli, koska se kuitenkin sanelee minkälaisen arvon antaa millekin tapahtumalle, ja minkälaiset mittasuhteet se tapahtuma saa aikaseksi omassa sitten omassa päässä.